

Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in Mevlid-i Şerifi'nin
Ümmetimiz Hakkında Felâha Vesîle Olmasını
Allâh-u Te'âlâ'dan Niyâz Ederiz!

Lâlegül

Lâlegül Dergisi Yıl: 7 Sayı: 81 Rabî'ulevel - Rabî'ulâhir 1441 KASIM 2019 Fiyatı: 15 TL

- s.04** **Özbekistan Ziyâretleri -1-**
Kusem ibni Abbâs (Radiyallâhu Anhümâ)
İmâm-ı Buhârî ve İmâm-ı Mâtürîdî (Rahimehumellâh)
Ahmet Mahmut ÜNLÜ
- s.24** **Haseki Eğitim Merkezleri Programındaki Fâcia**
Dr. Ahmet GELİŞGEN
- s.32** **Belâlardan Emîn Olmanın Teminâtı: Tövbe - İstiğfâr**
Ömer Faruk KORKMAZ
- s.48** **Osmanlı Olmakla İftihâr Eden Şamlı Allâme;**
Merhûm Muhammed Saîd Tantâvî
Dr. İhsan ŞENOCAK
- s.56** **Neden İlim Öğrenmeliyiz?**
Hüseyin Avni KANSIZOĞLU
- s.62** **Çok Yemek = Hastalık**
Murat DEMİR

**RABÎ'ULEVEL VE ÂHİR AYINDA
KILINACAK NAMAZLAR**
s. 72

RASÛLÜLLÂH (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'İ
ÖLMEDEN MUTLAKÂ RÛYÂDA GÖRMEK
İÇİN HIZIR (Aleyhisselâm)'IN ÖĞRETTİĞİ
BİR NAMAZ
s. 72-76

**MEŞHUR HADÎS-İ ŞERİFTE BİLDİRİLEN
99 İSM-İ ŞERİF DIŞINDA, KUR'ÂN-İ
KERİM'DE VE HADÎS-İ ŞERİFLERDE
ZİKREDİLEN 100 İSM-İ SERİFTEN
ONUNCUSU OLAN «الْجَمِيلُ»
İSM-İ ŞERİFİ VE HAVÂSSİ**
s. 76-80

“BEN ANCAK GÜZEL AHLÂKİ TAMAMLAMAK ÜZERE GÖNDERİLDİM”

Mustafa ÖZSİMŞEKLER s.38

EDİTÖRDEN

Peygamber Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*)e ümmet olma şerefini bizlere

bahşeden Allah-u Teala'ya sonsuz hamd-u senâlar; ümmetine çok düşkün, şefkat ve merhametli olan Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Selleme*)e, Âl ve Ashâbına sayısız salât ve selâm olsun...

Rabîulevvel Ayı'nın on ikinci gecesine tevafuk eden 8 Kasım Cuma'yı, 9 Kasım Cumartesi'ye bağlayan gece **Mevlid Gecesi**'dir. O gece, tüm insanlığın hidâyet ve fazilet rehberi olan sevgili peygamberimizin dünyayı teşriflerinin sene-i devriyesini sürurla idrak edeceğiz.

Mevla Teala bir âyet-i kerime'de: **"Ey insanlar, size kendi içinizden öyle bir peygamber geldi ki, sizin sıkıntıya uğramanız Ona pek ağır gelir. O size çok düşkün, müminlere çok şefkatli, çok merhametlidir."** (*Tövbe: 128*) buyurmuş, Efendimiz (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*)in ümmetine ne kadar düşkün ve merhametli olduğunu açıkça beyan etmiştir.

Ümmetinin sıkıntıya düşmesi O'nu çok müteessir eder. Özellikle insanların iğneden ipliğe bütün yaptıklarından hesaba çekileceği o mahşer gününde, ümmetinin hali Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*)i çok düşündürmüş, rahmet ve şefkat menba-ı olan kalb-i şerifleri buna dayanamamış, mübarek gözlerinden inci taneleri gibi yaşlar boşanmıştır. Nitekim Abdullah İbni Mes'ûd (*Radiyallahu anh*) şöyle bir olay nakletmiştir: "Bir defasında Resûlüllah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Selem*): **Ey İbni Mes'ûd! Bana Kur'ân oku!** buyurdu. Ben de: Yâ Rasûlellâh! Kur'ân Siz'e indirildiği halde onu Siz'e mi okuyacağım? dedim.

- **Kur'ân'ı başkasından dinlemeyi severim,** buyurdu. Ben de Nisâ Sûresi'nden okumaya başladım. Ne zaman ki: **"Her ümmetten birer şâhid getirdiğimiz, Seni de onların üzerine bir şâhid yaptığımızda hâlleri nice olacak!"** (*Nisâ: 41*) âyetine gelince: **"Bu kadar yeter"** buyurdular. Bakım, Rasûlüllah'ın gözlerinden yaşlar akıyordu."

Âlemlere rahmet olan Peygamber Efendimiz'in ümmetine olan düşkünlüğü, şefkat ve merhameti, bir annenin evladına olan düşkünlüğünden daha fazlaydı. Doğduğunda bile **"Ümmetî, ümmetî!"** diye mırıldanarak ümmetini sayıklamıştı.

Ve kabrinden kalkar kalkmaz **"Ey Cibril! Ümmetim ne halde!"** diye, ilk olarak yine ümmetini soracak...

Peygamber Efendimizin Havuzundan Kovulacak Olanlar

Âlemlere rahmet olan Peygamber Efendimiz ümmetine böylesine düşkün olmasına rağmen, bazı kimseler var ki, Kıyamet Günü O'nun Havz-ı Kevser'inden, yabancı develer gibi kovulacaklar. Peki kimdir bunlar?..

Efendimiz (*Sallallahu Aleyhi ve Selem*) şöyle buyuruyor: **"...Dikkat edin! Birtakım kimseler yabancı devenin sürüden kovulup uzaklaştırıldığı gibi benim havuzumdan (melekler tarafından) kovulacaklar. Ben onlara 'Buraya gelin!' diye nidâ edeceğim. Bana; 'onlar Sen'den sonra hallerini değiştirdiler, (Senin Sünnet'ini bırakıp başka yollara saptılar.)' denilecek. Bunun üzerine ben de: 'Uzak olsunlar, uzak olsunlar' diyeceğim."** (*Müslim, Tahâret 39, Fedâil 26*)

Resûlüllah'ın sünnetini takip etmeyip başka yollara sapanların hali buysa, ya hadis ve sünneti inkar edenlerin hali orada nice olacak?.. Sünnet ve hadisleri inkar edip adeta Resûlüllah'ı devre dışı bırakmak isteyenler, dünyada Efendimizin saadet ve huzur ikliminden, ahirette de havuzundan kovulacaklar.

Kıymetli Lâlegül Dergisi Okurları

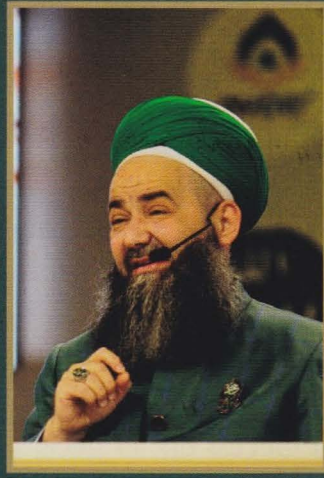
Şu cennet vatanımıza göz diken hainlerin tuzaqları, kumpasları, saldırıları bitmiyor. Bizler evlerimizde güvenle, huzur içinde oturabilmemiz için bedel ödeyen, sınır ötesinde terör örgütleriyle canları pahasına mücadele eden şanlı ordumuzu, dualarımızdan unutmayalım.

Allah-u tela kahraman ordumuzu karada, havada, denizde, her zaman ve her yerde daima mansur ve muzaffer eylesin. Rabbim şehidlerimize rahmet, yaralı askerlerimize şifa, kederli ailelerine sabr-ı cemil ecr-i cezîl ihsan eylesin. Tüm okurlarımızın Mevlid Kandilini tebrik ediyor, Efendimiz'in sünnetine sınımsız sarılmaya ve şefaati kazanmaya vesile kılmasını Rabbimden niyaz ediyorum...

Mustafa Özşimşekler

İÇİNDEKİLER

■ AHMET MAHMUT ÜNLÜ

ÖZBEKİSTAN ZİYÂRETLERİ -1- KUSEM İBNİ ABBÂS, İMÂM-I BUHÂRÎ VE İMÂM-I MÂTÜRÎDÎ (Radiyallâhu Anhüm)

► 4

LÂLEGÜL DERGİSİ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
TUANA YAYINCILIK A. Ş.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa ÖZŞİMŞEKLER

GENEL MÜDÜR
Gürsel YILDIZ

REKLAM İLETİŞİM
reklam@lalegulyayinlari.com

YAYIN TÜRÜ
Aylık İlim-Kültür ve Fikir Dergisi

BASIM YERİ
Matsis Matbaa Hizmetleri - Tevfikbey Mah.
Dr. Ali Demir Cad. No:51 Sefaköy / İSTANBUL
Tel: 0212 624 21 11 www.matbaasistemleri.com

YURTIÇİ ABONELİK BEDELİ (12 AYLIK)
180 TL

YURTDIŞI ABONELİK BEDELİ (12 AYLIK)
200 Euro

ABONELİK ÖDEMESİ İÇİN
BANKA HESAP BİLGİLERİ
TUANA YAYINCILIK A. Ş.

■ VAKIF KATILIM TL HESABI
İBAN: TR77 0021 0000 0000 8388 9000 01

■ VAKIF KATILIM EURO HESABI
İBAN: TR66 0021 0000 0000 8388 9001 02

■ VAKIF KATILIM DOLAR HESABI
İBAN: TR93 0021 0000 0000 8388 9001 01

POSTA ÇEKİ HESAP NUMARASI
TUANA YAYINCILIK A. Ş.
14851995

ABONE DAĞITIM
TUANA YAYINCILIK A. Ş.
0212 435 10 58

ABONE İŞLEMLERİ
0212 435 10 58

BİLGİ
www.laleguldergisi.com

ADRES
Tuana Basın Yayın - Çınar Mah. Osman Gazi Cad.
No: 50/A Bağcılar / İSTANBUL

Dergimizde yayınlanan yazıların, reklamların sorumluluğu yazarına ve reklam sahibine aittir.

30 YESEVİ YOLU

36 SÜNNET - HADİS-İ ŞERİFLER

44 İDDEF'TEN 'KAMBOÇYA'YA ACİL YARDIM' KAMPANYASI

64 VUSLAT DERNEĞİ'NDEN HAFIZLIK EĞİTİMİ SEFERBERLİĞİ

70 HİKMETLİ SÖZLER

• DUALAR, ZİKİRLER ve FAZİLETLİ AMELLER •

72 RABİ'ULEVEL AYININ NAMAZLARI

72 REBÜLÂHİR AYINDA KILINACAK NAMAZLAR

72 RASÛLÜLLÂH (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)İ ÖLMEDEN MUTLAKÂ RÜYÂDA GÖRMEK İÇİN HIZIR (Aleyhisselâm)IN ÖĞRETTİĞİ BİR NAMAZ

76 MEŞHUR HADİS-İ ŞERİFTE BİLDİRİLEN 99 İSM-İ ŞERİF DIŞINDA, KUR'ÂN-I KERİM'DE VE HADİS-İ ŞERİFLERDE ZİKREDİLEN 100 İSM-İ ŞERİFTEN ONUNCU İSM-İ ŞERİF «الْجَمِيلُ» İSM-İ ŞERİFİ

78 «الْجَمِيلُ» İSM-İ ŞERİFİNİN HAVÂSSİ

BEŞERİYETİN SAÂDETİ İÇİN İNDİRİLEN KUR'ÂN'I TERK EDEREK BEŞERİYET TARAFINDAN UYDURULAN KURALLARA UYANLARIN VEBÂLİ BÜYÜK OLUR

■ RESUL BÖLÜKBAŞ
▶18

HASEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ PROGRAMINDAKİ FÂCİA

■ Dr. AHMET GELİŞGEN
▶24

EFENDİ HAZRETLERİ'NİN İLMÎ KELÂMLARI

▶22

BELÂLARDAN EMİN OLMANIN TEMİNÂTI: TÖVBE - İSTİĞFÂR

■ ÖMER FARUK KORKMAZ
▶32

“BEN ANCAK GÜZEL AHLÂKİ TAMAMLAMAK ÜZERE GÖNDERİLDİM”

■ MUSTAFA ÖZŞİMŞEKLER
▶38

ZEYNEB BİNTİ HUZEYME (Radiyallâhü Anhâ) - 1. Bölüm -

■ MUSTAFA ÖZŞİMŞEKLER
▶46

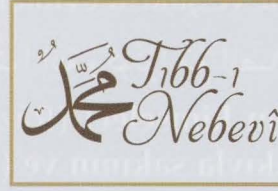
OSMANLI OLMAKLA İFTİHÂR EDEN ŞAMLI ALLÂME; MERHÛM MUHAMMED SAİD TANTÂVÎ

■ Dr. İHSAN ŞENOCAK
▶48

NEDEN İLİM ÖĞRENMELİYİZ?

■ HÜSEYİN AVNİ KANSIZOĞLU
▶56

TİBB-I NEBEVÎ: ÇOK YEMEK = HASTALIK

■ MURAT DEMİR
▶62

FIKHÎ SUALLERE CEVAPLAR

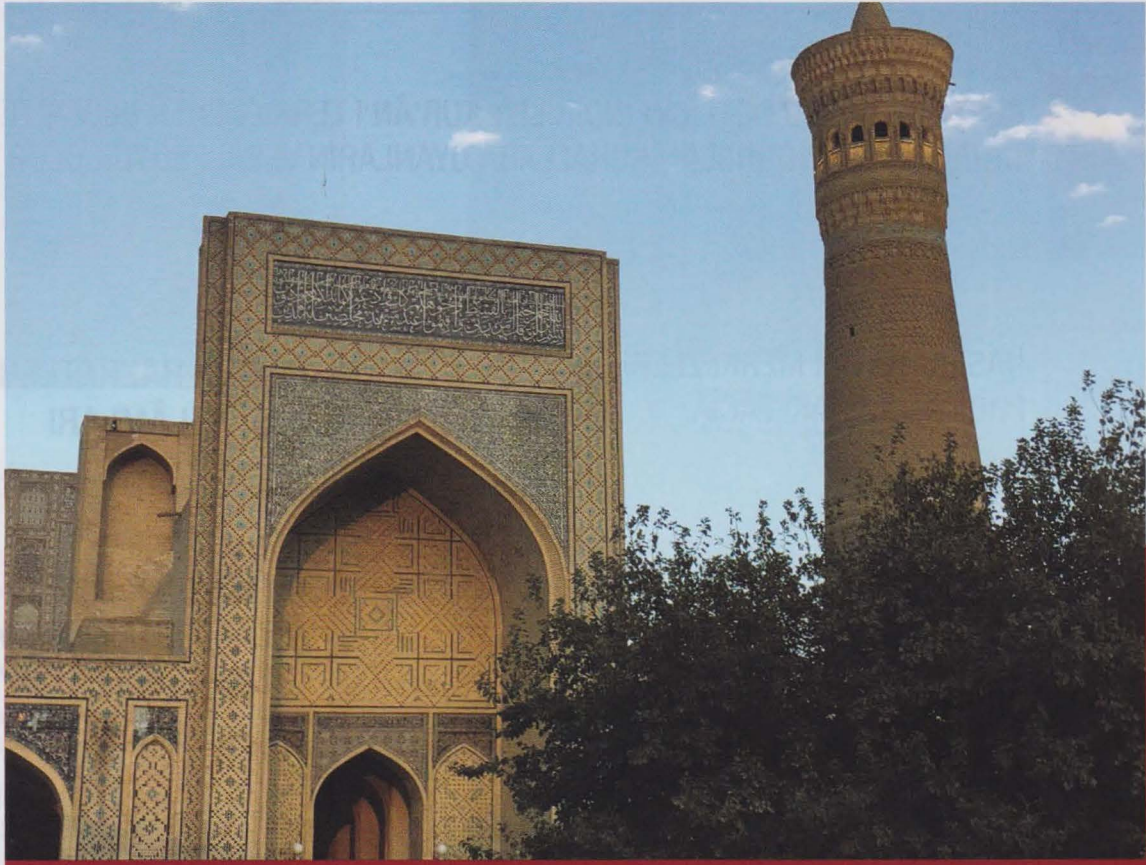
■ FATİH KALENDER
▶66

Lâlegül

FREKANS

Uydu adı	Türksat 4A
Lokasyon	Doğu
Frekans	12423
Polarizasyon	Yatay (H)
Sembol Oranı	30000
FEC	3/4

ÖZBEKİSTAN ZİYÂRETLERİ -1-

Bütün hamd-ü senâlar ve şükr-ü evfâlar:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾

“Ey îmân etmiş olan kimseler! (Râzı olmadığı şeylere yaklaşma konusunda) Allâh’tan hakıyla sakının ve (hem îmanda, hem ahde vefâda, özü sözü doğru olan) sâdık kimselerle (bedenen ve rûhen, maddeten ve mânen) berâber olun.” (Tevbe Sûresi:119) buyuran Allâh-u Te‘âlâ’ya mahsustur.

Nâmütenâhî (sonsuz) salât-ü selâmlar:

«إِنَّ الرُّوحَ لَتَلْقَى الرُّوحَ.»

“Hiç şüphesiz ki elbette ruh rûha kavuşur.” (İbnü Ebî Şeybe, el-Musannef, rakan:18, 1/21; Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, rakan:21864, 36/188) buyuran Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in, onun güzîde âl-i ashâbının ve kıyâmete kadar onların yolunda sülûk eden ve insanları da bu yola dâvet eden meşâyih-i izâmın üzerine olsun. Âmîn!

Bizlere bir kere daha uzak mesâfeleri sağ-sâlim olarak kat ettirip Özbekistan topraklarına giderek silsile-i aliyyemizin yüce ricâlini ve sâir meşâyih-i ziyâret etmeyi nasîb eden Rabbimiz’e hamd etikten sonra Yüce Mevlâmız’dan niyâzımız bütün sevenlerimizi, okurlarımızı ve bizleri o zatların şefâatlerine nâil kılmasıdır. Âmîn!

Bu mukaddimeden sonra Özbekistan'da ziyâretleriyle şerefyâb olduğumuz zevât-ı kirâmın terceme-i ahvâlin-den sizlere bir nebze olsun bahsetmek istiyorum:

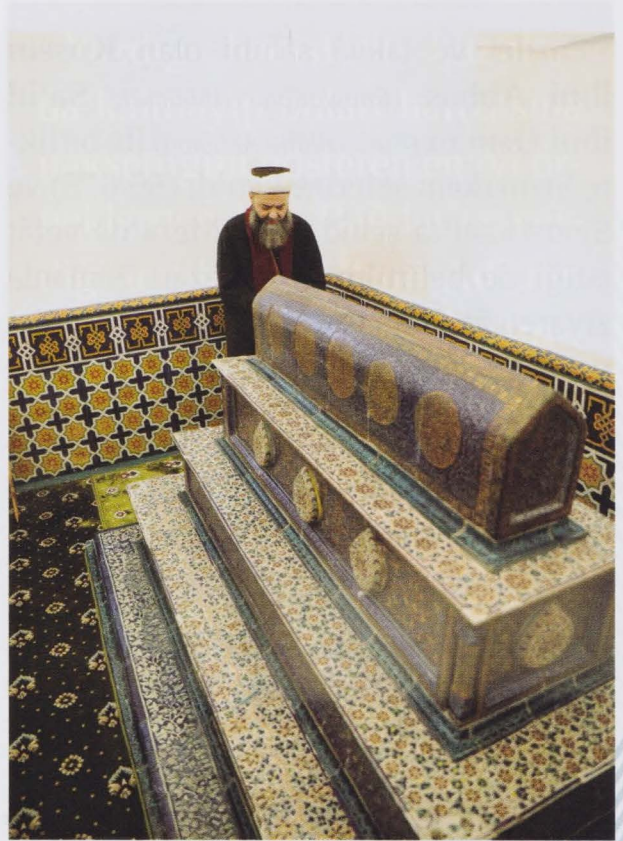
1) SAHÂBE-İ KİRAMDAN KUSEM İBİNİ ABBÂS HAZRETLERİ

Rasûlüllâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'in amcası **Abbâs** (*Radyallâhu Anh*)'ın oğludur. Annesi **Ümmü'l-Fazl Lübâbe binti Hâris el-Hilâliyye**, **Hadîce** (*Radyallâhu Anhümâ*)dan sonra Müslüman olan ilk kadın olup **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'in hanımlarından **Meymûne** (*Radyallâhu Anhâ*)nın kız kardeşidir.

Rasûlüllâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) kendisine benzetilen **Kusem** (*Radyallâhu Anh*)'ı arkadaşlarıyla oynarken görmüş ve bineğinin arkasına bindirmişti. **Kusem** (*Radyallâhu Anh*) **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'in cenâzesi yıkanırken hâzır bulunmuş, **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'in beden-i şerîfini sağa-sola çevirmiş, **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'i kabrine yerleştirmiş ve kabirden en son o çıkmıştı.

Bu sebeple **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'e en son dokunan kişi olarak tanınır. Ayrıca kendisi **Hazreti Huseyn** (*Radyallâhu Anh*)'ın sütkardeşiydi.

Rasûlüllâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'den bizzât hadîs-i şerîf rivâyet ettiği gibi ayrıca babasından, kardeşi **Fazl ibni Abbâs**'tan ve **Talha ibni Ubeydillâh** (*Ra-*

Kusem ibni Abbâs (Radiyallâhu Anhümâ)'nın kabri-şerîfi (*Radyallâhu Anhüm*)den hadîs rivâyet etmiş, kendisinden **Hânî ibni Hânî**, **Abdülme-lik ibni Muhammed ibni Amr** ve **Ebû İshâk es-Sebî'î** rivâyette bulunmuştur.

Hazreti Alî (*Radyallâhu Anh*)'ın hilâfeti döneminde Mekke vâililiğine tâyin edilen **Kusem** (*Radyallâhu Anh*) onun ölümüne kadar bu görevini sürdürdü. **Kusem** (*Radyallâhu Anh*)'ın Medîne vâililiği yaptığı da söylenmiştir. Mekke'deki idârî görevleri yanında hac emirliği yaptı (38/658) ve fetvâlar verdi.

Kusem ibni Abbâs (*Radyallâhu Anhümâ*), **Mu'âviye** (*Radyallâhu Anh*) döneminde Horasan vâlisi **Saîd ibni Osman ibni Affân** (*Radyallâhu Anhümâ*)'nın kumandasında Horasan civârındaki fetihlere katıldı. Savaşta gösterdiği kahramanlık karşılığında ganîmetten bin hisse ayrılması teklif edildiyse de ganîmetlerin beşe taksim edilip diğer kişilerin hakları verildikten sonra kendisine pay ayrılması gerektiğini belirtti.

Fazilet ve takvâ sâhibi olan **Kusem ibni Abbâs** (*Radiyallâhu Anhümâ*), **Sa'îd ibni Osmân** (*Radiyallâhu Anhümâ*) ile birlikte Semerkant seferine katıldı (56/675) ve Semerkant'ta şehîd oldu. Merv'de vefât ettiği de belirtilmiştir. Mezarı zamanla ziyaretgâh hâline gelmiş, etrâfına câmi ve medrese yapılmıştır.

Kusem (*Radiyallâhu Anh*)ın Semerkantlılar arasında “**Şâh-ı Zinde** (Yaşayan Sultan)” diye anılan mezarına Bâbü'r devrinde Mezarşâh adı verilmiştir.

(*İsam, İslam Ansiklopedisi, 26/462-463; İbnü Sa'd, et-Tabekât, 7/367; Mus'ab ibni Abdillâh ez-Zübeyrî, Nesebü Kureyş, sh:27; Halîfe ibni Hayyât, et-Târîh (Ömerî), sh:198, 201; İbnü Habîb, el-Muhabber, sh:17, 46, 107, 409, 455; el-Buhârî, et-Târîhu'l-kebîr, 7/194; Ya'kûbî, Târîh, 2/213; Şerîf er-Radî, Nehcü'l-belâğa, sh:457-458; İbnü 'Abdiberr, el-İstî'âb, 3/1304-1305; Zehebî, A'lâmü'n-nübelâ, 3/440-442; İbnü Hacer, el-İsâbe, 3/226-227*)

2) “el-CÂMİ'U'S-SAHÎH” SÂHİBİ İMÂM-I BUHÂRÎ HAZRETLERİ

İmâm-ı Buhârî Hazretleri 13 Şevvâl 194 (20 Temmuz 810) Cumâ günü Buhârâ'da doğdu. Dedesinin dedesi olan **Berdizbeh** Mecûsî idi. Onun oğlu **Muğîre**, Buhârâ vâlisi **Yemân el-Cu'fî** vâsıtasıyla Müslüman oldu. **İmâm-ı Buhârî Hazretleri** bundan dolayı Cu'fî nisbesiyle de anılmıştır.

Dedesi **İbrâhim** hakkında fazla bilgi bulunmamakla beraber babası **İsmâ'îl**'in, **Mâlik ibni Enes** ve **Abdullâh ibni Mübârek** (*Radiyallâhu Anhümâ*) gibi âlimlerden hadîs öğrenen bir kişi olduğu bilinmekte ve **İmâm-ı Buhârî Hazretleri** henüz çocukken babasının vefât ettiği, hadîse dâir bâzı kitaplarının oğluna intikâl ettiği anlaşılmaktadır.

Annesinin ise duâsı makbûl dindar bir kadın olduğu zikredilmektedir.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin gözleri küçük yaşta bir hastalıktan dolayı görmez olmuştu. Annesi tedâvî ettirmeye çalıştı ise de oğlunun körlüğü devâm etti. Çocuğunun gözlerinin görmesi için uzun zaman duâ etti. Bir gece rüyâsında **İbrâhîm** (*Aleyhisselâm*)ı görüp ondan duâ istedi. **İbrâhîm** (*Aleyhisselâm*) ona: “**Üzülme, Allâh-u Te'âlâ oğlunun gözlerini geri verecek.**” diye müjdeledi. Sabah olunca **İmâm-ı Buhârî Hazretleri**'nin gözleri tekrar görmeye başladı.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri on yaşına doğru **Muhammed ibni Selâm el-Bîkendî**, **Abdullah ibni Muhammed el-Müsnedî** gibi Buhâralı muhaddislerden hadîs öğrenmeye başladı.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin türbesi

On bir yaşlarında iken hocası **Dâhilî**'nin rivâyet sırasında yaptığı bâzı hatâları tashîh etmesiyle dikkatleri üzerine çekti.

On altı yaşına geldiği zaman **İbnü'l-Mübârek** ve **Vekî' ibni Cerrâh**'ın kitaplarını tamâmen ezberlemiştir.

Bu sırada annesi ve kardeşi **Ahmed** ile birlikte hacca gitti. Hac sonrası onlar memleketlerine döndükleri hâlde **İmâm-ı Buhârî Hazretleri** Mekke'de kaldı ve **Hallâd ibni Yahyâ** ve **Humeydî** gibi âlimlerden hadîs tahsîl etti. Daha sonra bu maksatla ilim merkezlerini dolaşmaya başladı.

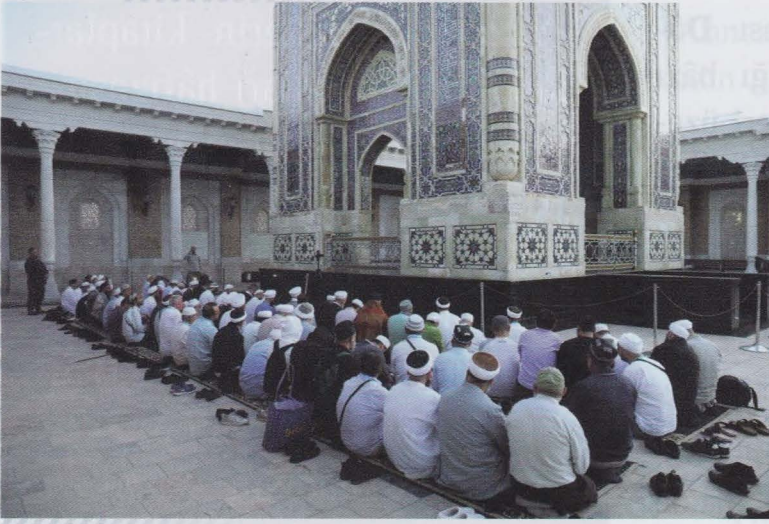
İmâm-ı Buhârî Hazretleri kendilerinden hadîs yazdığı muhaddislerin sayısının 1080 olduğunu söyler. (*ez-Zehebî, A'lâmü'n-nübelâ, 12/395*)

Meşhur talebesi **Firebrî**, "**el-Câmi'u's-sahîh**"i **İmâm-ı Buhârî Hazretleri**'nden 90.000 talebenin dinlediğini söylemektedir. En tanınmış diğer talebeleri ise **İmâm-ı Müslim**, **Tirmizî**, **Ebû Hâtim**, **Ebû Zür'a er-Râzî**, **Muhammed ibni Nasr el-Mervezî**, **Sâlih Cezere** ve **İbnü Huzeyme** gibi muhaddislerdir.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin uzun seyahatleri sonunda derlediği hadislerle geniş bir kütüphâne meydana getirdiği ve seyahatleri esnâsında kitaplarını imkân nispetinde yanında taşıdığı anlaşılmaktadır. Yardımcısının, odasında adım atacak yer bulunmadığından şikâyet etmesi, bir gece uyumayıp o güne kadar yazdığı hadisleri hesapladığını ve senedleri muttasıl 200.000 hadîs kaydetmiş olduğunu söylemesi de bunu göstermektedir. (*ez-Zehebî, A'lâmü'n-nübelâ, 12/411, 412, 452*)

Yazdığı hadislerin kitaplarda kalmayıp onları hâfızasına nakşettiğini gösteren en iyi örneklerden biri Bağdat'ta verdiği imtihandır. **İbnü Adî**'nin rivâyetine göre, **İmâm-ı Buhârî Hazretleri**'nin Bağdat'a geldiğini duyan muhaddisler 100 hadisin sened ve metinlerini birbirine karıştırarak bunları on kişiye verdiler ve onlara **İmâm-ı Buhârî Hazretleri** toplantı yerine gelince bu hadisleri sırayla sormalarını söylediler.

Bu on kişi tespit edilen hadisleri çeşitli İslâm ülkelerinden gelmiş olan muhaddislerin huzûrunda okuyarak bunların mâhiyeti hakkında bilgi istediler. **İmâm-ı Buhârî Hazretleri** onlara bu hadislerin hiçbirini okunduğu şekliyle bilmediğini belirttikten sonra, ilk soruyu yönelten kim seden başlayarak, sordukları hadislerin sened ve metinlerinin doğrusunu her birine ayrı ayrı söyledi. Böylece **İmâm-ı Buhârî Hazretleri** hakkında tereddüdü olanlar onun nasıl bir hâfıza gücüne ve ne kadar geniş bir hadîs kültürüne sâhip olduğunu gördüler.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin türbesi önünde cemâatle birlikte duâ ederken

İmâm-ı Buhârî Hazretleri kendisinden ilim tahsîl etmek isteyen herkese bildiğini esirgmeden vermesine rağmen devlet adamlarından uzak durur, onların saraylarına gitmeyi ilmi küçük düşüren bir davranış olarak kabûl eder ve bu uğurda her zorluğa katlanmayı göze alırdı.

Horasan vâlisi **Hâlid ibin Ahmed ez-Zühî** ona bir adamını göndererek "*el-Câmi'u's-sahîh*", "*et-Târîhu'l-kebir*" ve diğer eserlerini kendisinden dinlemeyi arzu ettiğini bildirince bu talebi reddetti. İلمي küçük düşüremeyeceğini, onu başkalarının ayağına götürmeyeceğini, gerçekten arzu ediyorsa hadîs okuttuğu mescide gelmesini, bunu da istemiyorsa hadîs okutmasını yasaklayabileceğini söyledi ama ilmi kimse-den esirgemediğini de haber verdi.

Buhârâ vâlisinin sâdece kendi çocuklarına ders vermesi yolundaki isteğini de ilmi belli insanlara tahsis edemeyeceği gerekçesiyle reddetti. Bunun üzerine vâli, yakın adamlarından bâzılarının **İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin** Ehl-i Sünnet görüşüyle bağdaşmayan fikirlere sâhip olduğunu iddiâ etmelerini sağladı. Sonra da bu iddiâyâ dayanarak onu kendi memleketinden sürdü.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri oradan Semerkant'a gitmek üzere yola çıktı. Semerkant'a 3 mil mesâfede bulunan Hartenk kasabasındaki akrabâlarını ziyaret etti. Fakat orada hastalandı ve Semerkant'a gidemedi. 256 yılının Ramazan Bayramı gecesi vefât etti, ertesi gün (1 Eylül 870 Cumâ) orada toprağa verildi. Âilesi hakkında bütün bilinenler, **Ahmed** adında bir oğlu olduğu ve evinde birkaç yardımcısı bulunduğundan ibârettir.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin Şahsiyeti

İmâm-ı Buhârî Hazretleri orta boylu olup zayıf ve ince bir yapıya sâhipti. Birçok güzel huyu yanında az konuşması, başkalarının sâhip olduğu imkânlarla özenmemesi gibi özellikleri de vardı. Yiyip içmeye önem vermezdi. Onun cömertliğini, dünyâ malına değer vermediğini ve yardım severliğini gösteren davranışları pek çoktur.

25.000 dirhem alacaklı olduğu birine karşı gösterdiği müsâmaha dikkat çekicidir. Uzun zamandan beri borcunu ödemeyen bu şahıstan bâzı idâreciler vâsıtasıyla alacağını tahsîl etmesini tavsiye edenlere "Ben onlardan yardım istersem onlar da benden işlerine geldiği gibi fetvâ vermemi isterler, dünyâ için dînimi satamam." demiştir.

Fakat bâzı dostları ona rağmen bu konuyu yöneticilere söylediler. **İmâm-ı Buhârî Hazretleri** bunu haber alınca ilgililere mektup yazarak borçluya bir kötülük yapılmamasını istedi ve onunla her yıl kendisine 10 dirhem ödemek üzere anlaşma yaptı.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin dünyâ işleriyle ilgilenmediği, şahsî işlerini bir adamının yürüttüğü kendi ifâdelerinden anlaşılmaktadır.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin ahlâkî fazîletleri, tenkit ettiği râviler hakkında bile son derece mütedil ve insaflı sözlerinde görülür. Bir râvi için kullandığı en ağır cerh ifâdeleri, o kimsenin güvenilemeyecek kadar zayıf (münkerü'l-hadîs) olduğunu, muhaddislerin onun hakkında fikir beyân etmediğini (seketû anh) söylemekten ibârettir.

Hadîs uydurmakla tanınan kimseler hakkında bile yalancı (kezzâb) ifâdesini pek nâdir kullanmıştır. Gıybetten sakınarak kimseyi çekiştirmedeğini söylemesi ve:

«أَزْجُو أَنْ أَلْقَى اللَّهَ وَلَا يُحَاسِبُنِي
أَنِّي اغْتَبْتُ أَحَدًا ...
مَا اغْتَبْتُ أَحَدًا قَطُّ مُذْ عَلِمْتُ أَنَّ
الْغَيْبَةَ تَضُرُّ بِأَهْلِهَا.»

“Ben umuyorum ki **Allâh**'a kavuştuğumda herhangi bir kimseyi gıybet ettiğime dâir beni muhâsebeye tâbi tutmayacaktır. Çünkü gıybetin, kendisi ile meşgul olanlara zarar verdiğini bildiğim günden beri aslâ kimseyi gıybet etmedim.” (ez-Zehabî, *Târîhu'l-İslâm*, 19/259) demesi bu konudaki titizliğini göstermektedir.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin oğlu gibi sevip ilgilendiği kâtibi **Muhammed ibni Ebû Hâtim** onun ok atmayı çok sevdiğini, yanında bulunduğu uzun yıllar boyunca attığı oklardan sâdece ikisinin hedefe isâbet etmediğini ve bu hususta kimsenin onunla boy ölçüşemeyeceğini söylemektedir. Bâzı kitaplarda yer alan ahlâkî beyitleri ise onun şiir zevkini yansıtmaktadır. **İmâm-ı Buhârî Hazretleri**'ni yakından tanıyan âlimlerin takdirî ifâdeleri, onun ilmî şahsiyeti hakkında fikir vermektedir. Hocası **Nu'aym ibni Hammâd** ile muhaddis **Ya'kûb ibni İbrâhîm ed-Devrakî**: “**Buhârî** bu ümmetin fakîhidir.” derlerdi.

Hadîs ve fıkıh ilimlerindeki derin bilgiyle tanınan hocası **İshâk ibni Râhûye** muhaddislere: “Bu gençten hadîs yazınız.” diye tavsiyede bulduktan sonra “Eğer **Buhârî**, **Hasen-i Basrî** zamânında gelmiş olsaydı hadîs ve fıkıhı çok iyi bildiği için herkes ona başvurmak zorunda kalacaktı.” derdi.

Yine Basralı hocalarından ve “Emîrû'l-mü'minîn fi'l-hadîs” lakabını almış nâdir muhaddislerden biri olan **Alî ibni Medînî**'ye “**Buhârî** sâdece senin yanında tevâzu gösteriyor.” dediler. **İbnü'l-Medînî** de: “Siz ona bakmayın, onun gözleri kendi gibi birini daha görmemiştir.” karşılığını verdi.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin Eserleri

1) “*el-Câmi'u's-sahîh.*”

İmâm-ı Buhârî Hazretleri halk arasında “**Sahîh-i Buhârî**” diye şöhret bulan bu eseri 600.000 kadar hadîs arasından seçerek on altı yılda meydana getirdiğini, her bir hadîsi (veyâ babı) yazmadan önce mutlakâ boy abdesti alarak iki rekât namaz kıldığını söylemiştir.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin kabri-şerîfi

Eserini Buhârâ'da yazmaya başlamış, çalışmasına Mekke, Medîne ve Basra'da devâm etmiştir. Yeryüzünde hiçbir esere gösterilmeyen bir ihtimâma mazhar olan ve İslâm dünyâsında üzerine yüzlerce inceleme ve şerh kaleme alınmış bulunan bu eser İstanbul, Mısır, Hindistan ve Avrupa'da birçok defâ basılmıştır.

2) “*et-Târîhu'l-kebîr.*”

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin “*el-Câmi'u's-sahîh*”ten önce yazdığı bu kitap sahasının ilk eserlerinden biri olup burada ashâb-ı kiramdan kendi şeyhlerine gelinceye kadar 13.000'e yakın râvînin güvenilirlik derecesini tespit etmiştir. Eser matbûdur.

3) “*et-Târîhu'l-evsat.*”

“*et-Târîhu'l-kebîr*”in bir muhtasarı olduğu anlaşılmalı beraber eserin tam olarak günümüze geldiği bilinmemektedir. Çok eksik bir nüshası Hindistan'da mevcuttur (Bankipûr 12/32, no:687, 56 verak).

4) “*et-Târîhu's-sağîr.*”

“*et-Târîhu'l-kebîr*”in bir hulâsası olup râvîleri “*et-Târîhu'l-kebîr*”deki gibi alfabetik olarak değil de vefât târihlerine göre ele almakta ve onlar hakkında diğer eserlerinde rastlanmayan bilgiler vermektedir. Eser yayımlanmıştır.

5) “*Kitâbü'd-du'afâi's-sağîr.*”

İbrâhîm ismiyle başlamakta ve 418 râvîyi ihtivâ etmektedir. İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin

daha önce zikredilen kitaplarına nispetle oldukça küçük hacimli olup alfabetiktir. Eser basılıdır.

6) “*Kitâbü'l-künâ.*”

“*et-Târîhu'l-kebîr*”i tamamlayıcı mâhiyette olan bu eser, isimlerinden çok künyeleriyle tanınan 1000 kadar râvî hakkında kısa bilgiler vermektedir. Kitap yayımlanmıştır.

7) “*et-Târîh fî ma'rifeti ruvâti'l-hadîs ve nakaleti'l-âsâr ve temyîzi sikâtihim min zu'afâihim ve târihi vefâtihim.*”

Bu eser de İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin diğer târih kitaplarına nispetle oldukça küçük hacimli olup Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphânesi'nde bir nüshası bulunmaktadır (Medine, no:524, 18 verak).

8) “*et-Tevârîh ve'l-ensâb.*”

Bâzı önemli şahsiyetler hakkında bilgiler ihtivâ eden eserin diğer kitaplarda olduğu gibi belli bir usûlü yoktur.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphânesi'nde bir nüshası mevcuttur (3.Ahmed, no:2969, vr:382a-399b).

9) “el-Edebü'l-müfred.”

“el-Câmi‘u’s-sahîh”te bulunmayan güzel ahlâka dâir bâzı hadisleri de ihtivâ eden ve 644 bâb içinde 1322 hadîsi top-layan eser yayımlanmıştır.

Bu eserde İslâm'ın edeplerinden bah-settiği için büyük velî **Şeyh Muhammed Zakeriyyâ el-Buhârî Hazretleri** her ye-mekten sonra zikre niyet ederek bu eser-den birkaç hadîs-i şerîf okur ya da misâ-firlerden birine okuturdu ki bâzen bana da okutturduğu olurdu.

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin bu eserlerden başka bâzı eserlerinin daha mevcut olduğu kaynaklarda mezkûrdur.

(İsam, *İslam Ansiklopedisi*, 6/368-372; *Buhârî, et-Târîhu'l-kebîr*, 1/49, 2/60, 95, 158, 169, 3/1; *el-Hatîb, Târîhu Bağdâd*, 2/4-34; *Zehebî, A'lâmü'n-nübelâ*, 12/391-471; *es-Sübkî, Ta-bekât*, 2/213-235; *İbnü Hacer, Tehzîbü't-Tehzîb*, 1/274-275, 9/47-55; *el-Kettânî, er-Risâletü'l-müs-tetrafe*, sh:41 ve devâmı; *Huseynî 'Abdülmecîd Hâşim, el-İmâm el-Buhârî muhaddisen ve fakîhen*; *Yûsuf el-Kettânî, Rubâ'ıyyâtü'l-İmâmi'l-Buhârî*, sh:44-49; *'Abdülğânî 'Abdülhâlik, el-İmâmü'l-Buhârî ve sahîhuh*)

İmâm-ı Buhârî Hazretleri'nin kabri-şerîfinde yaptığımız duâların bir kısmı şöyle idi:

“Yâ **Rabbi!** Sen fazl-u kereminle Ehl-i Sünnet ve'l Cemâat mezhebini, mübârek **İmâm-ı Buhârî Hazretleri** hürmetine takviye eyle, teyyid eyle, ehlini teyyid eyle yâ **Rabbi!** Ehl-i Sün-net'e yardım edenlere yardım eyle yâ **Rabbi!** Ehl-i Sünnet'i azîz edenleri azîz eyle yâ **Rabbi!**

Ehl-i Sünnet'e düşman olanları zelîl eyle, hakîr eyle yâ **Rabbi!** **'Buhârî'**ye, **'Müslüm'**e ve muhaddîsin-i kirâm ha-zarâtının cem ettikleri bu kadar sahîh rivâyetlere ta'an edenleri, cerh edenleri zelîl eyle yâ **Rabbi!** İmkânlarını ellerin-den ahzeyle (al) yâ **Rabbi!**

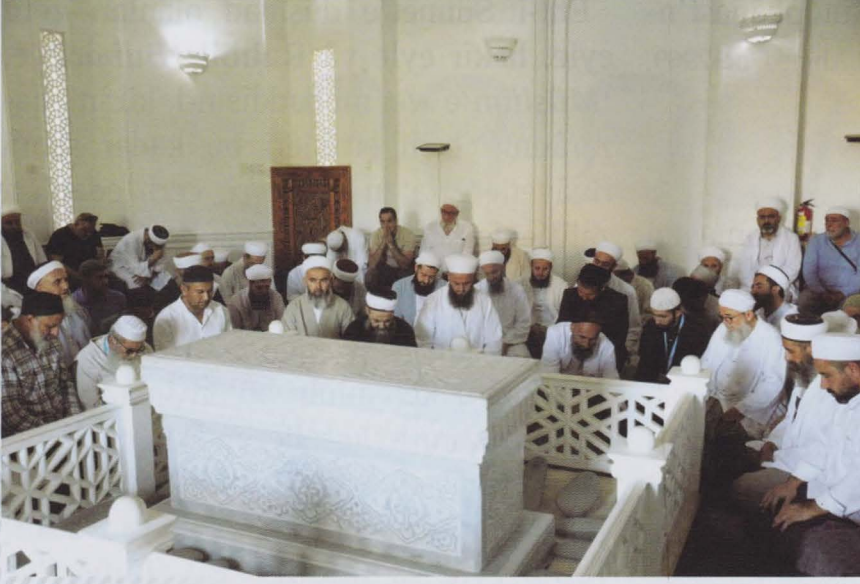
'Bu **'Buhârî'** nereden çıktı?!' diyenleri Sen fazl-u kereminle bütün imkânların-dan mahrum eyle, ellerindeki bütün fir-satları iptâl eyle yâ **Rabbi!** İnsan içine çıkamayacak şekilde zelîl eyle yâ **Rabbi!** Teşhîr eyle yâ **Rabbi!** Bu **'Buhârî'**ye karşı çıkan, diğer hadîs-i şerîflere karşı gelen, mezheplere karşı gelen, tasavvuf ve tarîkatları reddederek bu milletin îtikâ-dını bozan, bu millete bu fitne tohumla-rını eken, bu milleti ifsâd edenlerin dün-yâlarını âhîretlerini ifsâd eyle yâ **Rabbi!** Berbâd eyle yâ **Rabbi!** Maddî-mânevî her sahada mahzûl eyle yâ **Rabbi!** Sen bizi Ehl-i Sünnet yolundan ayırma yâ **Rabbi!**

Bu îtikâd üzere yaşayıp ölmek nasîb eyle yâ **Rabbi!** Ehl-i hadîsin, bu mübâ-rek zatların îtikâdı üzere yaşayıp ölmek nasîb eyle yâ **Rabbi!**”

3) İTİKATTA İMÂMIMIZ OLAN İMÂM-I MÂTÜRÎDÎ HAZRETLERİ

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri'nin nis-pet edildiği Mâtürîd, bugün Özbekistan Cumhuriyeti'nin sınırları içinde bulunan Semerkant'ın biraz dışındadır.

Hayâtı hakkında kaynaklarda çok az bilgiye rastlanan **İmâm-ı Mâtürîdî Haz-retleri**, Abbâsîlerin merkezî otoritelerinin oldukça zayıfladığı bir dönemde siyâsî bakımdan hilâfete bağlı müstakil beylik-lerden Sâmânoğullarının Mâverâünne-hir'e hâkim oldukları devirde yaşamıştır.

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri'nin kabri-şerifinde cemâatle duâ ederken

Doğum târihi kesin olarak bilinmemekle birlikte yapılan araştırmalar netîcesinde 3. (11.) yüzyılın ilk yarısının ortalarında dünyâyâ geldiği ve ömrünün bir asra yakın olduğu tahmin edilmektedir.

Yer darlığından sebep teferruâtı burada zikredemeyeceğimiz araştırmalar netîcesinde de **İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri**'nin Türk asıllı olduğu belirtilmektedir.

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri âilesinin fertleri hakkında babasının adının **Muhammed**, dedesinin adının da **Mahmud** olduğundan başka bir şey bilinmemektedir.

Ebû Mansûr künyesinden **Mansûr** adlı bir oğlu olduğu düşünülebilirse de **İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri** bir âyetin tefsîrinde künyelerin anlamları üzerinde açıklama yaparken **Ebû Mansûr** künyesinin örfen, evlâdı olmayan kişiye **Mansûr** adında oğlu olması temennîsiyle verilebileceğini kaydeder (*Te'vîlâtü'l-Kur'ân*, 10/640) Örnek olarak bu künyenin seçimi bir rastlantı değilse kendisinin erkek evlâdı bulunmadığının bir işâreti sayılabilir.

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri Hanefî mezhebinin dördüncü, hattâ üçüncü kuşak âlimlerindendir. **Ebû Hanîfe** (*Rahimehullâh*)'ın talebelerinden **İmâm-ı Muhammed eş-Şeybânî**'nin talebesi **Ebû Süleymân el-Cûzcânî**'nin talebesi **Ebû Bekir Ahmed ibni İshâk el-Cûzcânî**, **Nu sayr ibni Yahyâ el-Belhî** ve **Nîşâbur Kadısı Ebû Bekir Muhammed ibni Ahmed ibni Recâ**

el-Cûzcânî gibi hocalardan ilim tahsîl etmişse de öğrenimini, henüz yirmi yaşlarında iken hocası **Ebû Bekr Ahmed el-Cûzcânî** ile birlikte ulemâ reisliğini deruhte eden ve **Dârü'l-Cûzcâniyye**'de ders veren **Ebû Nasr el-İyâzî**'den tamamlamıştır.

Kendisinden **Ebû Ahmed el-İyâzî**, **Ebu'l-Hasen Alî ibni Sa'îd er-Rüstüfağnî** ve **Ebû Muhammed Abdülkerîm ibni Mûsâ el-Pezdevî** gibi âlimlerin fıkıh ve kelâm tahsîl ettikleri bilinmektedir.

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri 333 (944) yılında vefât etmiştir.

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri'nin hayâtı, eserleri, görüşleri, talebeleri ve muâsırları hakkında bilgi verdiği bilinen en eski kaynak **Ebu'l-Mu'în en-Nesefî**'nin "*Tebsiratü'l-edille*" isimli eseridir. Kaynaklar kendisinden övgü ile bahsetmektedir.

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri'nin talebesinin talebesi olan **İbnü Yahyâ** "Ehl-i Sünnet" tâbirini sıkça kullanmaktadır.

Aslında **İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri**'den sonra yaygın hâle gelen "Ehl-i Sünnet (Ehlü's-Sünne ve'l-Cemâa)" tâbiri, akâid konusunda **Rasûlüllâh** (*Sal-lâllâhu Aleyhi ve Sellem*) ile ashâb-ı kirâm cemâatinin yolunu (sünnet) tâkip edenler demektir.

Kaynaklarda **İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri**'nin tasavvufî yönüyle ilgili bâzı kayıtlara rastlanmaktadır. Hakkında tıpkı bir tasavvuf büyüğü gibi menkıbeler ve rüyâlar aktarılmakta, Semerkant'ta Deşt Ribâtı'nda **Hızır** (*Aleyhisselâm*) ile görüşüp onun duâsını aldığı, kerâmetleri bulunduğu belirtilmekte ve yaptığı duânın kabûl edildiğine dâir bir hâdise de nakledilmektedir. (*Necmüddin 'Ömer en-Nesefî, el-Kand fî zikri 'ulemâi Semerkand, sh:32, 293*)

İmâm-ı Nesefî'nin **İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri** hakkında tasavvuf ıstılâhı ile kullandığı "Kudvetü'l-ferîkayn (iki fırkanın lideri)" tâbiri ise (*el-Kand, sh:143*) zâhir ve bâtın ilimlerinde lider konumunda olduğunu ifâde eder.

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri kelâm, tefsîr, fıkıh ve mezhepler târihi alanlarındaki çalışmalarıyla tanınmaktadır. "**Kitâbü't-Tevhîd**" adlı eseri Sünnî kelâmının umdelerinden biri hâline gelmiştir. Kaynaklarda zikredilen kitaplarının isimleri onun Mu'tezile, Karâmita, Revâfız gibi fırkalarca ileri sürülen düşüncelere karşı uzun mücadeleler verdiği anlaşılmaktadır.

Kelâmıda imam olarak kabûl edilen **İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri**, akîdeyi güçlendirme ve dîni temel görüşleri çerçevesinde müdâfaa etme konusunda gerek İslâm dışı akımlara gerekse Mu'tezile, Havâric ve Bâtuniyye gibi bâtil mezheplere karşı ciddî bir mücadele vermiş, muâsır (çağdaş) oldukları hâlde görüş-tüklerine dâir herhangi bir kayda rastlanmayan **Ebu'l-Hasen el-Eş'arî**'den daha önce bu alanda etkin bir varlık göstermeye başlamıştır.

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri ilmî çevresiyle berâber Mâverâünnehir'de İslâm düşüncesinin belli bir istikrâra kavuşmasında, İslâm'ın ve Hanefîliğin Türkler arasında yayılmasında önemli görev yapmış ve bu etkisi zaman içinde artarak devâm etmiştir.

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri'ni akâide önder olarak benimseyen ve kelâma dâir görüşlerini merkeze alarak "**Kitâbü't-Tevhîd**"den sonra ikinci kaynak sayılan "**Tebîrâtü'l-edille**"yi telif eden âlim **Ebu'l-Mu'in en-Nesefî** olmuştur ki **Nesefî** ile birlikte Mâtürîdîlik bir kelâm akımı olarak târihteki yerini almıştır.

Sa'deddîn Teftâzânî (*Rahimehullâh*) Horasan, Irak, Şam (Sûriye) ve diğer memleketlerin büyük çoğunluğunda Ehl-i Sünnet'in Eş'ariyye, Mâverâünnehir'de ise Mâtürîdiyye anlayışının yaygın olduğunu belirtir ve kendi zamanında bu iki grup arasında tekvîn, îmanda istisnâ ve mukallidin îmânı gibi bâzı konularda görüş ayrılığı çıktığını kaydeder. Ardından da bu iki fırkanın ileri gelen âlimlerinin birbirlerini bidatçılık ve sapıklıkla suçlamadıklarını vurgular. (*Şerhu'l-Mekâsid, 2/271*)

Eş'arîlik daha çok Şâfiî ve Mâlikîler arasında, Mâtürîdîlik ise Hanefîler arasında yayılmıştır.

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri'nin Eserleri

1) "Te'vîlâtü'l-Kur'ân."

"Te'vîlâtü Ehli's-Sünne" adıyla da bilinen eser tefsîr açısından çok önemli bir çalışma olmasının yanı sıra kelâm, fıkıh ve fıkıh usûlü alanlarında da zengin bilgi ve önemli görüşler içermektedir. Ayrıca İslâmî fırkalar ve İslâm dışı akımlarla dinlere âit inanç ve görüşlerin tenkidi bakımından ihmâl edilemeyecek bir kaynaktır. Eser **İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri'nin** talebelerine yaptığı takrirlerden oluşmuştur. Kitap matbûdur.

2) "Kitâbü't-Tevhîd."

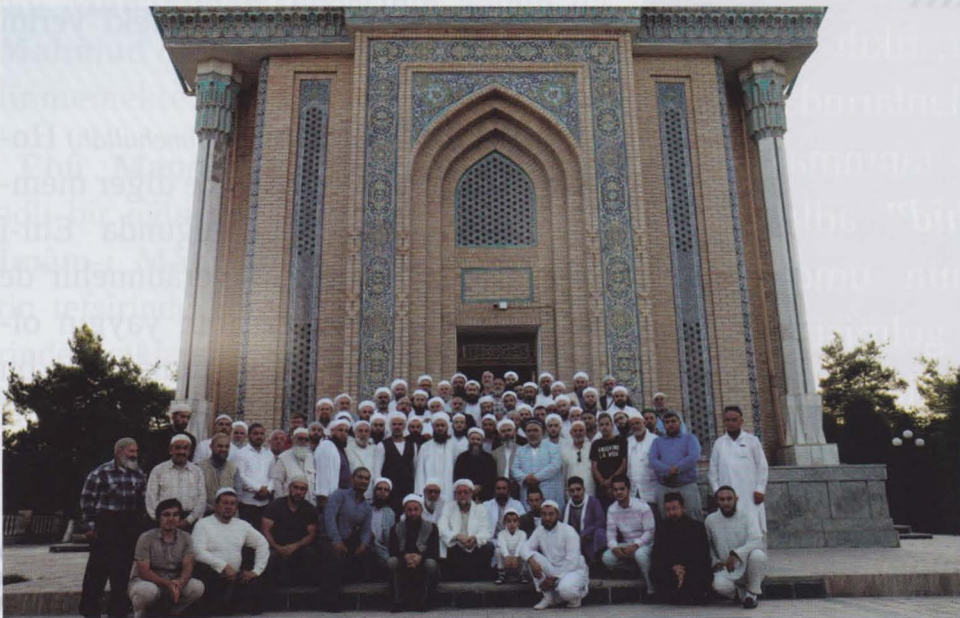
İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri'nin tam olarak basılmış tek eseri olup kelâm ilminin temel konularını ele almaktadır. Eser yayımlanmıştır. Bu eserlerden başka kendisinden iktibâs yapan âlimlerin eserlerindeki atıflardan anlaşıldığına göre şu eserler de kendisine âittir:

"**Kitâbü'l-Makâlât**", "**Reddü Evâilî'l-edille li'l-Ka'bî**", "**Reddü Tehzîbi'l-cedel li'l-Ka'bî**", "**Beyânü vehmi'l-Mu'tezile**", "**Reddü Va'idi'l-füssâk li'l-Ka'bî**", "**Reddü'l-Usûli'l-hamse li-Ebî 'Ömer el-Bâhilî**", "**Reddü Kitâbi'l-İmâme li-ba'zi'r-Revâfız**", "**er-Red 'ale'l-Karâmita fi'l-usûl**", "**Meâhizü's-şerâi' fi usûli'l-fıkh**", "**Kitâbü'l-Cedel fi usûli'l-fıkh**", "**er-Red 'ale'l-Karâmita fi'l-fürû'**", "**Şerhu'l-Câmi'i's-sağîr.**"

(İsam, İslam Ansiklopedisi, 28/146-151; Mâtürîdî, Te'vîlâtü'l-Kur'ân, sh:1-57; Ebu'l-Leys es-Semerkindî, Kitâbü'n-Nevâzil, İst Üni. Nadir Eserler, no:A-3459, vr:7b, 16b; İbnü Yahyâ, Şerhu Cümeli usûli'd-dîn, Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, no:1648, vr:18b-19a, 20a, 29a, 31a; Ebû 'Âsım el-'Abbâdî, Tabekâtü'l-fukahâi's-Şâfi'iyye, sh:3; Ebu'l-Yüsr el-Pezdevî, Usûlü'd-dîn, sh:2-3, 70, 203-204, 207-211, 241; en-Neseî, Tebsiratü'l-edille, 1/52, 146, 162, 305, 358-361, 405; Necmüddin en-Neseî, el-Kand fi zikri 'ulemâi Semerkand, sh:141, 262, 425, 444, 559)

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri'nin kabri şerifinde de çok duâlar ettik. Bir kısmını şöyle arz edebiliriz:

"**Yâ Rabbi!** Sen fazl-u kereminle bizleri Ehl-i Sünnet îtikâdı üzere yarattın ve yaşatıyorsun. Bunun da en büyük vesilesi **İmâm-ı Muhammed Ebû Mansûr Mâtürîdî Hazretleri**'dir ki kendisi Ehl-i Sünnet îtikâdında bizim imâmımız ve müctehidimizdir.

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri'nin türbesi

İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri'nin kabri-şerîfinin etrâfında bulunan, tâbi'în ve sâir müctehidîn hazarâtına âit mezar şâhideleri

Bu zât Kur'ân-ı Kerîm'den, Senin âyetlerinden, Habîbin **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'in hadîs-i şerîflerinden, bizlere îtikatta nelere inanmamız lâzım geldiğini, nelerden sakınmamız gerektiğini beyân etti.

Bu hususta ictihâd etti, bu hususta çok gayret etti, hizmet etti, Ehl-i Sünnet dışındaki fırkalara; Mu'tezile'ye karşı, Cehmiyye'ye karşı, Mücessime'ye karşı, Müşebbihe'ye karşı, Mu'attile'ye karşı, bütün fırâk-ı zâlleye karşı reddiyeler yaptı, eserler telîf etti, kitaplar telîf etti ve bu ümmetin îtikâdını böylece muhâfaza etti. Sen de bizi o îtikatla muhâfaza eyle, bu îmanla muhâfaza eyle yâ **Rabbi!**

Sen fazl-u kereminle **İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri**'nin ictihâd ederek bizlere

teblîğ ettiği Ehl-i Sünnet îtikâdıyla ilgili maddelerde zerre kadar şüphelenmekten bizi muhâfaza eyle, aksine inanmaktan muhâfaza eyle yâ **Rabbi!**"

4) ŞÂFİ'Î FAKÎHİ KAFFÂL ŞÂŞÎ HAZRETLERİ

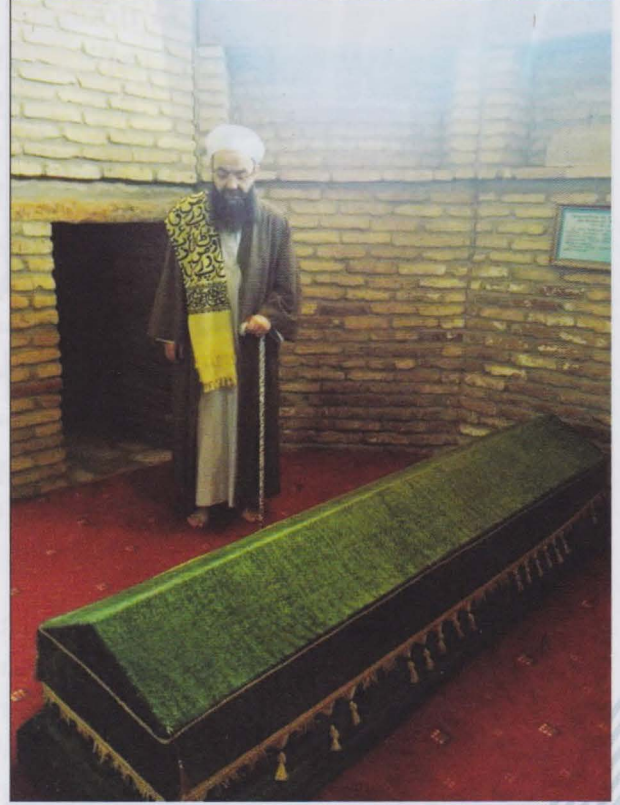
Ebû Bekr Muhammed ibni Alî ibni İsmâîl el-Kaffâl eş-Şâşî 15 Şa'bân 291'de (2 Temmuz 904) Şâş'ta (Türkistan) doğdu. Kaffâl lakabı kilitçilik mesleğinden kaynaklanmakta, aynı lakapla anılan Abdullâh ibni Ahmed el-Mervezî'den ayırt edilmesi için el-Kaffâl el-Kebîr veyâ el-Kaffâl eş-Şâşî diye anılmaktadır.

Kaffâl (*Rahimehullâh*) 309 (921) yılında hadîs ilmi tahsîli için Horasan, Irak, Hicaz ve Sûriye'ye gitti. **İbnü Huzeyme, Muhammed ibni Cerîr et-Taberî, Ebû Arûbe, İbnü'l-Bâğandî, Hâkim en-Nîsâbûrî, İbnü Düreyd ve Ebu'l-Kâsım el-Begavî** gibi âlimlerden hadîs dinledi.

Çeşitli ilimleri tahsîl ettikten sonra Şâş'a dönerek tedrîsât faaliyetinde bulundu ve Şâfi'î fıkhnın Mâverâünnehir'de yayılmasını sağladı. **Ebû Abdullâh el-Halîmî, Abdurrahmân ibni Muhammed el-İdrîsî, Ebû Abdullâh ibni Mende, Muhammed ibni Hüseyin es-Sülemî ve Hâkim en-Nîsâbûrî** gibi âlimler ondan hadîs rivâyet ettiler. Tefsîr, hadîs, fıkıh, usul, kelâm, Arap dili ve şiirde devrinin ihtisâs sâhibi ulemâsı arasında yer alan **Kaffâl** (*Rahimehullâh*) cedel sahasında eser veren ilk fıkıh âlimidir. **Hâkim en-Nîsâbûrî** onu, muâsırı olan Mâverâünnehir fakihleri içinde usûlü en iyi bilen ve hadîs öğrenimi için en çok yolculuk yapan kişi olarak niteler.

Kaffâl (*Rahimehullâh*) Zülhicce 365'te (Ağustos 976) Şâş'ta vefât etmiştir.

Fıkıh âlimi olan **Muhammed ibni Abdillâh el-Kurtubî** şöyle anlatmıştır: “**Kaffâl Şâfi Hazretleri**’nin yanına gittim, ölüm hastalığında idi. Öyle hasta idi ki kendinden geçmişti. Kendine gelince ona içmesi için bir miktar su getirdiler. O zât: ‘Benim hiç suya ihtiyâcım yok. Melekler bana şimdi bir yudum içirdiler ve ben yemekten ve içmekten kesildim.’ dedi ve sonra vefât etti.”

Şâfi’î fakîhi **Kaffâl Şâfi Hazretleri**’nin kabri şerîfi

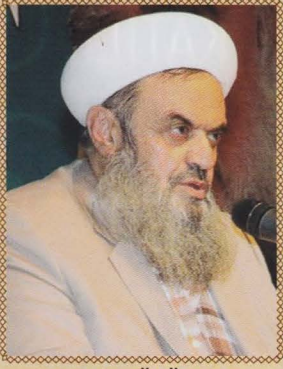
Bizans’a karşı hazırlanan Horasan ve Mâverâünnehir ordusuyla birlikte Rey’e gittiği anlaşılan **Kaffâl** (*Rahimehullâh*)’ın (354/965), Bizans İmparatoru **2.Nikephoros Phokas**’ın emriyle yazılıp Abbâsî Halifesi **Mutî’lillâh**’a gönderilen ve (Adana-)Misis ile Tarsus’un istilâsı (352/963) sebebiyle Müslümanları aşığılaman kasîdeye reddiye olarak kaleme aldığı bir hicviyesi vardır. Her iki kasîdenin metni Viyana’daki Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek’te kayıtlı yazmalarda (no:464, 1996) yer aldığı gibi **İmâm-ı Sübkî** tarafından da iktibâs edilmiştir. (*et-Tabekâtü’l-kübrâ*, 3/205-213)

Horasan, Suriye ve Irak bölgesinden birçok edip ve şâir söz konusu kasîdeye reddiye yazmış, ancak **Kaffâl** (*Rahimehullâh*)’ınki seçilip imparatora gönderilmiştir. Manzum diplomasi dilinin güzel bir örneği olan kasîde milletlerarası ilişkilerle ilgili muhtelif çalışmalarda iktibâs edilerek incelenmiştir.

Günümüze ulaşan bir eseri vardır ki o da “**Mehâsinü’s-şerî’a fî fürû’i’s-Şâfi’iyye**”dir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (3.Ahmed, no:1317) ve Yale University Library’de (Landberg Collection, no:614) birer nüshası kayıtlı bulunan eser şer’î hükümlerin illetlerine ilişkin bir soruya cevap olarak yazılmıştır.

(*İsam, İslam Ansiklopedisi*, 24/146-148; *İbnü’n-Nedîm, el-Fihrist*, sh:269; *Ebû Abdullâh el-Halîmî, el-Minhâc fî şu’abi’l-îmân*, 2/469-470; *Ebû ‘Âsım el-‘Abbâdî, Tabekâtü’l-fukahâi’s-Şâfi’iyye*, sh:92, 106; *eş-Şîrâzî, Tabekâtü’l-fukahâ*, sh:112; *es-Sem’ânî, el-Ensâb*, 7/244; *es-Süyûtî, Tabekâtü’l-müfessirîn*, sh:109-110)

Allâh-u Te’âlâ cümlemize bu yazımızda bahse konu olan **Kusem ibni Abbâs** (*Radiyallâhu Anhümâ*) ile, hadîs ilmindeki en büyük imâmımız olan **İmâm-ı Buhârî Hazretleri**’nin ve îtikadda imâmımız **İmâm-ı Mâtürîdî Hazretleri**’nin şefâatlerini nasîb eylesin ve bizlere de, siz okurlarımıza da ziyâretlerini tekrâren müyesser eylesin. Âmîn!

RESUL BÖLÜKBAŞ
0532 321 43 78

BEŞERİYETİN SAÂDETİ İÇİN İNDİRİLEN KUR'ÂN'I TERK EDEREK BEŞERİYET TARAFINDAN UYDURULAN KURALLARA UYANLARIN VEBÂLİ BÜYÜK OLUR

Bu hususta yüce Allahımız Kur'an-ı Kerim'in Nur Suresi'nin 63. âyetinde biz kullarını ikaz etmek suretiyle şöyle buyurmaktadır:

Nûr Sûresi (63)

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ
الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلِيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ
تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾

“(Ey inananlar!) Peygamberin (sizi) çağırmasını aranızda birbirinizi çağırmanız gibi tutmayın. İçinizden biribirini siper ederek sıvışıp gidenleri Allah gerçekten bilir. Artık onun emrine muhalefet edenler, başlarına bir belânın gelmesinden veya elem dolu bir azaba uğramaktan sakınsınlar.”

Burada açıkça beyan edilmektedir ki; Cenab-ı Hakk'ın emirlerine itiraz etmek suretiyle emirlerinin hilafında birtakım kuralları kabul edenlerin, dünyada büyük bela ahirette de azâb-ı elîme dûcâr olacakları açıkça ferman edilmektedir. Allah'ın emirleri hilafında amel etmek suretiyle bozulan bir toplumu dünyada belalarla cezalandıracağını açıkça beyan etmektedir. Bir de Allah'ın emirleri hilafında amel etmekten öte emirleri hilafında itikat etmenin cezasının daha ağır olacağı açıktır.

Şimdi dünya üzerinde yaşayan Müslüman topluluğa bakalım; Allah'ın emirleri hilafında birtakım kurallara itikat ettiklerini görürüz. İşte böyle bir toplumun başına gelecek olan bela ve musibetin daha şiddetli olacağı açıktır.

Müslüman topluluğa baktığımız zaman paramparça olmuş birbirleriyle uğraşan birbirlerinin aleyhinde bulunan hatta Müslümanlardan kendi toplumlarını kâfir devletlere satanları görüyoruz. İşte bu büyük bir beladır.

Müslüman topluluklar devletçikler halinde paramparça edilmiştir. Bunun da sebebi Allah'ın ipine yani Kur'ân-ı Azîmüşşân'a topyekûn sarılmamızı emreden yüce Allah'a muhalefet edip çeşitli beşerî kuralların peşine takılmamızdır.

Müslümanların itikat edip yaşayacakları kurallar şer-'i şerîf ve İslam nizâmı olmalı idi. Hal böyle iken yaşanan ve itikat edilen kuralların yüzde seksen oranında İslam nizamına aykırı olduğunu görmekteyiz.

Kur'ân nizamının hüküm sürdüğü yerde içki içmek, satmak ve satın almak, satılmasına ve içilmesine ruhsat tanımak Allah ve Rasulü'ne muhalefet etmenin ta kendisidir. Kezâ dîn-i mübin-i İslam'ın ve Kur'ân'ın söz sahibi olduğu memlekette zinanın haram ve yasak olduğu hiçbir şekilde bunun müsamaha ile karşılanamayacağı, hatta zinadan kaçmanın ötesinde zinaya çağrıştıran zinayı teşvik eden karşı cinsi tahrik eden birtakım fiillerden de uzak durmamız gerektiği yüce kitabımız Kur'ân-ı Azîmüşşân'da beyan edilmektedir.

Hal bu iken nikâhlı bir kadın nikâhlısından başkasına kaçarak “Ben kocamı terk edip kaçtığım kişiyi tercih ediyorum” diyebilecek kadar hayâ ve iffetten yoksun bir toplum haline geldik. Buna mukabil bu hayasızlığı ilan eden ve körpe çocuklarını terk edip bir başka kocaya gayr-i meşru bir şekilde varan bir kişiye herhangi bir ta'zir dahi yapılmamakta

hatta yaptığı işin bir gurur vesilesi olduğunu ilan edercesine televizyon ekranında arz-ı endam etmektedir. Bundan daha büyük cürüm ne olabilir?!

Bütün bu cürümler yapılırken bunlar yetmiyormuş gibi lûtîlik ve lezbiyenlik pervasızca teşhir edilmektedir.

Yüce Rabbimiz Kur'ân-ı Kerim'in Ârâf Sûresi'nin 80. ve 81. âyetlerinde şöyle buyurmaktadır:

وَلَوْ طَأَّ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ
بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾

“Lût'u da Peygamber olarak gönderdik. Hani o kavmine: ‘Sizden önce âlemlerden hiçbir kimsenin yapmadığı çirkin işi mi yapıyorsunuz?!’ demişti.”

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ
أَنْتُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ ﴿٨١﴾

“Hakikaten siz kadınları bırakıp, şehvetle erkeklere yaklaşıyorsunuz. Hayır, siz haddi aşan bir toplumsunuz.”

Bu âyet-i celilede Lut aleyhisselamın kavminden önce böylesine iğrenç fıtrat ve hilkata aykırı bir fiilin yapılmadığı beyan edilmektedir. İnsan fıtratına baktığımız zaman yüce Allah erkeği ve kadını birbirine karşı cins olarak yaratmış bu şekilde tenasül ve çoğalma kuralını koymuştur.

Tenasül ve çoğalma ancak bu şekilde hâsıl olur. İnsan fıtratına baktığımız zaman adını dahi anmaktan nefret ettiğimiz o iğrenç fiili pervasızca müdafaa edip bunun bir hak olarak tanınmasının uygun olacağını iddia edenler var. Bu durum haddini aşmak değil de nedir?! Bu iğrenç fiilin hayvanlar tarafından dahi yapılmadığını görmekteyiz.

Hiçbir canlı erkek “dişisinden başka bir erkekle” münasebet kurduğunu asla göremeyiz. Hatta bazı canlılardan olan erkek hayvan dişisini aramak için haftalarca gezer dolaşır ve neticede dişisini bulur ve böylece Allah’ın koyduğu kurallı içgüdüsel olarak tatbik eder.

Akılla donatılmış olan bir insanın böylesine iğrenç işlere bulaşması hatta onu müdafaa etmesi Allah ve kitabına ne denli muhalefet olduğu apaçıktır. Lut kavmi bu muhalefeti verdiği bir cevapla ilan ettiği için Cenab-ı Hak onları ağır bir ceza ile cezalandırmıştır.

O cevap da Âraf Sûresi’nin 82. âyetinde beyan edilmektedir.

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ
مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ﴿٨٢﴾

“Kavminin cevabı ise sadece, ‘Çıkarın bunları memleketinizden! Güya onlar kendilerini fazla temiz tutan insanlar’ demek oldu.” şeklinde beyanları ile iffetli insanların iffetleriyle alay edip durdular. Buna mukabil yine Ârâf Sûresi’nin 84. âyetinde beyan edildiği üzere:

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُجْرِمِينَ ﴿٨٤﴾

“Onların üstüne bir azap yağmuru yağdırdık. Bak, suçluların akıbeti nasıl oldu.”

Bu âyette beyan edildiği üzere sel felaketiyle helak oldular.

Kur’ân-ı Kerim’de nefretle anılan bu kişiler yaptıkları pislikle yetinmeyip bir de bunun meşruiyetini evlilik ismi altında ilan etmek istiyorlar.

Helak olan Lut kavmi böyle bir meşruiyet talebinde bulunmamıştı bunlar Lut kavmini de isyanda geçmiş oluyorlar.

Şûrâ Sûresi 30. ve Rum Sûresi 41. âyetlerinde şöyle buyurulmaktadır:

وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ
وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴿٣٠﴾

“Başınıza her ne musibet gelirse kendi yaptıklarınız yüzündendir. O, yine de çoğunu affeder.”

Rûm Sûresi (41)

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي
النَّاسِ لِيَذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٤١﴾

“İnsanların kendi işledikleri (kötülükler) sebebiyle karada ve denizde bozulma ortaya çıkmıştır. Dönmeleri için Allah, yaptıklarının bazı (kötü) sonuçlarını (dünyada) onlara tattıracaktır.”

Bu âyetlere baktığımız zaman yüce Rabbimiz Kur’ân-ı Kerim’inde beyan ettiği üzere yeryüzünde meydana gelen felaketlerin her çeşidinin toplumsal bozulmaya bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

İnsanlar bozuldukça başlarına belalar gelmektedir.

Ra’d Sûresi 11. âyette şöyle buyrulmaktadır:

Ra’d Sûresi (11)

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ
مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا
مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ
وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ ﴿١١﴾

“İnsanı önünden ve ardından takip eden melekler vardır. Allah’ın emriyle onu korurlar. Şüphesiz ki, bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez. Allah, bir kavme kötülük diledi mi, artık o geri çevrilemez. Onlar için Allah’tan başka hiçbir yardımcı da yoktur.”

Şimdi dönüp bakalım gün olmuyor bir kadın cinayeti vuku bulmasın. Koca-karısını vuruyor hatta bazen karısıyla beraber üç dört tane sabi çocuğu da vuruyor bazen hanımıyla birlikte kayın validesini, kayın pederini, kayın biraderini bir nevi katliam yapıyor.

Bunu yapan kişi deli olsa ceza-i ehliyeti olmazdı demek ki akıllıdır. Durup dururken bu cinayeti işliyor.

Kanaatimizce bu cinayetlerin altında gayri meşru ilişkiler ve gayri meşru ilişkilerin sebep olduğu kıskançlık yatmaktadır.

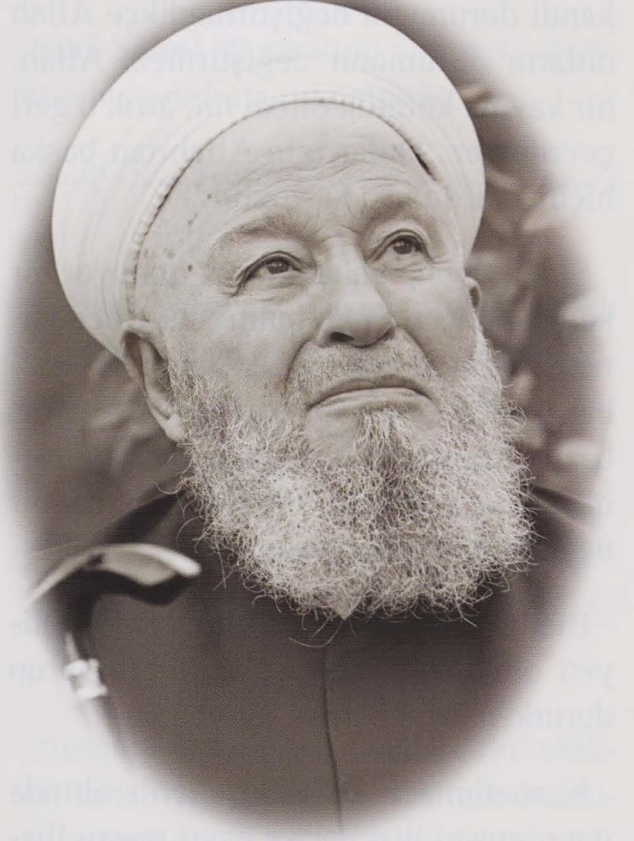
Bu cinayetleri işleyen kişi cinayetin akabinde müebbet hapse mahkûm olacağını bile bile bu işi yapmaktadır. Adeta hayatını zindanda çürütmeye karar veriyor. İşte bu da Allah’ın kendisine muhalefet edilmesinin mukabilinde verdiği cezadır.

Ümmet olarak topyekûn tövbekâr olmalıyız halimizi ahvalimizi yüce kitabımızın emri istikametinde düzeltmeliyiz. Ümmet olarak biz Kur’ân-ı Azîmüşşân’ı okuyoruz, Kur’ân hafızlarını yetiştiriyoruz ancak Kur’ân’ı yaşamıyoruz. Kur’ân sadece okunmak için değil okuyup emir yasak ve kurallarına uymamız için gönderilmiştir. Allah akibetimizi hayır eylesin âmin.

Mahmud Efendi Hazretleri'nin KIYMETLİ KELÂMLARINDAN

- Ya iyiliği emredersiniz, kötülükten nehyedersiniz, ya da **Allâh** zâlim bir sultanı üzerinize musallat eder.
- Ben siyaseti bilmem ama şeriattan **Al-lâh**'ın bildirmesiyle biraz bilirim. Siyasetçilere dua ederim. Benim işim şeriati söylemektir. Bunu anlatmadan duramıyorum.
- Bir kimse emr-i bi'l-mâruf yapacağım diye yola çıksa sonra siyasetten bahsetse, onun azabını kimse ölçemez.
- **Efendi Babam** (*Kuddise Sirruhû*) buyururdu: “Dîn-i Mübîn-i İslâm'ın devam ve bekası emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münkere, inkırâzı (yok olması) ise emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münkeri terketmeye bağlıdır.”
- Vaaz-u nasihatler kalp tarlasının yağmurudur.

• “Ben dersimi verdim, vazifem bitti” demeyelim. Ölüncüye kadar bir adam, bir adamı muhafaza edecek.

• Doğru demek için hoca olduk, eğri demek için hoca olmadık.

• Onlar cehennemden korkmuyor, biz de hapisten korkmayalım.

• Sizin tuttuğunuz yol öyle bir yol olsun ki size uyanları cennete götürsün.

• Sen anlat, vazifeni yap, gerisini **Allâh**’a bırak. Hidayet **Allâh**’tan.

• Kullar cayır cayır yarıyor, sen “Namaz kılıyorum, oruç tutuyorum” diyorsun, sen sadece kendi postunu kurtarıyorsun, öbür kullar ne olacak?! Sen ateşten adam kurtarmaya çalışırsan **Allâh** da seni kurtarır.

İnsan en iyi şeydir ve en kötü şeydir. En iyidir **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) gibi olursa, en kötüdür **Ebû Cehil** gibi olursa.

• İnsanlar kendilerine gönderilen **Peygamber** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)e inancakları, ona sarılacakları, onun ayağının tozu olacakları yerde, onu inkâr ediyorlar, alay ediyorlar.

• **Allâh-u Teâlâ** infak edenin bütün günahlarını siler.

• Büyük insanlar ise infak ederken en iyisini veriyorlar. Paranın yenisini veriyorlar, eskisini kendilerine ayırırlar. Küçük insanlar ise en iyisini kendilerine ayırır, en eskisini de fakire verirler.

• **Allâh** için infak ettikten sonra da **Allâh**’a karşı saygılı edepli olalım. Sakın infak ettik diye hava atmayalım.

• Başarılı olmak istiyorsanız **Allâh** için sevdiklerinizden infak edin.

• Bir kimse olursa dine düşman, onun sonu olmaktır pişman.

• Şu şeriat düşmanlarının âşikâre İslâm düşmanlıkları yok mu?! Onlar hayvanlardan da daha aşağı bir mertebeye inmiştir.

• Başımıza ne gelirse gelsin, her şeyden vazgeçeceğiz, dinden vazgeçmeyeceğiz. Netice can vermek değil mi?! Nasıl olsa can vereceğiz. Hiç olmazsa **Rabbimizin** sevdiği şekilde veririz.

• **Rabbimiz** bize bunca nimet verdi, insan bunca nimet karşısında ne yapıyor? Şükre-deceği yerde, isyan ediyor. **Mevlâmız** bu dünya hayatında bizim için kâideler koydu. Her insan bu kâidelere uymak zorundadır.

İnsanların çoğu ne yapıyor? Mesela miden yemek isteyince yiyorsun, sırtın gömlek isteyince giyiniyorsun. Bunlar dünya hayatının kanunlarıdır. Her hususta bu dünyadaki kanunlara uyarak yaşıyorsun. Ebedi hayatın olan âhiret için de kanunlar vardır, bu kuralların adı İslâmiyet’tir. Âhiret hayatında rahat ve güzel geçim için de **Cenâb-ı Hakk** İslâmiyet’i yarattı.

Dünyada gazinolara gittin, oyunlar oynadın, yedin, içtin, hepsi geçti gitti, zevkten elinde ne kaldı?! İnsan için öyle bir şey gereklidir ki hem dünyada hem âhirette geçerli olsun, işte o da dindir.

• Bütün peygamberler insanları uyardı. Ey insan! Seni **Allâh-u Teâlâ** yeryüzünde fitne çıkarasın diye mi yarattı?! Hayır. O’nun koyduğu kanunlara uyasın diye yarattı. Gözlerin helal yerlere baksın, ellerin helal işler yapsın, ayakların helal yerlere gitsin diye yarattı.

1400 yıldır İslâm dini yayılıyor, her gün Müslümanların sayısı artıyor. Bundan rahatsız olanlar var. İslâm dini yayılıyor, insanlar Müslüman oluyor diye korkuyorlar, oraya buraya gidiyorlar, fesat çıkarıyorlar. Hiç böyle şey olur mu?!

DR. AHMET GELİŞGEN Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

HASEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ PROGRAMINDAKİ FÂCİA

Türkiyemiz’de birçok ilde bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki Dini Yüksek İhtisas Eğitim Merkezleri (eski adı, Haseki Eğitim Merkezleri), İlahiyattan mezun olan adaylara Müftülük-Vaizlik eğitimi veren önemli kurumlardır.

1970’li yıllardan beri hizmet veren bu merkezlerin amacı, İlahiyattan (o zaman ki Yüksek İslam Enstitüleri) mezun olan adayların meslekte eksiklerini tamamlayarak hizmete hazır hale getirmektir. 2003’lü yıllara kadar hizmetini başarıyla yürüten bu merkezler, Bardakoğlu yönetimiyle birlikte göze batır hale gelmiş ve buralarla ilgili bir nevi operasyon denebilecek köklü bir revizyona gidilmiştir. Bu meyanda 4-5 yıl kadar süren komisyon çalışmalarından sonra 2007 yılı sonlarında akıllara durgunluk verecek mahiyet ve içerikte bir program uygulamaya konmuştur.

Biz bu yazımızda, bir örnekle yola çıkarak bu program içeriğinde yer alan ve İslam itikadıyla örtüşmeyen bazı gerçeklere temas etmeye çalışacağız.

1) Haseki Eğitim Merkezleri Programından Bir Örnek

[ÖZET: “İslâmiyet Dışında Başka Kurutarıcı Dinler De Vardır”(!)]

DİB tarafından Dini Yüksek İhtisas (Müftülük/Vaizlik) Eğitim Merkezleri Kelam Dersi yardımcı ders notu olarak programa konan ve 2015 yılı itibariyle de programda yer alan, Mahmut Aydın’a ait “*Dinsel Çoğulculuk Üzerine Bir Müslüman Mülâhazası*” adlı yayınlanmış makale, geçmiş yıllarda yardımcı ders notu olarak öğrencilere dağıtılmıştır.¹

Makalede açıklanan İslâm itikadına aykırı fikirler özetle şöyledir:

1) İslâm merkeze alınarak diğer dinler değerlendirilemez(!).²

2) Kurumsal İslâm, tek ve mutlak doğru bir din değildir(!).³ Başka bir ifadeyle kurumsal İslâm, tüm insanlık için mutlak kabul edilmesi gerekli tek doğru inanç kaynağı olamaz(!).⁴

3) Hazreti Peygamber’in tebliğ ettiği Kurumsal İslâm öğretisini ve ulemanın ortaya koyduğu şeriat İslâm’ını merkeze

koyarak başka dinleri değerlendirmek yanlıştır(!).⁵

4) Kur'an'ın çoğulcu anlayışı ile fıkıhçıların dar kapsamlı din anlayışları arasında açık bir çatışma bulunmaktadır(!).⁶

5) İslâm'ın sahip olduğu kutsal kitap Kur'an, kendisini "en doğruya ileten ilahi rehber" olarak tanımlamaktadır. Ancak bu iddia, "dinsel çoğulculuk" çerçevesinde yeniden mütalaa sevk eden bir meydan okumadır.⁷(!)

Yani, Kur'an'ın en doğru yola ilettiği inancı, "çoğulculuk" anlayışı çerçevesinde yeniden gözden geçirilmelidir(!).

6) Geleneksel inancımızı yeniden mütalaa etmeliyiz(!).⁸

7) Müslümanlık inancımızı diğer dinlerden izole edilmiş bir şekilde değil, onların öngördüğü vizyonla yeniden gözden geçirmemiz gerekir(!).⁹

8) Kur'an, hitabını tarihsel bir bağlam içinde yapmıştır(!). Dolayısıyla Kur'an, öncelikle o devirdeki Arapların ahlaki ve dini durumlarını düzeltmek için indirilmiştir(!). Kur'an'ı anlamada bu tarihsel olgu göz ardı edilmemelidir(!).¹⁰

9) Kur'an günümüzde sahip olduğumuz şer'î sistem olan İslâm'ı değil, kişinin benliği ile Allah'a teslim olmasını kastetmiştir(!).¹¹

Yani, İslâm, bağlayıcı hükümler içeren bir din değil, aksine, Allah'la kul arasındaki kalbi ilişkiden ibaret, ütöpik bir dindir(!).

10) Kur'an, Hazreti Peygamber tarafından tebliğ edilen İslâm'ı, tek kabul edilebilir yol iddia etmek suretiyle, diğer yollarla niza eden ve onları lanetleyen bir din olarak nitelendirmemiştir.¹²

Yazar bu sözlerini kabul makamında değil, tenkit amacıyla getirmektedir. Yani, Yazar'a göre, Hazreti Peygamber (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)e indirilen İslâm'ın tek doğru yol olarak kabul edilmez(!); İslâm'ın dışında başka kurtarıcı yollar da vardır(!); İslâm o yollarla mücadele etmez(!).

11) Hazreti Peygamberin tebliğ ettiği mesaj, Allah'ın kendini izhar ettiği tek din değildir.¹³

Yani, Hazreti Peygamber (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)e gelen İslâmiyet dışında başka kurtarıcı dinler de vardır(!).

12) Gerek Hristiyanlar gerekse Müslümanlar, çoğulcu din anlayışının gereği olarak, 'herkesin dinsel gelenekleri vasıtasıyla kurtuluşa ereceği' fikrini benimsemeleri gerekir(!). Bu konuda her iki din mensuplarının da din anlayışlarını gözden geçirmeleri gerekir(!).¹⁴

13) Kuran'ın bazı teolojik yorumları, İslâm âlimlerinin görüşlerine ve İslâm toplumunun yerleşik inanç ve kanaatlerine ters düşmektedir(!).¹⁵

Yani, İslâm âlimleri Kur'an'ı ve hadisleri doğru açıklayamamışlar(!).

Bütün bunlara "hâsâ" ve "kellâ" diyoruz!¹⁶

Makaledeki yer alan fikir ve temaların, sadece bunlardan ibaret olmadığını da hatırlatalım.

2) Sadece Bu Kadar mı?

Elbette değil! Muhtevasını özetlediğimiz yukarıdaki makale, DİB tarafından, Dini Yüksek İhtisas Eğitim (Haseki) Programı kapsamında Müftü Vaiz adaylarına yürürlükteki resmi program dahilinde dağıtılan yardımcı ders notlarından sadece birisidir.¹⁷ Programda bu içeriğe benzer çok sayıda kitap ve makale yer almaktadır.

Örneğin; DİB Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Mehmet Emin Özafşar'ın, “*Polemik Türü Rivayetlerin Gerçek Mahiyeti*”¹⁸ adlı makalesi de Haseki Eğitim merkezlerine programı kapsamında yardımcı ders notu olarak gönderilen makaleler arasında yer almaktadır. Özafşar bu makalesinde, Sünnet'in hücciyeti konusunda önemli delillerden biri olan “Erîke Hadisi”¹⁹ gibi bazı rivayetlerin, sahabe-nin kendi aralarındaki ilmi münakaşalarında takındıkları tavırlarının, hadis şekline dönüşmesinden meydana geldiğini ileri sürmektedir.²⁰

Aynı konuda Özafşar, çeşitli konulara sahabenin Kur'an ayetlerinden delil göstermelerine aksülamel olarak Sünnet'i savunan hadis rivayetlerinin geliştirilmiş (yani uydurulmuş olabileceğini), bu aksülamele karşılık olarak da diğer bir grup sahabenin, rivayetlerin Kur'an'a arzı konusunda hadis rivayeti geliştirmiş olabileceğini (yani hadis uydurmuş olabileceğini) ifade etmektedir.²¹

Haseki Eğitim Merkezleri Ders programı kapsamında öğrencilere ciltler halinde cem edilmiş kitaplar olarak dağıtılan ve İslam itikadı bağlamında fikirleri tenkit edilen, Mehmet Görmez,²² Bünyamin Erul, Yavuz Ünal,²³ İlhami Güler, H. Şefkatli Tuksal, Ali Dere, M Sait Özervarlı, Mehmet Aydın, Adnan Aslan,²⁴ İsmail Hakkı Ünal,²⁵ Mualla Selçuk, Ahmet Akbulut, M. Saim Yeprem,²⁶ Hüseyin Atay, M. Said Hatipoğlu, Salih Akdemir, Necmettin Şahiner, Halis Albayrak, Ethem Ruhi Fırlı, Süleyman Ateş, M. Şerafeddin Yaltkaya, Muhammed Abduh, Schacht, Goldzier, Şeltut, Reşid Rızâ, Fazlurrahman ve Ebu Reye gibi çoğunluğu Ankara Okuluna mensup, modernist/tarihselci düşüncelere sahip pek çok ilahiyatçı ve yazara ait yazı, kitap ve makaleler de yer almaktadır.

3) Haseki Eğitim Merkezlerinin Asıl Açılış Amacı

Bilindiği gibi Türkiye'mizde birçok ilde bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki İhtisas (Haseki) Eğitim Merkezleri temelde birer hizmet içi eğitim kursudur. Hizmet içi eğitim kurslarındaki programın tamamıyla mesleki olması gerektiği tartışma götürmez bir gerçektir. Bugüne kadar son beş yılda ilave edilen küçük istisnalar dışında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki bu kurslar mesleki içerikli olarak hizmetine devam etmiştir. Çünkü Haseki Eğitim Merkezlerinin açılış gayesi, adayların mesleki alanda mümkününce iyi yetişmelerini sağlamaktır.

İlahiyat Fakültelerinin açıldığı yıllardan beri programlarındaki mesleki dersler yönüyle yetersiz bir düzeyde olduğu hususu, ittifakla kabul edilen bir gerçektir. Son 10-15 yılda Kur'ân-ı Kerim, Arapça, Hadis, Tefsir ve Kelam gibi Temel İslam Bilimleri dersleri daha azaltılmış durumdadır (yıl, 2008).

İlahiyat Fakültelerinde “Diyanet” ve “Öğretmenlik” alanındaki istihdama göre öğrenci kabul edildiği yıllardan bu yana, mesleki formasyon daha da aşağı çekilmiş durumdadır. “Öğretmenlik” alanı programında mesleki dersler, son derece azaltılmış durumdadır. Üstüne üsluk bu bölümlerin öğretimi, düne kadar Eğitim Fakültelerine devredilmiş durumdaydı. Olması gereken şekildeki ders programından mahrum edilen bu öğrenciler, bu uygulamayla çevre faktörünün de olumsuz etkisi altına sokulmuşlardır.

Mesleki yönlerinin güçlendirilmesi maksadıyla Haseki Eğitim Merkezlerine alınan bu öğrenciler, bu amacın tam aksine, 2007 yılı sonunda uygulamaya konan köklü ve yeni prog-

ramla İslam Dini ilkelerine ters düşen bir içerikle ortaya konduğu görülmektedir. Programa, mantık ve felsefe dersleri de yoğun bir şekilde konmuştur. Bu uygulama ile, ülkemizdeki son ve en önemli mesleki eğitim programı olan **Haseki Eğitim Merkezlerinin** (Dini Yüksek İhtisas Merkezleri) yozlaştırılması şüphe ve tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuzu söyleyebiliriz. Bu hareketin temelinde yatan gerçek ise, “**dini modernizm/tarihsellik**”tir.

Küresel kaynaklı olduğu düşünülen bu çalışmaların, maalesef Türkiye’imizi de kuşattığı görülmektedir. Son beş-on yılda Diyanet de “dini modernizm/tarihsellik” doğrultusundaki çalışmalara yönelmiş görünmektedir²⁷ (yıl, 2008). Kanaatimizce Haseki programının yozlaştırılması, bu türden çalışmaların en önemlisi olabilir.

Halbuki İlahiyat Fakültesi öğrencisine, dört yıllık lisans eğitimi döneminde meslek derslerinden daha çok felsefe, mantık ve eğitim dersleri okutulmaktadır. Bu dersler amacına uygun tarzda okutulduğu takdirde faydalı oldukları inkâr olunamazsa da mesleki yeterlilik sağlanmadan sadece bu derslerle hoca olunamayacağı da aşikardır.

Dini Yüksek İhtisas Merkezlerinde alan dışı derslerin tekrar okutulmasındaki amaç, felsefeci veya mantıkçı yetiştirmek olmadığına göre, bununla asıl hedeflenen ne olabilir acaba?..

Maalesef bugün, hedefi “**ılımlı İslam**” ve “**Dinler Arası Diyalog**” olan “dini modernizm/tarihsellik” denen bir tehlike ile yüz yüze gelmiş durumdayız.²⁸ Bu anlayış, batılılarca fısıldanan “**İlmlı İslam**” anlayışının vasıtaları arasında görülmektedir. Türkiye’de, bu sakat anlayışın ge-

nelde yayın organı durumunda olan “**İslamiyat Dergisi**” ve “**Ankara Okulu**” yayınları hakkında 2000’li yıllarda Din İşleri Yüksek Kurulu, tavsiye kararı bile vermezken, son beş on yıldır Diyanet’in neredeyse bütün yayın ve yönetim politikası, bu anlayışa çevrilmiştir.²⁹ Diyanet’te geçici olarak görevlendirilen ya da doğrudan atanan öğretim görevlileri, Diyanet Dergisinde yayınlanan öz geçmişlerinde, “İslamiyat Dergisi” ile olan bağlantılarından gururla söz edebilmektedirler. Kanaatimizce bu şeffaflık, İslamiyat Dergisi’inin ana tema olarak yer verdiği “**tarihsellik**” anlayışının, meşruiyetinin de açıkça ilanı anlamına gelmektedir.

SONUÇ

Tarihsellik önünde en büyük engel olarak kabul edilen fıkıh, tefsir, hadis ve akaid gibi Temel İslam Bilim dalları ve usullerini kıyasıya eleştiri, Fazlurrahman’a gönül verenlerin de bugünkü yazı ve söylemlerinde ağırlık verdikleri öncelikli konular arasında bulunmaktadır. Ankara Okulu yayınlarının neredeyse tamamına yakını bu fikirleri savunma gayretindedir.³⁰ “İslamiyat Dergisi/Ankara Okulu”-nun gündeminde de genelde bu konular bulunmaktadır.

Diyanet’in son beş yıldaki eğitim programları ve yayınlanan eserleri, genelde İslamiyat Dergisi/Ankara Okulu yazar ya da yöneticilerine hazırlanmıştır. Beş yıl kadar üzerinde çalışılan ve Din İşleri Yüksek Kurulu’na da onaylatılarak 2007 sonlarında uygulamaya konan Haseki Programıyla da Türkiyemizin Müftü ve Vaiz adaylarına, Fazlurrahman’ın fikirlerini sembolize eden ve “**ılımlı İslam**”ın vasıtası olan “dini modernizm/tarihsellik” düşüncesinin benimsetilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Zira, yukarıda bir kısımdan bahsedildiği gibi, Fazlurrahman'ın birçok kitabının yanı sıra, onun yolunu benimseyen modernist/tarihselci ilahiyatçıların kitap ve makaleleri de yukarıda gösterildiği gibi Haseki programına konmuştur. Uygulamaya konuluşundan itibaren yoğun eleştirilere hedef olan program, birkaç kez göstermelik ve basit tadilata tabi tutulmuşsa da genelde fazla bir değişiklik olmamıştır. Bu raporumuzu programın 2015 yılındaki şekli de göz önüne alarak hazırlamış bulunuyoruz. Programın bu tarihten sonraki durumunu bilmiyoruz. Bu arada, tenkide konu ettiğimiz Haseki programının, 2011 yılı başlarından itibaren (DİB Başkanı Görmez'in yönetiminde) Prof. Dr. Ali ERBAŞ'ın ilk Genel Müdürü olduğu, "Din Eğitimi Genel Müdürlüğü" tarafından yürütüldüğünü de belirtmiş olalım. Diyanet Kanununun çıktığı 2010 yılı ortalarına kadar ise bu birim "Daire Başkanlığı" olarak hizmet vermekte idi.

Dipnotlar

- 1 Mahmut Aydın, "Dinsel Çoğulculuk Üzerine Bir Müslüman Mülahazası", Hıristiyan Yahudi ve Müslüman Perspektifinden Dinsel Çoğulculuk ve Mutluluk İddiaları, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2005.
- 2 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 92.
- 3 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 95.
- 4 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 93.
- 5 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 98.
- 6 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 109.
- 7 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 95.
- 8 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 101.
- 9 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 102.
- 10 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 98.
- 11 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 116.
- 12 Mahmut Aydın, "Dinsel Çoğulculuk Üzerine Bir Müslüman Mülahazası", s. 121.
- 13 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 122.
- 14 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 123.
- 15 Mahmut Aydın, a.g.e., s. 124.
- 16 A. Gelişgen
- 17 Bkz. DİB, Dini Yüksek İhtisas Merkezleri Programı, s. 142-144.

18 Mehmet Emin Özafşar, "Polemik Türü Rivayetlerin Gerçek Mahiyeti", *İslâmîyât*, I, 1998, Sayı: 3.

19 Erîke hadisi, hadisi dışlayıp Kur'an bize yeter, diyenleri eleştiren makbul hadistir. Rivayetlerden biri şöyledir: "Haberiniz olsun ki bana Kitap ve bir de onun misli verilmiştir. Biliniz ki, karnı tok bir adamın koltuğuna yaslanıp oturarak şöyle diyeceği zaman yakındır: 'Bu Kur'an'a uyun. Onda helal bulduklarınızı helal, haram bulduklarınızı da haram kabul edin...'" Bkz. Ebu Dâvud, Sünnet, 5. Benzer rivayetler: Tirmizi, İlim, 10; İbn Mace, Mukaddime, 2; Ahmed, II/367; IV/131,132; VI/8; Dârimî, Mukaddime, 49. Hâkim, Müstedrek, I/190-192, (No: 368-371).

20 Özafşar'ın bu husustaki ifadeleri şöyledir: "Bize öyle geliyor ki, bu nevi rivayetler, Sahabe'nin kendi aralarındaki ilmi münakaşalarda takındıkları tavrın rivayetlere dönüşmüş şeklidir. İşte Erîke haberi de bu türden bir haber olmalıdır." Bkz. Özafşar, "Polamik Türü Rivayetlerin Gerçek Mahiyeti", s. 30; Hadisi Yeniden Düşünmek, s. 163-171).

21 Özafşar'ın bu konudaki ifadeleri şöyledir: "Şu halde burada olduğu gibi, Hz. Aişe, İbn Abbas ve daha başka Sahâbîlerin muhtelif konulardaki rivayetlere zaman zaman Kur'an ayetleri ile itirazda bulunmalarının bir fikri cereyan haline dönüşmesi üzerine, aksülamel olarak, bu kabil rivayet motiflerinin geliştirildiği düşünülemez mi? Buna karşılık Sahâbe'nin söz konusu tutumlarını Peygamber (s.a.v.)'in ashabına verdiği zihni terbiyenin bir sonucu olarak kabul eden çevrelerin de, rivayetlerin Kur'an'a arzını Peygamberî bir emir şeklinde rivayet kiplerine dönüştürdükleri söylenemez mi? Doğrusunu Allah bilir." Bkz. Özafşar, "Polemik Türü Rivayetlerin Gerçek Mahiyeti", s. 32, 33.

22 Görmez'in bazı fikirleri için bkz. <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=89#202904120600> ; <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=88#202904120655> ; <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=90#202904120739>

23 Y. Ünal'ın fikirleri için bkz. <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=71>

24 A. Aslan fikirleri için bkz. <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=85#202904108>

25 İ. H. Ünal'ın fikirleri için bkz. <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=155#20290472>

26 S. Yeprem'in bazı fikirleri için bkz. <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=68#20290447>

27 Bkz. <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=84>

28 Örnek olarak bkz. <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=145#202904120841>

29 Bkz. <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=150#20290493> <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=66#202904120414>

30 Örnek olarak bkz. <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=118> <http://www.ahmetgelisgen.com/Makale-Detay.aspx?ID=85#202904120234>

ÖMER FARUK KORKMAZ

BELÂLARDAN EMİN OLMANIN TEMİNÂTI: TÖVBE - İSTİĞFÂR

Müslümanın hayatında günah ve haramlar kirletici olma vasfı olan ve uzak durulması gereken şeylerdir. Cenâb-ı Hak insanoğlunu hata ve unutmadan mürekkep yaratmıştır. Bu sebeple ilk insan ve peygamber olan Hazreti Adem Cennet'e konulmuş ve bir ağaca yaklaşmama ile emrolunmuştur. Men olunduğu şeye karşı haris olarak yaratılmış olan insanoğlunun babası Adem عليه السلام da hikmet-i ilâhiye gereği şeytanın vesvesesine kulak vererek o ağaçtan yemiş ve nihayetinde Cennet'ten yeryüzüne indirilmiştir.¹ Bu hâdise bize hata etmenin insan açısından son derece muhtemel bir şey olduğunu açıkça göstermektedir.

Kirletici olma özelliği olan günahlar insanın ruh dünyasını ne kadar bulaştırırsa da her şeye bir deva indirmiş olan² Cenâb-ı Hak bu kire karşı da tövbe-istiğfar ilacını göstermiştir. Bu sebeple Kur'an-ı Hakîm bizi birçok âyette Allah'a dönmeye ve tövbe-istiğfara davet etmektedir. Nitekim Âdem عليه السلام da mezkur zelleyi işlediğinde Havva validemizle ellerini Rablerine açarak "Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz"³ diye niyazda bulununca Cenab-ı Hak onların bu tövbesini kabul buyurmuştur.

Ayrıca bir başka örnek olarak Yunus عليه السلام da bir anlık kızgınlıkla kavmini terk edip gittiğinde kendisini yutan balığın karnında şöyle duada bulunmuştur: "Senden başka hiçbir tanrı yoktur. Seni tenzih ederim. Gerçekten ben zalimlerden oldum!"⁴ Cenab-ı Hak bu niyazın akabinde Yunus عليه السلام'un duasına mukabelesini şu şekilde hikaye buyurmaktadır: "Bunun üzerine onun duasını kabul ettik ve onu kederden kurtardık. İşte biz müminleri böyle kurtarırız"⁵

Bu ayet-i kerimede câlib-i dikkat olan birkaç nokta vardır: Birincisi Yunus عليه السلام düştüğü zelleden istiğfar ederken tıpkı Adem عليه السلام gibi hatayı kendisine nispet edip "Ben zalimlerden oldum" demektedir. Bu itiraf ve boyun kırıklığına karşı da Allah عز وجل onun tevbesini kabul buyurmuştur. Oysa İblis kendince akıl yürüterek Allah عز وجل'in emrini dinlemeyip Cennet'ten kovulmasını anlatırken "Öyle ise beni azdırmama karşılık, and içerim ki"⁶ demekteydi. Yani kendi azgınlığını ve sapkınlığını Allah عز وجل'in onu azdirmasına nispet etmekteydi.

Öyleyse bizler de tövbe ve istiğfarda bulunurken tıpkı Âdem عليه السلام ve Yunus عليه السلام gibi olmalıyız. Aksi takdirde Râbiatu'l-Adeviyeye Hazretleri'nin buyurduğu gibi "İstiğfarımız bir başka istiğfara muhtaç" olur.⁷

Ayetteki diğer dikkat çekici nokta da bu münacatı bize aktaran Allah ﷻ'ın ayetin sonunda “İşte biz müminleri böyle kurтарыz” buyurmuş olmasıdır. Zira bu ifadeyle Cenab-ı Hak bizlere günahlarımızın bağışlanması ve onların sebep olduğu musibetlerden kurtulabilmemiz için Yunus عليه السلام gibi istiğfar etmemiz gerektiğini öğretmektedir. O halde bizler de istiğfarda bütün noksanlıkları kendimize nispet etmeli ve Mevlâ'yı her türlü kusurlardan tenzih etmeliyiz. Böyle icra edilmiş bir tövbe ve istiğfarın müminin başına gelecek dînî ve dünyevi belalara karşı bir teminat işlevi göreceği izahtan müstağnidir.

Belde-i Tayyibe ve Ğafûr Olan Rab

Allah ﷻ Kur'an'da biz insanoğluna bahşetmiş olduğu nimetleri hatırlatır ve şükretmeye çağırır. Eski kavimlerden Sebe' kavmine verdiği nimetleri hikaye buyurduğu âyette şöyle buyurmaktadır: “*Andolsun, Sebe' kavmi için oturduğu yerlerde büyük bir ibret vardır. Biri sağda, diğeri solda iki bahçeleri vardı. (Onlara:) Rabbinizin rızından yeyin ve O'na şükredin. İşte güzel bir memleket ve çok bağışlayan bir Rab!*”⁸ Âyet-i celilenin son kısmına baktığımızda Cenâb-ı Hak dünyevî olarak vermiş olduğu nimetlerle birlikte son derece bağışlayıcı bir Rab olarak kendisinin bulunmasını da buna eklemektedir. O halde hata ve günaha düşmekten sâlim olamayacak insanın sonsuz mağfiret sahibi bir Rabbinin olması ne büyük bir nimettir. Öyle ya, Rabimiz şayet günahlarımızı bağışlamasaydı halimizin ne olacağını hiç düşündük mü?

Nasıl sonsuz mağfiret ve bağışlama sahibi bir Allah'ımızın olduğunu şu rivayet çok güzel ifade etmektedir: “Bir kul bir günah işlemiş ve ‘Ya rabbi, günaha düştüm, beni affet’ der. Bunun üzerine Rabbi “Kulum günahı bağışlayan bir rabbi olduğunu bildi” der ve onu bağışlar. Belli bir zaman sonra bu kul yine bir günah işlediğinde Cenab-ı Hak “Kulum günahı bağışlayan bir rabbi oldu-

ğunu bildi, kulumun günahını bağışladım, dilediğini yapsın” der. Sonra bu kul yine bir günaha düşer olduğunda Cenab-ı Hak yine “Kulum günahı bağışlayan bir rabbi olduğunu bildi, dilediğini yap, seni bağışladım” buyurur.⁹

Bu hadîs-i kudsî kulun günahları karşısında Cenab-ı Hakk'ın ne denli bir bağışlama sahibi olduğunu ortaya koymaktadır. “Semaya varıncaya kadar günah işleseniz sonra tövbe etseniz Allah tövbenizi kabul eder”¹⁰ şeklindeki hadis de bunun bir başka misalidir.

Şirkten Başka Her Günah Affedilir

“Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bundan başkasını, (günahları) dilediği kimse için bağışlar”¹¹ şeklindeki âyet-i kerimeden de anladığımız üzere Cenâb-ı Hak kıyamette şirkin dışındaki tüm günahları dilerse bağışlayabilir. Fakat dünyada henüz tövbe imkanı varken şirk de affolunabilir. Nitekim “İslam'ın kendisinden önceki tüm günahları silip atacağı” şeklindeki rivayet¹² de bunu anlatmaktadır.

Nitekim Vahşi عليه السلام Hazreti Hamza عليه السلام'ı şehid edince Hazreti Peygamber ﷺ'e tövbe etme imkanının olup olmadığını soran bir mektup göndermişti. Zira ayet-i kerimede “Yine onlar ki, Allah ile beraber (tuttukları) başka bir ilaha yalvarmazlar, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina etmezler. Bunları yapan, günahı(nın cezasını) bulur. Kıyamet günü azabı kat kat arttırılır ve onda (azapta) alçaltılmış olarak devamlı kalır.”¹³ buyrulmaktaydı.

Oysa Vahşi عليه السلام bu günahların hemen tamamını işlemiş birisiydi. Bunun üzerine Cenab-ı Hak “Ancak tevbe ve iman edip iyi davranışta bulunanlar başkadır; Allahı onların kötülüklerini iyiliklere çevirir”¹⁴ şeklindeki ayet-i kerimeyi inzal buyurmuştur. Vahşi عليه السلام ayetteki şartı ağır bularak “Belki tövbe ettikten sonra yaşayıp salih amel etme fırsatım olmaz” demiştir.

Bunun üzerine Allah Resulü kendisine “Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bundan başkasını, (günahları) dilediği kimse için bağışlar”¹⁵ ayetinin yazılı olduğu bir mektup daha göndermiştir. Bu mektubu alan Vahşi yine ikna olmamıştır. Bu kez de “Ya Allah ﷺ’in affedilmesini dilediği kişilerden olmazsam?” diye cevap yazınca o ve onun gibiler hakkında şu ayet-i kerime nazil olmuştur: “De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”¹⁶

Bunun akabinde Vahşi Hazreti Peygamber ﷺ’e gelerek Müslüman olmuştur.¹⁷

Tövbenin Vazgeçilmezi: Samimiyet

İstiğfarımızın Cenab-ı Hak katında icabete layık olabilmesi için her şeyden önce samimi olmamız gerekir. Bu samimiyeti gerek kalbî duygularımız ve gerekse fiiliyatımızla Cenab-ı Hakk’a izhar etmemiz gerekir. Zina günahına düşüp de ucunda recmolunup öldürülme de olsa Resulullah ﷺ’a gelerek “beni temizle” diyen Mâiz b. Malik gibi olmalıyız.

Nitekim recmedildikten sonra kimi insanlar onun hakkında “en kötü amel üzere öldü ki günahları baştan sona onu sarmıştı” derken bir takımları da “Resulullah ﷺ’a gelip elini elinin üzerine koyarak tövbe eden kişinin tövbesinden daha üstünü yoktur” demişlerdi. Bunun üzerine Allah Resulü ﷺ “Mâiz öyle bir tövbe etti ki bu tövbe ümmet arasında taksim edilse hepsine yeterdi” buyurdu.¹⁸

Tövbe için ellerimizi Rabbimize açtığımızda Mâiz’in samimiyeti gelsin aklımıza. Kalbimizin, dilimizin söylediği “estağfirullah” cümlesinden habersiz olduğu istiğfarlardan utanalım artık. Silkelenip toparlanarak Cenab-ı Hakk’ın bizden istediği gibi¹⁹ nasuh tövbesi yapalım bir an önce. Nasuh tövbesi... Yani “bir daha aynı günaha dönmemesi için kula çokça nasihat eden tövbe...”

Böyle bir tövbe, geçmişte yapılan tüm günahları sıfırlama yetisine sahiptir. Nitekim Hazreti Peygamber ﷺ: “Günahından tövbe eden hiç günahı olmayan gibidir”²⁰ buyurmuştur. Günahına devam ettiği halde istiğfar eden kişinin Rabbiyle alay etmiş gibi olacağını ifade eden de yine Allah Resulü ﷺ’dür.²¹ Fakat burada dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır. O da, bu hadisin, günahından samimiyetle tövbe edip de her seferinde nefesine mağlup olarak tekrar aynı günaha düşen kişiyle ilgili olmadığıdır. Zira insan zayıf bir varlık olduğu için nefesine mağlup düşebilir ve böyle bir kişi -hâşâ- Allah ile alay etmiş gibi olmaz. Bilakis bu hadis, ciddiyetsiz tövbe ederek günahına devam etmekten sakınmayan pervasız kişilerle ilgilidir.

Günahtan Sonra Tövbe ve Namaz

Günahlar zehirse peşi sıra işlenen salih ameller panzehirdir. Nitekim bir adam Hazreti Peygamber ﷺ’e gelerek bir bostanda kadın gördüğünü ve onunla ilişki dışında her şeyi yaptığını; onu öptüğünü, sarıldığını itiraf ederek “bana dilediğini yap” demişti.

Resulullah ﷺ adama hiçbir şey söylemedi. Hazreti Ömer de “Bu adam kendi günahını örtseydi Allah ﷻ da onun günahını örterdi” dedi. Resulullah ﷺ da adamı gözüyle takip ederek “onu bana çağırın” buyurdu ve o adama “Gündüzün iki ucunda, gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır.”²² ayet-i celilesini okudu.²³ Başka bir rivayette Resulullah ﷺ bu adama “abdest al ve namaz kıl” buyurmuştur.²⁴

Bu hadisenin dili de bize günahtan sonra ilk yapmamız gereken şeyin pişman olup²⁵ Allah ﷻ’ı hatırlamamız ve peşi sıra hemen istiğfar etmemiz gerektiğini söylemektedir. Zira ayet-i kerimede takva sahiplerinden bahsedilirken “Yine onlar ki, bir kötülük yaptıklarında ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah’ı hatırlayıp günahlarından

dolayı hemen tevbe-istiğfar ederler. Zaten günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde, bile bile ısrar etmezler"²⁶ buyrulmaktadır.

Bundan sonra yapmamız gereken de pişmanlığımızı ispat edebilmek için salih amelde bulunmaktır. Bunun için de güzel bir abdest alıp namaz kılmamız tavsiyeye şâyandır. Nitekim Allah Resulü ﷺ'nden şöyle buyurduğu nakledilmiştir.²⁷ "Herhangi bir günah işleyip de kalkıp güzel bir abdest alan ve namaz kılan akabinde günahından istiğfar eden hiçbir kul yoktur ki onu bağışlamak Allah ﷻ'in üzerine bir hak olmasın. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: "Kim bir kötülük yapar yahut nefesine zulmeder de sonra Allah'tan mağfiret dilerse, Allah'ı çok mağfiret edici ve merhamet edici bulacaktır"²⁸

Kurtuluş Çaremiz: Toplu Tövbe

Allah ﷻ, Kur'an-ı Hakîm'de kullarını ferdî planda tövbeye davet ettiği gibi "Ey müminler! Hep birden Allah'a tevbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz"²⁹ gibi ayetlerle de toplu tövbeye çağırmıştır. Hatta böyle tövbe etmenin dünya ve ahirette başımıza gelebilecek tehlikelerden kurtuluş vesilesi olduğunu beyan buyurmuştur.

Başka bir ayette ise Yunus (aleyhisselam)'ın kavmine gelecek olan azabın toplu bir tövbe ve inabe ile geri çevrildiği anlatılmaktadır.³⁰ O halde Kur'an'a iman etmiş müminler olarak bugünkü İslam âleminin içler acısı durumunun Allah ﷻ'in bir musibeti olduğunu, bunun da sebebinin günahlarımız olduğunu idrak ederek toplu bir tövbe faaliyetine ihtiyacımız vardır. Bunu yapabilirsek başımıza gelen düşman istilas, doğal afetler, istismarlar, tacizler, güvensizlik, ekonomik kriz gibi bilumum tüm musibetlerden kurtulacağız. Özetle hal çaremiz, öncelikle bizi dünyevî ve uhrevî sıkıntılardan azad edecek olan tövbe-istiğfardadır. Başka devaya ne hacet?!

Dipnotlar

- 1 A'raf, 19-25
- 2 Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Evsat*, No:1564; İbn Hibbân, *Sahih*, No:6061; İbn Ebî Şeybe, *Musanef*, 12/25, No:23884
- 3 A'râf, 23
- 4 Enbiya, 87
- 5 Enbiya, 88
- 6 A'raf, 16
- 7 Abdülvehhâb eş-Şa'rânî, *Levâkihu'l-Envâr fî Takâti'l-Ahyâr*, Mektebetu Muhammed el-Melîcî, Mısır, 1315, 1/56
- 8 Sebe, 15
- 9 Hakim, *el-Müstedrek*, No:7608; Nesâî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle*, No:419; Bezzâr, *Müsned*, No:8098; İbn Hibbân, *Sahih*, No:625; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVI/245, No:10379; Müslim, "Kitâbu't-Tevbe", No:2758
- 10 Abdullah b. Mübârek, *ez-Zühd ve'r-Rekâik*, No:1049
- 11 Nisa, 48
- 12 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 29/312, No:17777; Tahâvî, *Şerhu Müşkili'l-Âsâr*, 1/442; Beyhaki, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, No:18753
- 13 Furkan, 68-69
- 14 Furkan, 70
- 15 Nisa, 48
- 16 Zümer, 53
- 17 İzz b. Abdisselam, *Tefsîru'l-Kur'an*, Daru İbn Hazm, Beyrut, 1416, Baskı:1, 2/433; İbn Adil ed-Dimeşkî, *el-Lübâb fî Ulûmi'l-Kitâb*, Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1419, Baskı:1, 6/414; Ebu Hayyan el-Endelüsî, *el-Bahru'l-Muhîr fî'l-Tefsîr*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1420, 3/669; Muhammed Senâullah el-Mazharî, *Tefsîru'l-Mazharî*, Mektebetu'r-Rüşdiyye, Pakistan, 1412, 2/138
- 18 Müslim, "Kitâbu'l-Hudûd", No:1695; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Evsat*, No:4843; Bezzâr, *Müsned*, No:4283
- 19 Tahrim, 8
- 20 el-Lâlikâî, *Şerhu Usûli İ'tikâdi Ehli's-Sünne ve'l-Cemâ'a*, No:1953; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, No:10281; İbn Mâce, "Kitâbu'z-Zühd", No:4250; Beyhaki, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, No:21070; Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâid*, 10/328, No:17519
- 21 Suyûtî, *el-Câmi'u's-Sağîr*, No:3387; *Câmi'u'l-Ehâdis*, No:11044; İbn Asâkir İbn Abbas rahimemallahu'hem'tan...
- 22 Hûd, 114
- 23 İbn Cerîr et-Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, Müessesetu'r-Risâle, 1420, Baskı:1, 15/517;
- 24 İbn Kesir, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, Daru Tayba, 1420, Baskı:2, 2/316
- 25 Zira Hz. Peygamber rahimemallahu'hem: "Pişmanlık tövbedir" buyurmuştur. Heysemî, *Mevâridü'z-Zamân*, No:2452; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Evsat*, No:101; Hakim, *el-Müstedrek*, No:7612; İbn Hibbân, *Sahih*, No:612; İbn Mâce, "Kitâbu'z-Zühd", No:4252; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 6/37, No:3568
- 26 Âl-i İmrân, 135
- 27 Ali el-Müttaki, *Kenzu'l-Ummâl*, 4/258, No:10421
- 28 Nisa, 110
- 29 Nur, 31
- 30 Yunus, 98

محمد رسول الله

صلی الله
علیه وسلم

Hadîs-i Şerîfler

Abdullah İbni Abbas (Radiyallahü anhüma)'dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

“İki göz vardır ki, onlara ateş değmez; Allah korkusundan ağlayan göz ile, Allah yolunda (nöbet tutarak) uyanık sabahlayan göz.”

(Tirmizî, Fedâilu'l-Cihâd 7, (1632).

Enes (Radiyallahu anh) anlatıyor: “Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) buyurdular ki:

“Cennete giren hiç kimse yeryüzündeki her şeye sahip olmak üzere dahi olsa dünyaya geri dönmek istemez. Ancak şehid böyle değil. O, mazhar olduğu ikramlar sebebiyle yeryüzüne dönüp on kere (tekrar tekrar) şehit olmayı temenni eder.”

(Buhârî, Cihâd 5, 21; Müslim, İmâret 108, 109, (1877); Tirmizî, Fedâilu'l-Cihâd 13, (1643); Nesâî, Cihâd 30, 6, 32).

Ebû Hüreyre (Radiyallahu anh)'dan nakledildiğine göre, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

“Yüce Allah buyuruyor ki; ‘Ben, kulunun Benim hakkımdaki zannı ne ise öyleyim. Beni andığında onunla beraberim. O Beni kendi başına anarsa, Ben de onu kendi başıma anarım. O Beni bir topluluk içinde anarsa, Ben de onu o topluluktan daha hayırlı bir topluluk içinde anarım. O Bana bir karış yaklaşırsa, Ben ona bir arşın yaklaşıyorum. O Bana bir arşın yaklaşırsa, Ben ona bir kulaç yaklaşıyorum. O Bana yürüyerek gelirse, Ben ona koşarak gelirim!’”

(Buhârî, Tevhîd, 15; Müslim, Zikir, 21)

Abdullah İbni Mes'ûd (Radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ashabına:

- Hanginize mirasçısının malı, kendi malından daha sevimlidir? diye sordu. Onlar:

- Ey Allah'ın Resûlü! Hepimiz malımızı (mirasçının malından) daha fazla severiz, dediler.

Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

- Kişinin kendi malı, hayır yaparak önceden gönderdiğiidir. Mirasçısının malı ise, harcamayıp geriye bıraktığıdır! buyurdu.

(Buhârî, Rikak 12)

Ebû Mûsâ el-Eş'arî (Radiyallahu anh) anlatıyor: “Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

“Hiç şüphesiz Allah-u teala zâlime mühlet verir. Onu yakalayınca da kaçmasına fırsat vermez.” Sonra şu âyet-i kerîmeyi okudu:

“Rabbin, zâlim memleketleri yakalarken işte böyle yakalar. Çünkü O'nun cezalandırması gerçekten pek acı ve çok çetindir.” (Hûd sûresi; 102).

(Buhârî, Tefsîru sûre (11); Müslim, Birr 61. Ayrıca bk. Tirmizî Tefsîru sûre (11); İbni Mâce, Fiten 22)

Ebu Sa'id el-Hudrî (Radiyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

“Emin ve doğruluktan ayrılmayan ticaret ehli peygamberler, sıddıklar, şehidler ve sâlihlerle beraberdir.”

(Tirmizî, Büyü 4, (1209); İbni Mâce, Ticârât 1, (2139).

Ebu Ümâme (Radiyallahu anh), Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“Kim Allah için sever, Allah için buğzeder; Allah için verir, Allah için vermezse imanını kemâle erdirmiştir.”

(Ebu Dâvud, Sünnet 16, (4681)

Güldeste

Mustafa Özşimşekler

“Ben Ancak Güzel Ahlâkı Tamamlamak Üzere Gönderildim”

Son zamanlarda şiddet, cinayet, hırsızlık, istismar, fuhuş ve daha nice ahlâksızca işlenen suçlarla ilgili haberleri sıkça işitir olduk. Âlemlere rahmet olarak gönderilen bir peygamberin ümmeti olmamıza rağmen, merhamet ve vicdan yoksunu kişilerin vahşice işledikleri cürümler ve hatta cinayetler, artık bizi pek de şaşırtmaz oldu. Oysa Dünyanın öbür ucundaki bir Müslümanın ayağına diken batsa, inancımız gereği bunu hissetmemiz gerekirken, hemen yanı başımızda yürek yakacak cinsten cereyan eden bir takım olaylar karşısında, ne yazık ki vurdumduymaz ve umursamaz bir tavır sergiler hale geldik...

Milli ve manevi değerler erozyona uğradığı zaman ahlâkî çöküntü kaçınılmaz hale gelir ve insanı insan yapan merhamet gibi vicdanî duygular ister istemez yitirilir. Bunun neticesinde buhranlar, bunalımlar, stresler baş gösterir ve suç oranları artar, işte o zaman toplumda ne huzur kalır ne de emniyet...

Bir toplumun huzur ve emniyet içinde olabilmesi için insanların manevi değerlere ve ahlâkî erdemlere sahip olması

gerekir. Yoksa manen bozulmuş, ahlâken çökmüş olan toplumlar da ne düzen ne de nizam olmaz.

Ahlak, toplum hayatının ayakta kalabilmesi için gerekli olan çok önemli bir mefhumdur. Lakin günümüzde toplum olarak ahlâkî bir bunalım yaşadığımız gün gibi ortadadır. İşte bu ahlâkî bunalımdan kurtulmak için;

“Ben güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim” buyuran Peygamber Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)’in yüce ahlakını örnek almaya her zamankinden çok daha fazla ihtiyacımız vardır.

Peygamber Efendimiz’in buradaki ifadesi çok önemlidir. Yani “**namazı, orucu, haccı tamamlamak**” buyurmuş da, “**güzel ahlâkı tamamlamak**”, insanlığın bozulan ahlâkını ıslah etmek için gönderildiğini beyan etmiştir. Şayet toplum olarak, o doğruluk ve güven abidesi olan Peygamber Efendimiz’in yüce ahlâkını örnek alırsak, O’nun getirdiği ahlâkî ilkelere yapışırsak, o zaman emniyet, huzur ve barış içerisinde mutlu bir hayat yaşamak mümkün olacaktır.

Cehalet Asrından Saadet Asrına

Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) sadece müslümanların değil, aslında bütün insanlığın örnek alması gereken yüce bir şahsiyettir. Bu gün gerek kendi ülkemize, gerekse dünya ülkelerine şöyle bir göz attığımızda; Avrupa'sından, Amerika ve Uzak Doğu'suna kadar ahlâkî bir çöküntünün yaşandığına, adeta dünyanın çivisinin çıktığına şâhid oluyoruz.

İşte Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in insanlığa gönderiliş sebebi de, Kendisinin buyurduğu üzere **“güzel ahlâkı tamamlamak”** ve insanlığın bozulan ahlâkını ıslah etmek içindir. Nitekim peygamber olarak gönderildiği o cahiliye toplumunu en güzel şekilde yetiştirip ahlâken hangi seviyeye çıkardığı herkesin malumudur.

Peygamber Efendimizden önce o cahiliye toplumunun ahlâken nasıl bir durumda olduğunu anlamak için **Cafer İbni Ebî Talib** (Radiyallahü anh)'ın, Habeş Hükümdarı **Necaşi**'nin karşısında yaptığı ve bütün saray erkânını derinden etkileyen o tarihi konuşmanın bir kısmına bile bakmak yeterli olacaktır.

Cafer İbni Ebî Talib (Radiyallahü anh) şöyle demişti:

“Ey hükümdar! Biz cahiliye zihniyetine sahip bir kavimdik. Ağaçtan ve taştan yapılmış putlara tapar, kendiliğinden ölmüş hayvanların etlerini yer, kız çocuklarını diri diri toprağa gömer, zina eder, yağmacılıkla iştigal eder, insanlık dışı bütün kötülükleri yapardık. Akrabalarımızla ilgilenmez, komşu hakkı tanımazdık. Kuvvetli olanlarımız zayıflarımızı ezer, arsızlık ve hırsızlık meziyet sayılır, zenginler fakirlerin sırtından geçinirdi. Hak hukuk nedir bilinmezdi.

Biz bu halde iken Allah-u teala bizim içimizden asil, soy-lu, doğru, güvenilir, iffetli olarak bildiği-miz birini peygamber olarak gönder-di. O bizi bir olan Allah'a inanmaya ve yalnızca O'na ibadet etmeye ça-ğırıldı. Atalarımızdan miras kalan putlara tapmaktan bizle-ri kurtardı. Doğru söylemeyi, emanete riayet etmeyi, ak-rabalarla iyi geçin-meyi, komşuları gözetmeyi emretti. Bütün kötülük ve günahları işlemek-ten, kan dökmekten, yalancı şahitlik yap-maktan, yetim malı yemekten, iffetli ve namuslu kadınlara iftira etmekten bizi men etti...”

Cafer İbni Ebî Talib (*Radyallahü anh*)'ın bu sözleri, Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*)'den önceki cahiliyye toplumunun ahlâken nasıl çöküntü içerisinde olduğunu, her türlü çirkefe nasıl bulaşıldığını ve suç namına ne varsa hemen hepsinin yapıldığını çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Cahiliyenin o karanlık ve buhranlı dönemini, **Mehmet Akif** de şöyle ifade etmektedir:

**Bir kere de, ma'mure-i dünyâ, o zamanlar,
Buhranlar içindeydi, bugünden de betardi.
Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta;
Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerd!**

Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) işte böyle bir toplumu ahlâken eğitmek konusunda tüm gayretini sarfetti, câhilîye âdetlerinin her türlüşünü göğüsleyip onları değişt-

re değiştire, o zulmet çağını aydınlık bir devir haline getirdi. 610 senesinde ahlâken tamamen çökmüş olarak devraldığı o cahiliye toplumunu, tabiri caizse 632 yılında devrederken ulaştırdığı ahlâkî değerlere bir bakınız... Nereden nereye getirmiş!..

İşte o toplum, Resûlullah'ın tedrisinden geçtikten sonra, örnek yaşantıları ve tarihte bir eşi daha bulunmayan imrenilecek hayatlarıyla o asra damgalarını vurdular. Ve o zaman dilimi, tarihe **Saadet Asrı** olarak geçti.

Beni Rabbim Terbiye Etti

Herkesi yetiştirip terbiye eden bir büyüğü, hocası, üstadı vardır. Ancak Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*)'deki bütün güzel ve üstün vasıflar, Allah-u teala tarafından ihsan edilmiştir. Yani O'nun ahlâkının en önemli özelliği, sonradan elde edilerek değil, Allah vergisi oluşudur. Nitekim Peygamber Efendimiz bunu bir hadis-i şeriflerinde ifade buyurmuştur:

“Beni Rabbim terbiye etti ve ne de güzel terbiye etti.”

O'nu eğiten, edep ve ahlâkını en üstün özellikleriyle süsleyen Yüce Rabbimizdir.

Bizzat Allah-u Teâlâ tarafından terbiye edilen bir şahsiyette herhangi bir eksik veya kusur olması düşünülebilir mi?..

Peygamber Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) yüzlerce mucize göstermiştir ama bu mucizeler içinde belki de Kur'an'dan sonra en önemlisi O'nun yüce ahlâkıdır. Bütün âlemleri yaratan kâinâtın sahibi Hz. Allah, Peygamber Efendimiz için:

“Muhakkak ki Sen çok yüce bir ahlâk üzeresin.” (*Kalem: 4*) buyurmuştur.

Şu övgüyü düşünebiliyor musunuz?..

Kâinâtı yoktan var eden, geçmiş ve gelecek bütün insanları yaratan sevgili Allah'ımız, yarattığı milyarlarca insan içinden O'nu seçiyor, baştan ayağa en mükemmel vasıflarla donatıyor ve böylesine bir övgüye mazhar kılıyor.

O'nun Ahlâkı Kur'an'dı

Allah-u teala O'nu yaratırken yüce ahlâk sayılan ne varsa; **“hayâ, kerem, şecaat, cömertlik, sabır, tevazu, hilm”** gibi akla gelen her türlü güzel huyu O'na lütfetmiş, O'nun hayatını ve şahsiyetini, ahlâk ve hamîdesini de müslümanlar için yegâne örnek olarak takdim etmiştir. Nitekim Rabbimiz Ahzâb Sûresi'nin 21. âyetinde şöyle buyurmuştur:

“And olsun ki, Allah Rasûlü'nde sizin için pek güzel bir örnek vardır.”

Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*)'in vefatından sonra O'nu görme şerefine erememiş, ikinci nesil olan tabînden bazıları Hz. Aişe (Radıyallahü anhâ) annemize:

- Peygamber Efendimizin ahlâkı nasıldı? diye sorduklarında, Hz. Aişe annemiz kısa ve her şeyi anlatan şu özlü cevabı vermiştir:

- Siz Kur'an okumuyor musunuz? O'nun ahlâkı Kur'an'dı!

Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*)'in ahlâk-ı hamîdesini anlayabilmek için, evvela Kur'an-ı kerim ve Hadis-i şeriflerin tamamını araştırmak, incelemek ve bir tasniften geçirmek lazımdır.

Sonra da bunları madde-madde, sıra-sıra, alt-alta yazıp hepsini: **“Efendimizin Yüce Ahlâkı”** başlığı altında toplamak gerekir. İşte O’nun ahlâkı bunların hepsidir...

Yani Kur’an ne emrediyorsa O’nun hayatında hepsi var, neden nehyediyorsa zerre kadar yoktur. İyilik namına ne varsa mutlaka hepsine davet etmiş, ne kadar kötülük varsa hepsinden de nehyetmiştir. Nitekim Enes (*Radyallahü anh*) şöyle demiştir:

“Hiçbir iyilik yok ki, Rasûlüllah (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) bizi ona dâvet edip onu yapmamızı emretmiş olmasın. Hiçbir ayıp, kötü ve çirkin iş de yok ki, Rasûlüllah bizi ikaz edip ondan men etmiş olmasın. Dâima bize her türlü iyiliği yapmamızı teşvik edip emreder, her türlü kötülükten de bizi korkutur ve men ederdi.”

Bir Baba Gibi Ümmetine Her Konuyu Öğretti

Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) ashabını her konuda yetiştirmek için çok gayret etti. Hatta bir keresinde **Selmân-ı Fârisî** (*Radyallahü anh*)’a gelen bir müşrik, biraz da alaylı bir eda ile dedi ki:

- Görüyorum ki dostunuz Muhammed, size her şeyi hatta helaya nasıl oturacağımızı bile öğretiyor?

Selmân-ı Fârisî o müşriğin bu alaylı sözüne, büyük bir ciddiyetle cevap verdi:

- Evet, O bize her şeyi öğretiyor!..

Böyle dedikten sonra da ona Peygamber Efendimizin tuvalet adabıyla ilgili tavsiyelerini tek tek anlattı.

Peygamber Efendimiz adeta bir baba gibi ümmetine her konuyu öğretmiştir. Yemek adabından tutunda, hela adabına kadar; yemek öncesi ve sonrası el yıkamaktan, helaya hangi ayakla girilip çıkılacağına, hatta eşler arasındaki ilişkiye kadar her şeyi ama her şeyi, Müslümanın izzet ve şerefine yakışacak tavır ve davranışları öğretmiştir. Bunları öğretirken de, **“küçük işlerle meşguliyet”** gibi bir basitlikle değil, **“en küçük ayrıntıyı bile ihmal etmeme”** derecesinde bir ciddiyet ve hassasiyetle hareket etmiştir.

İşte **Selmân-ı Fârisî** (*Radyallahü anh*), aklınca kendisiyle alay etmek isteyen “Bir peygamber de böyle şeylerle uğraşır mıymış?” demeye getiren, o devrin çağdaş geçinen müşrik kafasına, bu gerçeği bütün safiyeti ve imanı ile haykırmıştır:

- Evet, O bize her şeyi öğretiyor!..

Efendimizin Yüce Ahlâkına Dair

Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) gençlik çağlarından itibaren, ahlâk güzelliği bakımından kavminin en üstünü, soyluluk bakımından en şerefli idi. Doğru sözlülüğü ve güvenilirliği sebebiyle Kureyşliler Kendisine **“el-Emin”** demişlerdi. Allah-u Teala her iyiliği ve her üstün meziyeti O’nda toplamıştı. O **Muhammedü’l-Emin** idi, asla yalanı yoktu. Kimseye eziyet etmez, kimseyi üzüp kalbini kırmazdı. Nitekim Enes b. Malik (*Radyallahü anh*) şöyle demiştir:

“Rasûlüllah’a on yıl hizmet ettim de bana hiçbir zaman ‘of’ dahi demedi. Yaptığım bir şeye: ‘niçin yaptın?’ demediği gibi, yapmadığım bir şey için de: ‘Yapsaydın ya!’ demedi. Rasûlüllah (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) insanların ahlâk bakımından en güzeliydi.

Her zaman güler yüzlü, yumuşak huylu ve son derece alçak gönüllüydü. Hoşlanmadığı şeyleri görmezden gelir, Kendisinden bir şey ümit edeni veya bir beklentisi olanı hayal kırıklığına uğratmazdı.

Giyiminde temizliğe ve sadeliğe önem verir, pejmürdelikten hoşlanmazdı. İpek elbise giymez, altın yüzük takmazdı. Güzel kokuyu sever, pis kokulardan hoşlanmazdı. Lüks ve ihtişama önem vermez, geçici sıkıntıları dert etmezdi.

Aza kanaat eder, ashabına da kanaat-kâr olmayı tavsiye ederdi. Son derece cömert idi, eline geçeni Allah rızası için infak ederdi. Kendisinden istedikleri şey eğer yanında varsa verir, yoksa vaat eder, daha sonra onu temin edip verirdi.

Halkın arasına katılır, hastaları, dostlarını ve komşularını ziyaret eder, müslümanların acı ve tatlı günlerini paylaşırdı. Kızdığı zaman Allah için kızar, nefsi için kızmazdı.

Kendisi veya yakınları aleyhine de olacak olsa, Hak'dan ve adaletten asla ödün vermezdi.

Yeri gelince eşsiz bir yiğit, yeri gelince de son derece halim selim idi. Adaleti titizlikle korur, insanlara makam ve mevkilerine göre muamele etmezdi. Fakirlerin, kimsesizlerin, yetimlerin, gariplerin hâmisidi idi, onların muhtaç oldukları ilgiyi ve sevgiyi fazlasıyla gösterirdi.

Çok geç kızar ve çok çabuk yatışırdı. İnsanlara en şefkatli, en hayırlı ve en faydalı olandı. Az konuşur, yumuşak söyler ve anlaşılması için sözünü iki veya üç kere tekrar ederdi. Acele edip kelimeleri birbirine bindirmez, onları inci taneleri gibi dizerdi.

Çirkin sayılacak bir şeyden söz etmesi gerekiyorsa, onu açıkça ismiyle değil de, kinaye yollu ifade ederdi. Şayet biri çirkin bir söz söyleyecek olsa, bu sözü dinlemezdi.

Peygamber Efendimiz'in aile hayatı son derece muntazamdı. Eşlerine saygı duyar, haklarına riâyet eder ve son derece nezâket gösterirdi. Hatta gece ibadet etmek istediği zaman bile eşinden müsaade isteme inceliğini gösterirdi.

Onlardan yiyecek istemez ve etrafı araştırıp yiyecek bir şeyler bulmaya çalışmazdı. Bir şey getirilirse yer, getirilmezse istemezdi. Çoğu zaman Kendi yeme ve içme hizmetini Kendisi görürdü.

Ailesiyle şakalaşmayı sever, nâdiren vukû bulan ufak tefek aile içi tatsızlıkları anlayışla karşılar ve gereken ikazları onları incitmeden yapardı. Bir kere bile hanımlarına el kaldırmamıştı. Hizmetinde bulunanlara da son derece müşfik davranır, onlara asla bağırıp çağırılmaz ve azarlamazdı.

Hualsa-i kelâm, O ilâhî ahlâk ile muttasıftı. Allah-u teala'nın; **“Muhakkak ki Sen çok yüce bir ahlak üzeresin.”** buyurduğu âyet-i kerime'nin şahitliği ile de anlıyoruz ki; yapılması gerekenler nelerse, sonsuz mükemmellik çapında O'nun şahsiyetinin çizgilerini oluşturmakta, yapılmaması gerekenler de sonsuz titizlik ölçüsünde O'nun şahsiyetinin dışında ve çok uzağında kalmaktadır. İyi olanı yapmada ve kötü olandan sakınmada O'nun ikinci bir örneği yoktur. O Kur'an-ı kerim'in ifâdesiyle; **“En güzel örnektir.”**

Fî emanillah!

Bir Sahâbîyi Tanıyalım

ZEYNEB BİNTİ HUZEYME

(Radiyallâhü Anhâ)

- 1. Bölüm -

Peygamber Efendimiz (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*)'in mübarek hanımlarından olan Zeyneb binti Huzeyme (*Radiyallâhu Anhâ*) validemiz, Arabistanın en güçlü kabilelerinden olan **Benî Âmir b. Sa'saa** kabilesinin Hilâl koluna mensuptur. Babası Huzeyme bin el-Hâris bin Abdullah, Annesi ise Hind (Havle) binti Avf'tır.

Peygamber Efendimiz'in daha sonra nikâhına girecek ve Ümmehâtü'l-Müminîn'den olacak olan **Meymûne binti Haris** (*Radiyallâhu Anhâ*) ise, anne bir baba

ayrı kız kardeşidir. Zeyneb binti Huzeyme (*Radiyallâhu Anhâ*), Mekke'de İslam'ın bida-yetinde Müslüman olmuş ve daha sonra Medine'ye hicret etmiştir.

Zeyneb binti Huzeyme (*Radiyallâhu anhâ*)'nın kabilesi Âmir bin Sa'saa, o dönemde Arabistan'ın en büyük ve kuvvetli kabilelerinden biriydi. Hicretin üçüncü senesinde tebliğ ve irşad heyetinin **Bi'rimaûne**'de yine aynı kabileden Âmir b. Tufeyl tarafından haince pusuya düşürülüp şehid edilmesi sebebiyle, Müslümanlarla araları bozulmuştu. Peygamber Efendimiz'in, bu büyük ve güçlü kabilenin İslam'a karşı düşmanlığının bitmesi ve bozulan ilişkilerin düzelmesi arzusu, Zeyneb binti Huzeyme ile evlenmesinde önemli bir rol oynamıştı. Nitekim Benî Âmir'den Hevze b. Hâlid ile oğlu ve yeğeni Medine'ye gelecek müslüman olmuş ve Peygamber Efendimize biat etmişlerdi.

Zeyneb bint Huzeyme (*Radiyallâhu anhâ*) bu evlilikten önce ilk müslümanlardan ve Kureyşli ilk muhacirlerden olan **Ubeyde b. Hâris** (*Radiyallahü anh*) ile evliydi. (Hz. Zeyneb'in Rasûlullah'tan önce kiminle evli olduğu hususunda farklı rivayetler de vardır.)

Resûlullah'ın görevlendirdiği ilk seriyeye kumandanı ve İslâm'ın ilk sancaktarı olan Ubeyde b. Hâris (*Radiyallahü anh*) Bedir Gazvesi'nde şehid düşünce, Hz. Zeynep dul kaldı. Bir müddet sonra, Peygamber Efendimiz Âmir bin Sa'saa ile Müslümanlar arasında köprü oluşturmak ve dul kalan Zeyneb binti Huzeyme'ye kol kanat germek için evlenme teklifinde bulundu. Bunun üzerine Hz. Zeynep, amcası Kabîsa ibni Amr el-Hilâli'yi vekil tayin etti. O da dört yüz dirhem gümüş mehir ile Peygamber Efendimiz'e nikâhladı.

Böylece Hafsa (*Radyallâhu Anhâ*)’dan sonra Mü’minlerin annesi olma şerefine nail olan Zeynep binti Huzeyme (*Radyallahü anhâ*), kendine tahsis edilen odasına taşındı.

Ümmü’l-Mesâkîn

Zeyneb binti Huzeyme (*Radyallâhu Anhâ*) fakirlere ve gariplere olan merhamet ve şefkatiyle bilinirdi. Gerek câhiliye devrinde, gerekse Müslüman olduktan sonra hayatının her döneminde cömertliği, muhtaçlara düşkünlüğü ve yardım severliği ile tanınmıştı. Fakir fukaraya tasaddukta bulunur, yardım eder, karınlarını doyurur, onların ihtiyaçlarını giderirdi. Bu sebeple miskinlerin/fakirlerin annesi manasına gelen “Ümmü’l-mesâkîn” lakabıyla anılmıştır.

Zeyneb binti Huzeyme (*Radyallâhu Anhâ*)’nın, Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) ile evliliği çok kısa sürdü. Evlendikten sekiz ay (bazı rivayetlere göre iki veya üç

ay) sonra hastalandı ve otuz yaşında vefat etti. Kendisi, Rasûlullah’ın henüz sağlıklı iken vefat eden Hz. Hatice (*Radyallâhu anhâ*)’dan sonra ikinci hanımıdır. Zira diğer hanımlarının hepsi Rasûlullah’dan sonra ahirete irtihal etmişlerdir.

Cenaze namazını Peygamber Efendimiz (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) kıldırdı ve Cennetü’l-Bakî’ Kabristanı’na defnedildi. Peygamber Efendimiz’in hanımları arasında Bakî’ Mezarlığı’na ilk defnedilen odur.

Zeyneb binti Huzeyme (*Radyallâhu Anhâ*) validemiz, kısacık ömrü ve Peygamber Efendimiz’le evlendikten kısa bir süre sonra vefat etmesi sebebiyle, kaynaklarda hakkında maalesef çok fazla bir malumat bulunamamaktadır.

Allah Teâlâ O’ndan razı olsun.

DR. İHSAN ŞENOCAK

OSMANLI OLMAKLA İFTİHÂR EDEN ŞAMLI ALLÂME; MERHÛM MUHAMMED SAİD TANTÂVÎ

İlim, insanı dünyadan tecrit eder. Bu yüzden ulemanın hayatında yemek ve uyumak gibi fitrî ihtiyaçlar dahi asgarî düzeydedir. Geldim, geliyorum derken bazen bir iki öğün geçer, sofralar kurulur, kaldırılır; fakat onların mütâlaaları bitmez.

Ders aralarında zaman zaman **Tantâvî** ile alakalı hatıra ve gözlemlerini öğrencilerine aktaran, özel olarak müracaat ettiğimde ise Hoca ile alakalı mesmûâtımı tev-sîk eden muhterem hocam **Mehmet Savaş**'a ve uzun bir zaman **Tantâvî** ile aynı odada birlikte çalışan, bu süre zarfında Hoca'ya dair çok sayıda hatraya muttali olan, bunları bizimle paylaşırken de son derece cömert davranan, yeni dökümanlara ve ilim adamlarına ulaşmamıza yardımcı olan muhterem **Dr. Necati Öztürk** Bey'e teşekkürü îfâsı gerekli bir vazife addederim.

Ulemanın kitaplarla olan münasebetine tanık olanlar, **Ebu Yusuf**'un ölen çocuğunun tekfin ve techiz işlerini komşu ve akrabaya havale edip derse gitmesini (*Abdulfettah Ebu Ğudde, Kıymetu'z-Zaman, Beyrut, 2002, s. 31.*) yadırgamadıkları gibi anlamsız da bulmazlar.

Az yemek, az konuşmak, az uyumak sûfinin olduğu gibi âlimin de şîârıdır. Az yemekle iktifâ etmek kolaydır, çünkü sofradan kalkınca yemekle irtibat kesilir.

Fakat uyku öyle değildir. Siz ayrılırsanız da, o sizi bırakmaz. Bazen dakikada bir gözlerinizi yoklar. Bu yüzden âdâb kitaplarında talebelere uykunun giderilmesi ile alakalı bir dizi tavsiyelerde bulunulur.

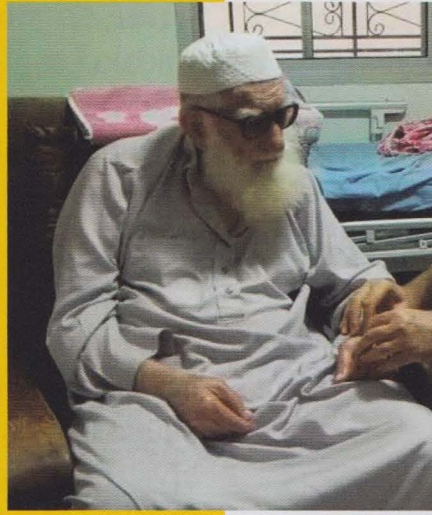
Bunların en etkilileri şunlardır: Kapalı mekandan açık alana çıkmak, bir odadan diğerine geçmek, soğuk su ile duş almak, bir şeyler içmek ya da yemek, arkadaşlarla sohbet etmek, yüksek sesle Kur'an-ı Kerim tilavet etmek, oturuş şeklini değiştirmek, şiir okumak, okunan kitabı ya da mevzuyu değiştirmek.

Yemeği ve uykuyu azaltarak kazandıkları zamanı ilmin hanesine ekleyen âlimler, insanlarla konuşma noktasında da titiz davranmış, saniyelerin dahi hesabını yapmışlardır. **Amir b. Abdi Kays**, kendisi ile sohbet etmek isteyen kişiye: “*Seninle ancak güneşi dönmekten alıkor, zamanı da durdurursan konuşurum.*” demiştir.

Yitirdiği yavrusundan başka çocuğu olmayan annenin evladını araması gibi ilmi arzulayan, bulduğunda da bütün uzuvları ile ona kulak kesilen ulema, en sadık dost olarak kitapları görmüştür.

Ahmed b. Yahya eş-Şeybânî (v. 291) misafirlikte dahi yanından ayırmadığı kitaplarını sokakta mütalaa ederken bir atla çarpmış, yaralı halde kaldırıldığı evinde bir gün sonra vefat etmiştir.

Ölüm döşeğinde dahi öğrencileri ile ilgilenen, gündüzlerini ilme, gecelerini ise ibadete ayıran ulema, az zamanda uzun mesafeler kat etmiştir. Nitekim 39 yaşında vefat eden **Leknevi** geride 110'dan fazla eser bırakmıştır. (*Ebu Ğudde, Kıymetu'z-Zaman*, s. 82.)

Zamanını tüccarın vereşiye sattığı malın ücretini kıymetlendirmesinden daha titiz kullanan ve bu yüzden kısa zamanda çok sayıda eser telif eden ulemanın başarısı zaman mefhumuna yüklediği anlamda mündemiçtir.

Onların gündüzünde ders ve mütalaa, gecelerinde ise telif ve ibadet vardır.

“*Lisan-ı halin lisan-ı kâlden entak*” olduğuna inanan, bu yüzden sözleri yerine yaşantılarıyla fakih ya da müfessir olan ulema, İslam toplumu için ciddi bir kazanım olmuştur. Halen Mekke’de ikamet eden **Said Tantâvî** bu nevi kazanımların en önemlilerindedir.

Hayâtı

Eskiler “*ilmin başı zor, sonu tatlıdır.*” derler. Fakat kimi âlimler için bu istisnadır. Hicri 1347 yılında Şam’da dünyaya gelen **Said Tantâvî** hayatın her iki ucunda da zoru yaşayan istisna şahsiyetlerdendir. 80 yıllık yaşamının başlangıcı ile sonu arasında gözle görülür bir fark yoktur.

Üç yaşında annesini kaybeden **Tantâvî**, çocukluk ve yetişkinlik devresini zor şartlar altında ağabeyi **Ali Tantâvî**’nin yanında geçirir. Tantâvî ailesi biri kız olmak üzere beşkardeştir. Erkek kardeşlerin isimleri şu şekildedir: Ali, Naci, Muhammed, Abdulğani ve Saîd Tantâvî’dir.

Hayatını okumaya adayan **Tantâvî** gündüzün olduğu gibi gecenin de önemli bir bölümünü mütalaa ve ibadete hasreder. Mütalaa esnasında kendisini yoklayan uykuya direnebilmek için kısa aralıklarla ağabeyinin evinin bahçesindeki havuzda duş alır.

Birçok şehirde öğrenci, araştırmacı ve hoca olarak bulunan **Tantâvî** ahir ömründe Mekke'ye yerleşir.

Zekâsı

Zekâ ve hafızasının gücü ile dikkat çeken **Tantâvî** okuduğu her kitabı ezberler. Henüz 16 yaşında iken hafızasında 20 binin üzerinde beyit vardır. Tanışınca adınızı söylüyorsunuz, yıllar sonra karşılaştığımızda hiçbir şey söylemeden adınızı ve nereli olduğunuzu hatırlıyor.

Misafirlerinin adlarını oturdukları yerle birlikte ezberliyor. Meclis süresi içerisinde konuklarından birisi yer değiştirirse isimleri tadat ederken “Yahya nerede, Yahya! Senin yerin şurası değil mi?” diye ikaz ediyor.

Bir ikindi sonrası Fakih Mescidi'nde karşılaştığımızda aslen Oflu, ikameten de Samsunlu olduğumu söylediğimde Samsun ve Trabzon'da yetişen ürünleri tek tek saydı.

İki ay sonra Fakih Mescidi'nde tekrar karşılaştığımızda Hocaya hayatı ile alakalı bir yazı kaleme almayı düşündüğümü söyleyince “benim değil âlimlerin hayatını yaz” dedi. Siz de âlimsiniz dedim O yine “âlimlerin hayatını yaz” diyerek önceki cevabını tekrar etti. Peki ya siz âlim değilseniz âlim kimdir dedim “iyiler gitti, en hayırlılar toprağın altında” manasına gelen bir şiir okudu.

Bir hafta kadar sonra Hoca'yı tekrar ziyaret ettim. Uzun uzun Osmanlı Devleti'nden bahsetti. Nureddin Mahmud Zengi zamanında iki Hıristiyan'ın Efendimiz'e karşı yürüttükleri komployu anlattı. Konuşma arasında kendisi ile alakalı yazıyı kaleme aldığımı söyledim; tebessüm etti.

Tantâvî'nin zekâsı ve hadiseler karşısındaki sürat-i intikali kısa zamanda keşfedilir ve lise yıllarında hocalarının fevkalade alakasına mazhar olur. Okuduğu ve duyduğu bir metni bir daha unutmamak üzere hafızasına kaydetmesi bu alanın artmasında etkili olur.

Şu hadise onun bir lise talebesi iken sahip olduğu tahlil ve terkip cehdini gözler önüne sermektedir: *Şam Lisesi'ndeki* edebiyat öğretmenleri öğrencilere “*yaptığı işin sonunu düşünmeyen bir gün pişman olur.*” cümlesi etrafında bir deneme yazmalarını söylerler. Kâğıtlar dağıtılır, denemeler telif edilir, daha sonra değerlendirilmek üzere geri toplanır. Kâğıtlar arasında bir tane vardır ki hocalar onun hakkında ihtilaf ederler. -Öğrencinin isminin yazılı olduğu bölüm kapalı olduğundan tartışılan yazının kime ait olduğu tartışma esnasında bilinmemektedir.-

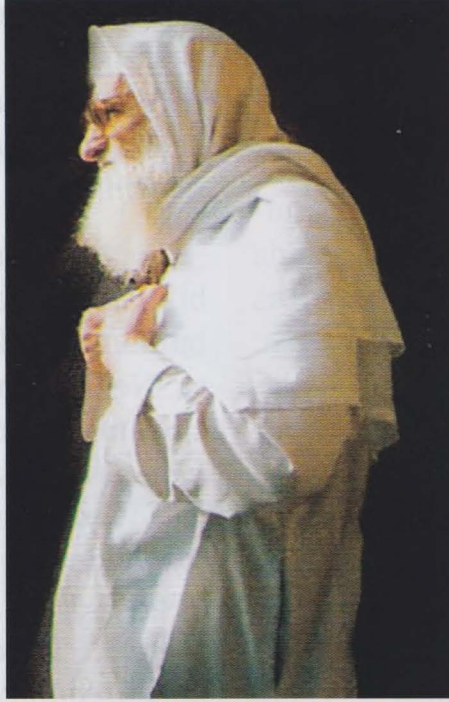
Tantâvî tartışmaya sebep olan çalışmasında *Taberi Tarihi'nde* geçen **Haccac** ile ilgili bir hikâyeyi konu edinir. **Taberi**'nin rivayetine göre **Haccac** düşünmeden atadığı bir validen dolayı daha sonra pişmanlık duymuştur.

Denemeye müspet ve menfi not verme noktasında öğretmenler ikiye ayrılır. Bir grup, öğrencinin son derece donanımlı olduğunu savunurken diğer grup, bu tarz bir cevabın edebe aykırı olduğunu iddia eder.

Lisede edebiyat öğretmenliği yapan ve aynı zamanda da **Tantâvî**'nin dayısı olan **Sa'du'l-Afgânî** akşam eve döner ve övgü ile söz konusu kâğıttan bahseder.

Afgânî bunları söylerken diğer kâğıtlara göre sıra dışı olan bu eserin yegeni **Tantâvî**'ye ait olduğundan henüz habersizdir.

Hayatının erken yıllarında zekâsının parlaklığı ile temayüz eden **Tantâvî**, yakın dönem ilim ve fikir adamları tarafından da dikkatle izlenmiştir. Nitekim ağabeyi **Ali Tantâvî** ölümünden kısa bir süre önce Mekke'deki evinde ağırladığı **Mahmud Mîra, Hatib el-Accâc, Ebû Gudde ve Edip Sâlih** gibi ilim heyetinin huzurunda kardeşinin kendisinden daha âlim olduğunu itiraf etmiştir.

Davette ağabey bir beyit okumuş, kardeş **Tantâvî** ise o beytin öncesini sonrasını ve benzerlerini söyleyerek haziruna bir edebiyat ziyafeti sunmuştur. Onun bu haline tanıklık eden **Ali Tantâvî** “*Annem vefat ettiğinde Saîd küçüktü, ‘anne, anne’ diye ağlar, yüreğimi yakardı. Sonra yetişti, ilim adamı oldu, şimdi ise bizi geride bıraktı.*” demiştir.

Tantâvî ile yapılan sohbetlerde O’nun edebi derinliğini görmek hiç de zor değildir. Konuştuğu bir konu ya da cevapladığı bir soru ile alakalı onlarca beyit okuyabilen **Tantâvî**, muhataplarına “sonu ‘h’ ya da ‘b’ harfi ile biten bir şiir oku” diyerek onları da edebiyat meclisine dâhil etmektedir.

İlmî Yönü

Tantâvî lisans eğitimini kimya alanında yaptı fakat Suriye’de çok sayıda âlimden İslami İlimler alanında özel dersler aldı. Sabah ve yatsı namazları sonrasında meşhur âlimler etrafında kurulan halkalara devam etti. Gençlik yıllarında “Kuduri” ve “Vikaye” gibi metin kitaplarını ezberledi.

Hoca’nın kimyacı olması fakih ya da müverrih olmasına engel olmadı. Öğrencileriyle ders arkadaşlığı yaptı. Lise yıllarında öğrencisi olan **Üstat Mehmed Savaş**’la **Abdulvehhab el-Hâfız**’ın derslerine katıldı, birlikte *Nûru’l-İzah’inşerhi Merâki’l-Felâh*’ı okudu.

İslami ilimlerin hemen tamamında behresi olan **Tantâvî**, matbu eserlere olduğu gibi mahtutata da vakıf bir isimdir. Yakın dostu **Necati Öztürk Hoca**

’nın tespitine göre kendisine bir mesele sorulduğunda cilt ve sayfa numarasına varıncaya kadar kitaplardaki yerini söyleyebilmektedir.

Hoca, teracim alanında da eşine az rastlanır bir derinliğe sahiptir. Nitekim sohbet esnasında adı geçen her ilim adamının yaşadığı şehri, hocalarını, eserlerini, ne zaman doğup vefat ettiğini, zamanındaki olayları ayrıntısına kadar anlatmaktadır.

Fakih, muhaddis, müfessir ya da mütellim vasfıyla onu dinleyen herkes söylediklerinden müstağni olmadıklarını yakinen idrak etmektedirler.

Eğitimsiliği

Tantâvî müktesebatını öğrencileri ile paylaşma noktasında da fevkalade başarılıdır. **Üstat Mehmet Savaş**’ın anlattığına göre “*Şam’daki İmam Hatip Lisesi’nde öğrenciler tarafından en fazla takdir edilen Hoca, Tantâvî idi. Hoca’ya öğrencilerin ayrı bir ilgisi vardı. Okulun en başarılı öğretmeni O kabul edilir, her ders ile alakalı müşkül sorular O’na sorulurdu.*

Masasına oturmadan ders anlatır, talebelerin seviyelerini dikkate alarak konuşurdu.”

Hoca geliştirdiği eğitim nazariyeleri ile birçok İslam ülkesindeki okulların kurulması ve müfredatlarının hazırlanmasında aktif olarak görev almıştır. Özellikle Rus işgalinden sonra mücahitler tarafından kurulan *Afgan Devleti'nin* açtığı okullara fikirleriyle ciddi anlamda katkıda bulunmuştur.

Kiyâfe İlminin Son Temsilcisi

Tantâvî İslam toplumunda önemli bir yere sahip olan kiyâfe ilminin son temsilcilerindedir. **Şeyh**, insanların vücut yapılarından hareketle karakterlerinin okunmasına ve neseplerinin tespit edilmesine yardımcı olan bu ilim dalında oldukça mahirdir.

O bunun da ötesinde karşılaştığı bazı kişilerin yüzlerinden nereli olduklarını tespit edebilmektedir. **Necati Hoca'nın** naklettiğine göre ilk defa karşılaştığı bir Konyalı'ya “*yüzün Mevlana Celaleddin'in diyarından geldiğini söylüyor*” demiştir.

Özel Hayatı

Tantâvî, ilmi evliliğe tercih eden “*el-ulemâu'l-uzzâb/bekâr âlimler*” zümresindedir. **İmam Âzâm Ebu Hânîfe, Ebu Yusuf'a** yaptığı vasiyyetinde, önce ilim talep etmesini, sonra helal yoldan mal kazanmasını, bunlar gerçekleştikten sonra evlenmesini telkin etmiştir. (*İbn Nuceym, el-Eşbah ve'n-Nezair, Beyrut, 1999, s. 380*)

Zira aksi bir sıralama kişinin ilim öğrenmesine engel olur. Nitekim **Bişr el-Hafi** “*Zâe'l-ilmu beyne efhâzi'n-nisâ / ilim kadınların baldırları arasında yok oldu.*” demektedir. (*Abdülfettah Ebû Ğudde, el-Ulemâü'l-Uzzâb, Beyrut, 1999, s. 26*)

Üstat Mehmet Savaş, Tantâvî'nin bekârlığı ile alakalı şöyle demektedir: “*Mizacı, mizacına uygun bir eş bulamadığından evlenip kimseye eza vermek istememiştir.*”

Hoca'nın yakın çevresi onu evlendirebilmek için zaman zaman teşebbüslerde bulunmuş; fakat hepsi neticesiz kalmıştır. **Necati Hoca** konu ile alakalı şunları söylemektedir: “*Hoca'nın eş seçimi ile alakalı özel şartları vardı; yerde yatacak, yerde yemek yiyecek, dışarda çalışmayacak gibi. Bir defasında O'nun bütün şartlarını kabul eden bir hanım bulundu. Fakat üniversite mezunu olduğu öğrenilince Hoca vazgeçti.*”

Müstakim Duruşu

Tantâvî Mekke'de, mütevazı bir evde gösterişten uzak bir hayat yaşamaktadır. Mutfak dâhil üç odası olan evinde buzdolabı, masa, klima, pervane, yer minderleri, kitaplar ve boş şişelerden başka kayda değer bir şey gördüğümü hatırlamıyorum. Yaşlılık ve hastalıktan dolayı oturup kalkması hayli güç olmasına rağmen evinde ağırladığı misafirlerine bizzat kendisi hizmet etmektedir. 9 kişiden oluşan grubumuza ayrı ayrı dondurma kâseleri ikram etmesi, kalabalık misafirler için önceden hazırlıklı olduğunu göstermektedir.

Hoca, modern zamanda Hacc'a yürüyerek giden eşine az rastlanır hacılardandır. *Taif'ten Arafat'a* defalarca yaya olarak gitmiştir. **Necati Hoca'nın** naklettiğine göre 1985 yılının Ağustos ayına tekabül eden hacc mevsiminde güneş çarpmasından dolayı ağır bir şekilde rahatsızlanmış, hastaneye kaldırılarak buz tedavisine tabi tutulmuştur. Bu durum **Tantâvî'yi** azimet telakkisinden vazgeçirememiştir.

Zor yürümesine, oturunca kalkmakta güçlük çekmesine rağmen, cemaatle namaz kılmaktan geri kalmamakta günde beş defa eviyle “*Fakih Mescidi*” arasındaki 500 metrelik mesafeyi kat etmekte ve nafile namazları dahi ayakta kılmaktadır.

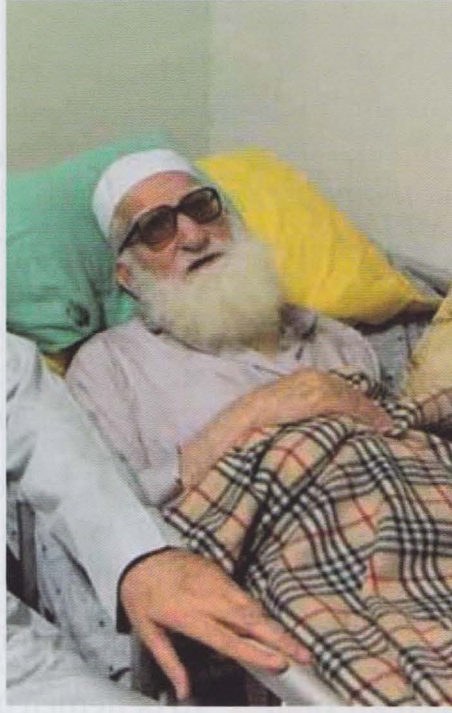
Tantâvî yaklaşık 60 yıldır tuttuğu “*siyam-ı Davud*”a hala devam etmektedir.

Tantâvî, imam olmaktan ziyade cemaat olmayı tercih etmektedir. Hindistan ziyaretinde garda tren beklerken yöre halkı vakit namazını kıldırması için ona ısrar eder, ısrarları kıramayan **Tantâvî**, imametini kabul eder, namazın ilk rekâtında *Bakara Suresi’ni* okur. Selam verdiğinde trenin hayli zaman önce gara girip çıktığı öğrenilir.

Tantâvî, **Hânefi** imamın arkasında namaz kılmaya özen gösterir, bunun için bazen yarım saatlik bir mesafeyi bile kat eder.

Tantâvî’nin evinde televizyon olmadığı gibi, konuk olduğu yerlerde de televizyona mesafeli durur. Gözlerinden ameliyat olmak için gittiği hastanedeki odasından televizyon kaldırıldıktan sonra orada yatmayı kabul etmiştir. Ağabeyi **Ali Tantâvî** televizyonlarda program yapınca 27 yıl ona mesafeli davranmıştır.

Medresetü’l-Felah’ta hocalık yaptığı yıllarda okulun bahçesinde öğrencileri dizden yukardaki şortlarla top oynarken görünce okul müdürü **İshak Azuz**’a; “*okulda kaç Hristiyan var?*” diye sorar; müdürden “*okulda*

Hristiyan öğrenci yok, hepsi Müslüman” cevabını alınca okuldaki görevinden ayrılır.

Hoca canlı hayvanların sureti noktasında da hassastır. Üzerinde hayvan resmi olan süt paketlerini kesinlikle almaz.

Yemeğini kendisi yapar. Et yemez. Fakat karnıyarık gibi et kullanılarak yapılan yemekleri iyi bilir. Onunla aynı büroda çalışan **Necati Hoca** güzel yemek yaptığını söylemektedir.

Tantâvî inandığı gibi yaşayan, hakikati söylemekten çekinmeyen bir ilim adamıdır. *Makam-ı İbrahim*’in bugünkü yerinden daha gerilere nakledilmesi ya da üstü camla örtülü halde metafor alanının altına gömülmesi tartışıldığında ilgili heyetin başkanı –yanında danışman olarak çalıştığı- *Ümmü’l-Kurâ Üniversitesi* rektörü **Prof. Dr. Raşid**’e “*Makam-ı İbrahim babanızdan size kalan bir miras olsa idi bunu tartışabilirdiniz. Fakat öyle değil. Sonra âyet Makam-ı İbrahim’in bulunduğu yer ile alakalıdır. Bugünkü yeri hakkında da Hz. Ömer’in iradesi ve sahabenin icma’ı vardır. Böyle bir tartışma abestir.*” **Tantâvî**’nin çıkışı söz konusu tartışmayı bitirmiştir.

Tantâvî’nin kul hakkı ve devlet malını muhafaza noktasındaki hassasiyeti de dikkat çekmektedir. Çalışma saatinde şahsî işleriyle ilgilenmediği gibi çay, kahve gibi içecekler almayı da uygun görmez. Ayrıca çalışma saatlerinde çay içerken, gazete okurken gördüğü dostlarına sitem etmiştir.

Tantâvî bir gün mesai arkadaşı olan **Necati Hoca**'dan hususi notlarını yazmak için bir kâğıt ister. O da enstitüde kullandıkları fişlere benzer bir kâğıt uzatır. **Tantâvî**, “*bu devletin malı, ona özel notlar yazılmaz*” diyerek kâğıdı iade eder. **Necati Hoca**, fişleri parayla satın aldığını söyleyince kabul eder.

Ehl-i Sünnet Hassasiyeti

Ehl-i Sünnet Akidesi'ne bağlılığı ile dikkat çeken **Tantâvî**, sefeye karşı fart-ı muhabbet beslemektedir.

Evindeki sohbet esnasında İslam'ın ameli boyutunun anlaşılabilmesi için mezhepleri taklit etmenin gerekli olduğuna vurgu yapan **Tantâvî**, **İmam Kevserî**'nin “*el-Lâ mezhebiyye Kanteratun Lâdiniyye*” başlıklı makalesi ile **Said Ramazan el-Buti**'nin “*el-Lamezhebiyye*” adlı kitabının önemine dikkat çekti.

Tantâvî'ye bazıları “*Ebu Hanife hakkında birtakım ithamlarda bulunuyor. Bu konuda ne buyurursunuz?*” diye sorulduğunda sert bir ses tonuyla **İmam Şâfiî**'ye ait olan şu şiiri okudu:

Seninle tartışıldığında sustun dediler,

Onlara, cevabın kötülük kapısının anahtarı olduğunu söyledim.

Cahile ya da ahmağa karşılık vermemek şereftir.

Böyle davranmada itibarı korumak ve hali ıslah vardır.

Arslanları görmüyor musun, onlardan sustuklarında korkulur.

Yemin olsun ki köpek de havladığında taşlanır.

(Bedi' Yakub, *Dîvânu'l-İmâmi'sh-Şâfi'i*, Beyrut, 2004, s. 63.)

Eserleri

Hocanın en büyük iki eseri destanlaşan hayatı ve yetiştirdiği öğrencileridir. Müslüman gençlik için “*üsve-i hasene*” olan hayatının önemli bir bölümünde öğrencileri vardır. **Üstad Mehmet Savaş**, öğrencileriyle olan münasebetini anlatırken şöyle demektedir: “*Maaşını alır birkaç parçaya böler, durumlarına göre talebelerine dağıtırdı.*”

Necati Hoca'nın tespitine göre **Tantâvî**'nin telif ve tahkik kabilinden 150'nin üzerinde basılmış ve basılmamış eseri vardır. Bunlar içerisinde *Benû Şeybe Kabilesi'nin* nesebini anlatan ve 15 defterden oluşan orijinal çalışmalarda mevcuttur. Ne var ki **Tantâvî** şöhret olmak endişesiyle eserlerinin hiçbirisinin vefatına kadar basılmalarına müsaade etmemektedir.

Osmanlı Muhabbeti

Suriye ulemasının Osmanlı muhabbeti takdire şayandır. Şam'da hazırlanan bir televizyon programına konuk olan aksakallı bir imama “*Osmanlı nasıldı?*” diye sorulduğunda yaşlı gözleriyle çevresindeki Osmanlı eserlerini göstererek “*İşte Osmanlı! Eserleri kim olduklarını anlatıyor.*” demişti.

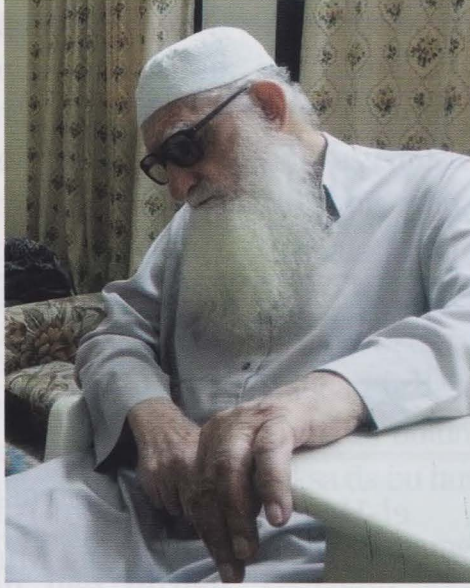
Onlar, Osmanlı olmakla gurur duyuyorlar. Aslen Suriyeli olan **Tantâvî**'de de Osmanlı'ya aidiyetin izzeti var. Şu hatıra bu duygunun O'nda ne kadar yoğun olduğunu resmetmektedir: “*Geceleri uykumu giderip daha fazla çalışmak için ağabeyimin evinin bahçesindeki havuzda duş alırdım. Şiddetli fırtınanın olduğu bir kış gecesinde duş almak için bahçedeki havuza doğru ilerlerken soğuktan titremeye başladım. Sıtmanın etkisiyle bir adım atamaz hale geldim. Tam bu esnada Osmanlı tebaası olduğum aklıma*

geldi, kendimi toparlayıp yüksek sesle “Ene Us-mâniyyun” (Ben Osmanlıyım) diye haykırdım. Vücutuma güç geldi, yürüdüm, duş aldım ve sa-pasağlam eve döndüm.”

Tantâvî'nin Osmanlı muhabbeti duygusal değil ilmi bir zemine oturmaktadır. Zira **Hoca** bizdeki tarih profesörlerine taş çıkartacak derecede Osmanlı Tarihi uzmanıdır. Kılcal damarlarına varıncaya kadar tarihe vukûfiyeti vardır. Osmanlı Hanedanının bütün fertlerini; sultanları, eşlerini, evlatlarını isim ve künyeleri ile bilir.

Tantâvî ile birlikte *Fakih Mescidi*'nden evine doğru yürürken yol boyu *Osmanlı Devleti*'nden bahsetti. **Abdulhamid**'in yaptığı hizmetleri ve hasımlarının desîselerini anlattı. Bir ara **Enver Paşa**'dan, **eşinden**, **Çandarlı Halil**'den, **Zenbilli Ali Cemali Efendi**'nin ifta yönteminden söz etti. Kızılbaş kelimesini tahlil etti. Kızıl kelimesinin sonundaki “lam” harfi atıldığında Arapça “bint” kelimesinin karşılığı “kız” olduğunu fakat kelimenin “lam” ile “kızıl” şeklinde telaffuz edilmesi gerektiğini bu durumda anlamın Arapça “ahmer” yani kırmızı anlamına geldiğini söyledi. Benzer şekilde daha başka kelimelerin de tahlillerini yaptı.

Tantâvî aynı zamanda bir Osmanlı müdâfiidir. Arap milliyetçisi olması ile dikkat çeken **Satı el-Huseri**'nin kaleme aldığı “*el-Arab ve'd-Devletu'l-Us-mâniyye*” adlı esere karşı yazdığı reddiye, kitabın tarihi gerçeklerle bağdaşmadığını ispat etmiş ve reddiyenin etkisiyle eserin *Suudi Arabistan* okul-

larında ders kitabı olarak okutulması kararından vazgeçilmiştir.

Sonuç Niyetine

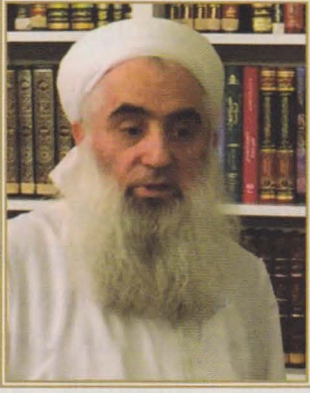
Onu tanıyanlara “*Said Tantâvî kimdir ve nasıl yaşar?*” diye sorulsa zannediyorum şu hususlarda herkes ittifak eder: Okumak, yaşamak ve yazmak temelleri üzerine ibtina eden müstakim bir duruş... Üç yaşında

kaybedilen anne ile başlayan ve hâlâ devam eden ıztıraplar... Bir kilim, birkaç minder ve yataktan oluşan ev gereçleri arasındaki mütevazı hayat...

Bütün bunlar dünya sevgisi ile ilim bir arada yaşamaz diyen ve bu deyişi “*Allah hiçbir adamın içine iki kalp koymamıştır.*” (*Ahzab:4*) âyeti ile tevsîk eden büyük ruhlu ulemayı hatırlatıyor.

Sevgi cihetiyle dünyevi rabbitalarını iptal eden **Tantâvî**'den günümüz Müslümanlarının öğreneceği çok şey var. Şöhret olmak için okuyan, yazan, boyundan büyük işlere tevessül eden, sünnet namaz kılmayı zaid gören, geçmişinde Osmanlı Devleti'nin olmasından rahatsızlık duyan, kaleme aldığı birkaç kitapçığı kütüphane çapında büyük gösteren, kendinden başka adam tanımayan ve onun olmadığı yerde hiçbir şeyin düzgün yürümeyeceğini düşünen günümüz akademisyeni ıslah-ı hal için **Tantâvî**'yi mutlaka yakından tanımalıdır.

Not: Muhammed Said Tantâvî Hoca Efendi 24 Eylül 2019 gününde vefât etmiştir. Mevlâ rahmeti ile muâmele eyleyip bizleri de şefâatlerinden mahrum eylesin. Âmîn!

HÜSEYİN AVNİ KANSIZOĞLU

NEDEN İLİM ÖĞRENMELİYİZ?

el-Hamdülillâhi Rabbi'l-âlemîn, ve's-salâtü
ve's-selâmü alâ Seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî
ve sahbihî ecma'în!

“Ben, insanları ve cinleri ancak bana ibadet etmeleri için yarattım.”¹ âyetinden anlamaktayız ki, bizler Allah'a kulluk için yaratıldık. **“Hani Rabbin meleklere, şüphesiz ki ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, dedi.”**² âyetinden de Allah'a olan kulluğumuzun bir manada ona halîfelik demek olduğunu anlıyoruz.

Halîfelik yani yeryüzünde yaptıklarımızı Allah adına yapmak. Daha da açığı, yaptıklarımızın ve yapmadıklarımızın, “bunlar Allah'ın razı olacağı veya kızmayacağı şeylerdir,” diyebileceğimiz şeyler olması... Allah'ın mülkünde, onun istediği şekilde tasarrufta bulunmamız, kâinat makinesinde ve kendi beden makinemizde makine sâhibi ve var edicisinin istediği gibi tasarrufta bulunmamız....

Peki bu tasarruf ve kullanmalar, neye göre olacak, hangi ölçülere uyacak ki sözü edilen bu vekalet ve hilafet, yani kulluk gerçekleşsin, asâlet ve istiklâle, yani Allah nâmına, kul olarak iş yapmak, kendi adına iş yapmaya dönüşmesin. Elbette bu, hilafet ve vekâletini yürüteceğimiz varlığın hilafet vekâletnâmesini, düstur ve esaslarını bilmek ve kavramakla mümkün olacaktır.

Hâsılı kulluğun doğru bir şekilde yürütülmesi, onun esaslarını bilip göz önünde bulundurmaya bağlıdır. Bunları bilmeden kulluğumuzu yani yaratılış gayemizi nasıl yerine getireceğiz? Çok iyi niyetli olsak bile, bu bilgi boşluğumuzu neyle ve nasıl dolduracağız?

Aslî hüviyetinden büyük ölçüde uzaklaştırılan akıl ve düşünce melekelerimizin,

bir anlık mükemmel olduğunu farz etsek bile bu boşluğu dolduramayacağımı, Kitap ve Peygamber gönderilişinden ve bunlardan uzak olanların sergiledikleri hazin ve dehşetli tablodan çok berrak bir şekilde görüyor, pek iyi anlıyoruz. Öyle ise ilahi ölçüleri öğrenmeye mecbur ve mahkûmuz.

“İlim öğrenmek her bir Müslüman’a farzdır.”³ Kendi sahamızla alakalı ilimleri öğrenmenin bize farz olduğunu bu hadis-i şeriften açıkça anlamaktayız. İçimizden birilerinin de öğretici olmasının gerektiğini: **“Müminlerin hep birden cihada çıkmaları gerekmez. İçlerinden her fırkadan bir topluluk harbe çıkmalı (bir kısmı da geri kalmalı)dır ki, din hususunda fıkıh öğrensinler ve kavimleri kendirline döndükleri vakit, onları korkutsunlar. Ta ki onlar sakınsınlar.”**⁴ ayetinden anlamaktayız.

İmam Ebû Hanîfe (*Rahimehullâh*): “Fıkıh, kişinin lehine ve aleyhine olan şeyleri incelikleri ile bilmesidir” derken, amelin yanında, îman ve ahlâk meselelerini de tarifi içine katıyordu. Onun için, akide mevzuunda yazdığı eserine el-Fıkhu'l-Ekber (en büyük fıkıh) ismini vermiştir. Kalp, nefis ve ahlâk ile alâkalı mevzuların ilmüne de Bâtın Fıkıhı denilmiştir.

Yukarıdaki fıkıh tarifine, “amel bakımından” ilavesini yapanlar ise kendilerince ayrı bir ıstılah ortaya koyup belli bir ilim sahasını kastetmişlerdir. Ancak ayette geçen fıkıhın geniş manada olan fıkıh olduğu açıktır. O halde İslâm'ın her sahasında fıkıh sahibi olunması emredilmektedir. Bu, ilmihal noktasında bütün müminleri içine almaktadır. Bundan fazlası, tamamıyla bir kişi veyahut kişilerde bulunduğu taktirde en güzeli olacaksa da bu hususta iş taksimi de yapılabilir.

İlim öğrenme ve öğretmenin gerekliliği ve faziletiyle, öğrenmeyip cahil kalma ve öğretmeyip cahil bırakmanın günahı ve nasipsizliği ile alakalı nice ayetler, nice hadisler ve nice büyüklerin nice büyük ve kıymetli sözleri vardır. Bu husus, İslâmî eserlerin içinde, ayrı bir başlık altında yer aldığı gibi başlı başına müstakil kitaplarla da uzun uzadıya güzel bir şekilde anlatılmıştır.

İbnu Abdilber'in Cami'ü Beyâni'l-İlm, Hatûb-i Bâğdâdî'nin el-Fakîh ve'l-mütefekkih ve el-Câmi' isimli eserleri bu hususta yazılan geniş ve kıymetli eserlerdendir.

Madem ki kulluğumuz, yapmak zorunda olduğumuz ve kârlı olacağımız şeylerle, mecbûr değilsek bile, yaptığımızda gene de kâr elde edeceğimiz şeylerin yanında,

kaçınmak zorunda olduğumuz ama kaçınmadığımızda zarar edeceğimiz şeylerle, kaçınmaya mecbur olmadığımız halde kaçınmadığımız taktirde gene de değişik şekillerle ve mertebelerde (kârdan zarar gibi) zararlı çıkacağımız şeyleri bilip göz önünde bulundurmaya ve gereğini yerine getirmeye bağlıdır ve de yaratılış gayemiz kaçınılmaz bir kulluktur, ilim öğrenmek kulluğumuzun bir parçasıdır.

Sözün özü, ilim sahibi olmazsak kulluk vazifemizi yerine getiremeyiz ve böylece en küçüğünden en büyüğüne kadar birçok kârdan mahrum kalarak, en hafifinden en ağırına kadar birçok zararı elde etmekle, her bakımdan zararlı çıkârız. Ya kendi gücümüzle yahut da bilenlere sormakla kulluğumuzun esası olan ilmi öğrenmemek bize çok ağıra mal olacaktır.

“Allah (celle celalühü), ilmi kullardan sökü� çıkararak almaz. Aksine onu içlerinden alimleri alarak alır. Nihayet hiçbir alim bırakmaz ve insanlar cahil başlar edinirler. Onlara sorulur. Onlar da ilimsizce fetva verirler. Böylece saparlar ve saptırırlar.”⁵ Demek ki ilimsizliğin neticesi (kulluktan) sapmak ve saptırmak, uzaklaşmak ve uzaklaştırmak....

“Gece kâranlık parçaları gibi bir takım fitneler olacak (şirk ve küfre ait düşünce ve pratik, musibet ve imtihan dalgaları zifiri kâranlık gibi fert, aile ve toplum üzerine çökecek) o karanlıklar içinde kişi sabah mümin akşam da kafir olacak. Ancak Allah’ın ilim ile dirilttiği kimseler bundan müstesna olacak.”⁶

“Birtakım fitneler olacak. Gece karanlık parçaları gibi Onların içinde kişi sabah mümin akşam kafir olacak. Bir takım kavimler dinlerini azıcık dünya malı kârşılığında satacaklar.”⁷

Mümin kalabilmek için de ilim öğrenip öğretmek ... Başkalarına imanı kazandırmak için de ilim öğrenip öğretmek Onların imanlarını korumak için de ilim öğrenip öğretmek... İlim öğrenip öğretmenin en mühim ve vazgeçilmez faydalarından biri de İslam düşmanlarının İslam için kurdukları tuzak ve kazdıkları çukurları görüp gösterebilmektir. İslam’ı bilmediğimiz ve bildiğimizin gereğini yaşamadığımız taktirde firasetten, yani Allah’ın nuru ile bakabilme kabiliyetinden mahrum kalacak, düşmanlarımızın tuzaklarına ve çukurlarına kaçınılmaz olarak düşeceğiz yahut düşenleri seyretmekle yetineceğiz.

Günümüzdeki İslam düşmanları, geçmişlerinden kendilerine intikal eden tecrübelerden de faydalanarak, ümmeti değişik usûllerle, gerek onları yeterinden fazla dünyaya heveslendirerek gerekse ilim yollarını tıkayarak önce cahilleştirdiler. Diğer yanda da Müslümanların içinden bir takım usullerle avladıkları ve başkalarını avlamak için yedirip besledikleri, Müslümanların içinde gezdirip dolaştırdıkları, konuşurup öttürdükleri, satın alınmış yahut kiralananmış çorbacı işbirlikçiler eliyle İslam’ı, Allah’ın indirdiğinden farklı hale getirmeyi, ona son ve öldürücü darbeyi vurmaya hedeflediler ve ne yazık ki hedeflerine büyük ölçüde ulaştılar.

Bu sebeple görüyoruz ki, bir yanda sünnetleri, vacipleri ve farzları, hatta iman esaslarını, diğer yanda da mekruhları ve haramları, hatta şirk ve küfrü tartışabilmektedirler. Kimileri daha da ileri giderek tartışmaya gerek bile duymadan, bazen kesin haram bazen da kesin şirk olan birtakım şeyleri mubah hatta Dinin gereklerinden görüp gösterebilmekte, diğer yanda da, kesin farzları hatta iman esaslarını tartışmasız bir şekilde budayabilmekte ve inkâr edebilmektedirler.

Bu çorbacı satılmışların ve kiralık kâtillerin, münâkaşa ettikleri hemen hemen her mesele, esasen dolaylı veyâhut dolaysız politik temellere dayanmaktadır...

Asrın firavun ve deccallarının politik maşaları olmayı bir iş ve rol olarak benimseyip kabul etmeyi ve gereğini yerine getirmeyi kişiliklerine uygun görebilip içlerine sindirebilmektedirler.

Ehli olmayanlara ictihad kapısını açarak yeni meselelere çözüm getireceklerini iddia ettiler ama gerçek gayeleri bu değildi. Asıl maksatları müctehitleri ve ictihadlarını tartışma mevzuu yaparak çürütmektir. O yüzden konuşup ahkam kestikleri meseleler çoğunlukla müctehidlerin çözümleyip noktayı koydukları meselelerdir. İctihad ve tecdidleri inhıraf ve tahrifden başka bir şey değildi.

İslam'da, neshin olup olmadığını tartışmaları, hatta münakaşasız, "öyle bir şey yoktur," demeleri, sizce ma'sum bir ilmi görüş beyanı mıdır? Öyle mi zannediyorsunuz? Kesinlikle hayır... Bu tamamen siyasi bir hareketten ibarettir. Çünkü bu iddiayı önce Yahudiler ortaya attılar. Bununla, kendi tahrif ettikleri dinlerinin hükümsüz bırakılmasını, yerine de Hak dîni, İslam dininin yerleşmesini engellemeyi hedefliyorlardı. İslam alimleri, neshin var olduğunu, sahabeden günümüze kadar ittifakla kabul etmişlerdir.

Muhtemelen münâfıklığı gereği, yalandan "Müslüman olduğu"nu söyleyen ve Müslüman gibi görünen Mûsa İbnü Meymûn gibi birisi olup sapık mutezile mezhebi alimleri arasında yer alan ve o mezhep alimleri tarafından bile sahiplenilmeyen Ebû Müslim'in dışında, neshi inkâr eden, bir asır öncesine kadar hiçbir alim görülmemiştir.

Bu bir asır içerisinde de gerçekte alimlikle alakası olmadığı halde mezhep imamlarının ve fakihlerin önüne geçirilen alim kılıklı hâin ve câhil şaklabanlar tarafından bu meselenin yeniden ısıtılıp gündeme oturtulmasının, İslam'ın siyasi otoritesinin zayıflatılıp çökertilmeye başlandığı zamanlarda olması, akli başında kimseleri derinden derine düşündürecek bir husus olup meselenin siyasi olduğunun kuvvetli bir alametidir.

Âhir zaman peygamberinin (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) peygamberlikle vazifelenirilmemesinden sonra, kendi değiştirdikleri dinlerine göre yaşayan Hıristiyan ve Yahudilerin nesih olmadığına, dolayısıyla da şeriatlarının nesh edilmediğine göre son kitap Kur'ân-ı Kerîm'e ve son nebi Muhammed (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) Efendimiz'e iman etme mecburiyetleri olmayacağından artık cennete girebilecekleri iddiası ilmi bir iddia olmayıp tamamen siyasi bir manevradır. Çünkü eğer onlar cennete girebileceklerse, ya cennete girebilmek için iman etme şartı yok yahut iman etmiş olmak için peygamberlere ve kitaplara veyahut da içlerinden Muhammed (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) Efendimiz'e ve Kur'an-ı Kerim'e iman etme mecburiyeti bulunmamaktadır.

Bunlar hiçbir müminin tartışma konusu yapamayacağı kesin îmânî mevzulardır. Ama bunlar bugün tartışılabilir ve geçmiş müctehitlere hakâret etmemek ayıp sayılırken bu tartışmalara girenlerin karşısında söz söylemek af edilmez suçlardan görülüp gösteriliyor.

Dinimizce haram ve mekruh olan şeyleri işleyenleri, hatta İslâm'ı kabul etmeyenlerin görüş, düşünce ve işlerini hoş görmek, hoşgörü havarisi kesilmek, artık kimilerinin dinlerinin çok mühim

esaslarından olduysa, ortada dinin bekçileri durumundaki alimlerin ve idarecilerin, olmadığı varsa da vazifelerini görmedikleri veya uyudukları, bir de kiralık ve satılmış beslemelerin vahşi siyasete yalakalık yaptıkları gerçeği bütün dehşetiyle kendini göstermekte olduğu inkâr edilmez bir gerçektir.

Hedef müminlerin, küfre ve isyâna karşı bulundurmaları zorunda oldukları kin ve nefretlerini yok etmek, iman asabiyet ve hassâsiyetini silmek, dolayısıyla da cihat ruhunu öldürmektir. Küfür cephesi böylece, silah gücü ve haçlı seferleri ile elde edemediği, İslâmı yok etme planlarını, Müslümanların içinden kiraladığı veya satın aldığı kirâlık ve satılmış kâtiller eliyle elde etmektedir. Bu İslam'a karşı tertip edilen ve hince yapılan değişik bir haçlı seferinden başka bir şey değildir. Bu işi yürütenler de bu seferin askerleridir...

Kimi işbirlikçiler, önce sünnetleri münâkaşa mevzuu ettiler. Nihâyet o kaleyi kendilerince düşürdüler. Sonra tesettür, baş örtüsü ve benzeri farzları tartıştılar. O kaleyi de kendilerince fethettiler. Nihâyet îmânî meseleleri ele aldılar. Onu da hallettiler. Artık İslami ölçülere göre küfür sayılan düşünceler ve işler bile, mü'min sayılan kimilerince hoş görü mevzuu olabiliyorsa, operasyonları başarı ile noktalandı demektir.

İcmâ ile harâm olan heykel yapma, bulundurma, yabancı kadınlarla tokalaşma ve benzeri şeyler artık mubahlaştırıldı. İsmi konmayan bir ibâhiyye mezhebi kuruldu. Çok fazla bulunan hak mezhepler bir batıl mezhep ilavesiyle daha da çoğaltıldı.

Bir Müslümanın hanımının başı açık olacak ama hanımına "başını kapat" demesi doğru olmayacak. Bu nasıl ve kime ait

bir söz olabilir? Herhalde bu, ben mü'minim diyen bir kimsenin söylemeye cesaret edemeyeceği bir sözdür. Zira Müslüman kadınların başlarını örtmeleri, ya dince maruf, yani güzel bir şeydir ya da (haşa) değildir. "Değildir" diyenlere bir şey söylemeye, şu şartlarda Müslüman'ın gücünün yetmediği bir zaman ve zemindeyiz.

"Mâruftur" diyen müminlere göre bu mârufu emretmek farz, emretmemek de Kur'an-ı Kerim'in diliyle lanetlik bir şeydir. Kur'an-ı Kerim'in farz kabul ettiği bir şeyi doğru görmemek, Müslüman'ın elinden gelmez. Ama görüyoruz ki bu iş, birilerince din mümessili ilan edilmiş kişiler tarafından bile işlenmektedir.

Eğer İslami ilimleri, dünya işlerine, Allah'ı, Rasülü'nü (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) ve kendini başkalarına değil de Allah'a satan İslam Âlimleri'ni karıştırmayanların, İslam'ı öğretmek (!) için kurduğu kurumlardan ve bu iş için kiraladığı veyahut satın aldığı kimselerden değil de, Rabbani Âlimler'den öğrenirsek, İslâm'ın ıslah ve tecdîdi kılıfıyla yapılan tahrif ve tahrip tehlikesini, bütün bu yapılanların zalim siyaset icabı yapıldığını görüp gösterebileceğiz.

Neden İslâmî ilimleri öğrenip öğretmek zorundayız? Yukarıda sıraladığımız ve sıralayamadığımız daha bir nice gerekçe bu sorunun açık ve net bir cevabı olarak yeterli değil midir?!

Dipnotlar:

1 Zâriyât : 56

2 Bakara : 30

3 Ebû Hanîfe (Müsned), İbn-u Mâce, İbnü 'Adiyy, Beyhakî, İbnü Abdilberr (Câmi'u Beyâni'l-İlm)

4 Tevbe :122

5 Ahmed ibnü Hanbel (Müsned), Buhari, Müslim v.d.

6 İbnü Mace, Taberani

7 Hakim (Müstedrek)

İb-1 Nebevî

Allâh Var Gam Yok

MURAT DEMİR

ÇOK YEMEK = HASTALIK

Peygamberimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)**in Çok Yeme Hakkındaki Sözleri;**

Abdullâh ibni Ömer (*Radiyallâhu An-hümâ*)dan dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerifte **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِغْتَنِمَ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ: شَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ وَغِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ.»

“Beş şeyden önce beş şeyi ganîmet bil (kıymetini bil, şükret). Yaşlanmadan önce gençliğinin, hastalanmadan önce sağlığının, fakirliğinden önce zenginliğinin, meşguliyetinden önce boş vaktinin ve ölümünden önce de hayatının (kıymetini bil).” (el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, rakam:11832, 10/400; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/306; İbnü Ebî Şeybe, *el-Musanef*, rakam:35460, 19/58)

Kişi hastalandıktan sonra iyileşmek için epey gayret sarfeder, para harcar, doktora gider, bir sürü uğraşır. Lâkin

akıllı kişi hastalanmadan önce dikkatli davranırsa hastalığı daha gelmeden engelleyebilir, sağlığının kıymetini böylelikle bilmiş olur. Bunun için de yemek yeme konusunda kendine hâkim olabilirse işi başarmış demektir. Az yiyip sofradan kalkabilen kişi sağlıklı, huzurlu olur, akli ve bedeni kuvvetli olur.

Ali ibni Huseyn (*Rahimehullâh*) şöyle demiştir:

“Rabbimiz Te‘âlâ tıbbın tamâmını tek bir âyetin yarısında cem etmiştir. O âyet-i kerîme de şudur:

﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا﴾

“(Kullarım!) Yeyiniz, içiniz, ama (tokluk sınırını aşarak) isrâf etmeyin! Şüphesiz ki O (Rabbiniz), israfçı kimseleri sevmez.” (*el-A‘raf Sûresi:31'den*)

İbnü Hacer (*Rahimehullâh*) şöyle demiştir: **“Hangi fiil ve sözde olursa olsun haddi aşmak israftır.”** (*İbnü Hacer, Fethu'l-Bârî*, 10/253)

Dolayısıyla gereğinden fazla yemek de israf sayılmaktadır. İsrâf ise haramdır.

Çünkü **Allâh-u Te‘âlâ** israf yapanı çirkin görmektedir. (Muhammed ibni Sâlih, *Şerhu Riyâzî’s-sâlihîn*, 6/549)

Peygamber Efendimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) ise tıbbî şu sözleriyle bizlere göstermiştir:

«الْبَطْنَةُ أَضْلُ الدَّاءِ وَالْحَمِيَّةُ أَضْلُ الدَّوَاءِ.»

“**Karnı büyük olmak hastalığın başıdır, perhiz tedâvinin başıdır.**” (el-Ğazâlî, *İhyâu ‘ulûmiddîn*, 4/135; İsmâ‘îl Hakkî el-Bursevî, *Rûhu’l-beyân*, 3/117)

Hukemâdan bâzısı: “En büyük şifâ, yemeği az yemektir.” demişlerdir. Bu mânâyı destekleyen bir hadîs-i şerîfte de **Peygamberimiz** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

«مَا مَلَأَ أَدَمِيَّ وَعَاءٌ شَرًّا مِنْ بَطْنٍ، بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ أَكْلَاتٌ يِقْمَنُ ضَلْبَهُ، فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ فَتُلْتُ لِبَطْنِي لِعَامِهِ وَتُلْتُ لِشَرَابِهِ وَتُلْتُ لِنَفْسِهِ.»

“**Hiçbir insan, karnından daha şerli bir kap doldurmamıştır. Sulbünü ikâme edecek (belini doğrultacak) kadar yiyecek lokmalar Âdemoğluna yeter. Eğer illâ da yiyecekse, (midenin) üçte birini yemeği için, üçte birini içeceği için, üçte birini de nefesi için (ayır-sın).**” (et-Tirmizî, *es-Sünen*, rakam:2380, 4/590; İbnü Mâce, *es-Sünen*, rakam:3349, 2/3111; Ahmed ibni Hanbel, *el-Müsned*, rakam:17185, 6/93)

Bâzı kimseler sofraya oturduklarında kendilerine hâkim olamayıp midenin üçte birini yemekle doldurduktan sonra yemeğe devam edip çok fazla yiyerek midesini tamâmen doldurmakta, bunun yanında da sağlıklı bir hayat istemektedirler. Tabi ki bu fazla yemek sonucunda da çeşitli hastalıklara yakalanmaktadırlar.

Üzerlerine tembellik çökmekte, çok fazla uyuyarak dînî ve dünyevî birçok

vazîfesini yapamamaktadır. Yani nereden baksanız çok yemek israfın ta kendisi.

Artık her kim sıhhatini korumak istiyorsa **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) in aşırı yemeyip, orta halli veya az yeme konusundaki bu tavsiyelerine dikkat etmesi gerekir. Ayrıca kendisini Pazartesi ve Perşembe gününün sünnet oruçlarına alıştıtırıp:

«صُومُوا تَصِحُّوا.»

“**Oruç tutun ki sıhhat bulasınız.**” tavsiyesine uyarak hem nâfile oruç sevabı kazanıp hem de sıhhatini kazanmaya çalışmalıdır. Bedenin sağlam olması çok önemli, çünkü dînî ve dünyevî vazifeler hep bedenle icra edilmektedir.

Son olarak şu hadîs-i şerîf ile yazımızı sona erdirelim. **Nâfi‘** (*Radiyallâhu Anh*) şöyle anlatmıştır:

عَنْ نَافِعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَأْكُلُ حَتَّى يُؤْتَى بِمَسْكِينٍ يَأْكُلُ مَعَهُ، فَادْخَلْتُ رَجُلًا يَأْكُلُ مَعَهُ فَأَكَلَ كَثِيرًا فَقَالَ: يَا نَافِعُ! لَا تُدْخِلْ هَذَا عَلَيَّ، سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مَعَى وَاحِدٍ، وَالْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ.»

İbnü Ömer (*Radiyallâhu Anhumâ*), kendisiyle birlikte yiyen bir fakir yanına getirilmedikçe yemek yemezdi. Bir kere, onunla birlikte yemesi için yanına bir adam soktuğumda, onun çok yediğini görünce:

“Ey **Nâfi‘**! Bir daha bunu benim yanına getirme! Çünkü ben **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) in: “**Mümin bir bağırsakta yer, kâfir ise yedi bağırsakta yer**” buyurduğunu işittim” dedi. (el-Buhârî, *es-Sahîh*, rakam:5393, 7/71; Müslim, *es-Sahîh*, rakam:2060, 3/1631; İbnü Mâce, *es-Sünen*, rakam:3256-58, 2/1084; et-Tirmizî, *Et’ime*:20, rakam:1818-19, 4/266)

FATİH KALENDER

FIKHÎ SUALLERE CEVAPLAR

1. Soru: Bir kardeşimiz Hristiyan olan bir firmaya üzerinde haç işareti olan cüzdan imal ediyor. Yaptığı bu iş caiz midir?

Cevap: Haç, Hristiyanların şiarıdır. Bir Müslüman başka bir dinde şiar olan hiçbir şeyi ne imal edebilir ne satabilir ne de vasıta olup ondan para kazanabilir.¹

2. Soru: Finans kurumundan ev kredisi almıştım. Faiz oranları düştü. Finans kurumu yapılandırma yapmıyor. Faizle çalışan bir bankadan kredi çekip finans kurumuna borcumu ödesem, böylece yapılandırmadan bir şekilde istifade etmiş olsam caiz olur mu?

Cevap: Bir insanın menfaat için kendini cehenneme atması bu olsa gerek. Allah aşkına “faizle çalışan bir bankadan kredi çeksem” diyorsunuz. Faizle çalışan bankayla Müslümanın nasıl işi olabilir. Sağladığı menfaat ne olursa olsun böyle bir şey caiz olabilir mi?

Kaldı ki; kredi diyorsunuz. Bunun anlamı; bir miktar peşin para alacaksınız sonra o parayı fazla olarak taksitle bu kuruma ödeyeceksiniz. Bu faizin ta kendisidir. Asla caiz değildir.

3. Soru: Hayızlı bir kadın dokunmadan ayet olan hat dersini yazabilir mi?

Cevap: Adet halinde olan bir bayanın Kur’an-ı Kerim ayetlerini yazıp-yazamama hususunda görüş farklılığı vardır.

İbnu’l-Hümmam bir beis olmadığını söylemiştir. Fakat el-Birgivî, Alâuddin es-Semerkandî ve birçoklarının tercihine göre, yazamaz.²

Bu ihtilaftan kaçma adına bu tür vazifelerini temizlik halinde yapma tavsiye ederiz.

4. Soru: Hayvanlarda aşılama caiz midir?

Cevap: Üstadımız Halil Gönenç hoca efendi ile bu konuyu konuştuğumuzda şöyle buyurdular: Aşılama yoluyla hayvanların çoğalmasını sağlamada menfaat insanlara döndüğünden caizdir. Yine de doğal yani çiftleşme yoluyla üreme sağlanabiliyorsa onu tavsiye ederiz.

5. Soru: Nafile umre yapmak için ayırdığım bir miktar param var. Bulduğum yerde Kur'an kursu inşaatı devam etmekte, sıkıntıları var. Ayırdığım parayı kurs inşaatına vermem mi, yoksa umreye gitmem mi daha hayırlıdır?

Cevap: Elbette umreye gidip Mescid-i Haram 'da diğer mescitlerdeki namazlardan yüz bin derece faziletli olan namazlar kılmak, yine Mescid-i Nebi'de diğer mescitlerdeki namazlardan bin derece faziletli olan namaz kılmak çok güzel bir ibadettir. Kaldı ki; Kâbe'yi görmek, Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'i ziyaret etmek insanın dini duygularını harekete geçiren önemli bir seferdir. Bunun yanında yapılan kurs binasında dini eğitim yapılması da çok önemlidir. Burada şuna dikkat edilmelidir. Ayırdığımız parayı kursa vermeyecek olursanız orası atıl kalacak işlevini yerine getiremeyecekse paranızı kursa verin. Böyle bir durum söz konusu değilse umreye gidin.

6. Soru: Yeni doğmuş bir bebeğin kusmuşu pis midir?

Cevap: Bebeğin kusmuşu yetişkinlerde olduğu gibi pistir. Bulaştığı yerin yıkanması gerekir. Annenin elbisesine bulaşmış ve af miktarından fazlaysa namazına mani olur.³

Bu yönüyle özellikle annelerin dikkat etmesi gerekir. Ayrıca bebeğin sadece süt emen olmasıyla mama yiyen olması arasında fark yoktur.

7. Soru: Öğle ve yatsı namazının son sünnetini dört kılmanın fazileti nedir?

Cevap:

عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
تُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ
مَنْ رَكَعَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ قَبْلَ الظُّهْرِ وَأَرْبَعًا بَعْدَهَا
حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَحْمَهُ عَلَى النَّارِ فَمَا تَرَكَتُهُنَّ
مُنْذُ سَمِعْتُهُنَّ

Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in hanımı Ümmü Habibe (Allah ondan razı olsun) anlatıyor: Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdular:

Kim, öğle namazından önce ve sonra dört rekât namaz kılsa Aziz ve Celil olan Allah, ateşi onun etine haram kılar. (Ümmü Habibe Allah ondan razı olsun şöyle demiştir: bu hadis-i şerifi) **İşittiğimden beri bu namazları terk etmedim.**⁴

عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَلَّى قَبْلَ
الظُّهْرِ أَرْبَعًا كَانَ كَأَنَّمَا تَهَجَّدَ مِنْ لَيْلَتِهِ
وَمَنْ صَلَّى بَعْدَ الْعِشَاءِ، كَانَ كَمِثْلِهِنَّ
مِنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ

El-Berâ b. Azib (Allah ondan razı olsun)'dan, Peygamber Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“Her kim öğlen namazından önce dört rekât namaz kılacak olursa sanki geceden dört rekât teheccüt kılmış gibi olur. Kim de o dört rekâtı yatsıdan sonra kılacak olursa sanki kadir gecesinden dört rekât teheccüt kılmış gibi olur.”⁵

Aynı rivayetin bir bölümünü İbn Ebî Şeybe, Abdullah b. Amr tarıkıyla mevkuflar olarak zikretmiştir. Fakat ehline malumdur ki bu çeşit rivayetler yani sevabı ve fazileti takdir eden rivayetler hükmen merfudurlar.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ : مَنْ صَلَّى
أَرْبَعًا بَعْدَ الْعِشَاءِ كُنَّ كَقَدْرِهِنَّ مِنْ
لَيْلَةِ الْقَدْرِ

“Her kim yatsı namazından sonra dört rekât namaz kılacak olursa sanki kadir gecesinden dört rekât teheccüt kılmış gibi olur.”⁶

Netice olarak öğlen ve yatsı namazlarından sonra sünneti dört rekât olarak kılmanın fazileti hakkında eser varit olmuştur. Her ne kadar iki rekât olarak kılınması güzel ise de dört rekât kılınması daha bir güzeldir.

Allah Teâlâ bizleri mükâfatlandırmak, kusurlarımızı bağışlamak için birçok kolaylık sağlıyor. Yeter ki kul, gayret gösterip bu ibadetleri yerine getirsin de kurtulsun.

Ne hikmetse insanlar, sağlanan bu imkânlardan yararlanma yerine günahları çoğaltmakla meşgul. Rabbim bizleri uyandırın!

8. Soru: Bir ağaca başka bir ağacın meyvesi aşılabilir mi?

Cevap: Ağaç aşılama bir sorun yok. Ancak bir ağaca kendi meyvesi dışında bir başka meyve vermesi için aşılama yapmak yeni bir konudur. Sağlık açısından her hangi bir sıkıntı olmaması şartıyla insana menfaat sağladığından caiz olsa gerek.

9. Soru: Annesi eşime daire verdi, kira alacağız, bu daireye zekât vermek gerekir mi?

Cevap: Kiraya verilen daire ticaret malı değildir. Daha önce de ifade etmiştik altın, gümüş ve her çeşit para ve saim (yaylım) hayvanları dışında bir mala zekât düşmesi için ticaret malı olması gerekir.⁷

Buna göre; dairenin bizzat kendisi için zekât vermeniz gerekmez. Kira gelirine gelince; her ay alıp harcıyorsanız, zekât söz konusu olmaz. Alıp biriktiriyorsanız bakarız; zaten zekât veren biriyseniz, zekâtınızı hesap ederken biriktirdiğiniz kirayı da ona katarak zekât verirsiniz. Zekât veren biri değilseniz. Biriktirdiğiniz kiralar nisap miktarına yani 86 gr. altın değerine ulaşır ve üzerinden bir sene geçtiğinde hâlâ elinizde bulunuyorsa zekâtını verirsiniz. Aksi takdirde zekât vermeniz gerekmez.

10. Soru: Eşim bana düğünde altı tane bilezik taktı. Kurban geldiğinde onların kurbanını kesmek sana düşer dedi. Benim param yok. Ne yapmam gerekir?

Cevap: Kocanızın söylediği doğrudur. Çünkü bilezikler kime aitse kurban kesmesi gereken de o dur. Bilezikler size ait olduğuna göre, sizin kurban kesmeniz gerekir. Sizin adınıza kocanız kesecek olursa caiz olur. Ancak buna mecbur değildir.

Param yok diyorsunuz. Altının kendisi zaten paradır. Dolayısıyla kurbanı onlardan kullanarak kesebilirsiniz.

11. Soru: Kaza orucu olmayan kişi nafile oruç tutarken kazaya niyet edebilir mi? Seferde kazaya kalmış olan namaz kaç rekât olarak kaza edilir?

Cevap: Kaza orucu bulunmayan kişi, tutacağı nafile oruçta kaza orucuna değil, nafile oruca niyet eder. Ancak kazaya kalmış orucum olabilir şeklinde bir tereddüdü varsa üzerimdeki en son kaza orucuna diye niyet eder.

Seferde kazaya kalmış olan dört rekâtlı namaz, ister seferde ister mukim iken kaza edilsin iki rekât olarak kaza edilir.

Kural şudur; namaz, nasıl vacip olmuşsa o şekilde kaza edilir. Seferde dört rekâtlı namaz kişiye iki rekât olarak vacip olduğuna göre, kazaya kalmışsa iki rekât olarak kaza edilecektir.⁸

12. Soru: Mirasçı olabilmek için cima şart mıdır?

Cevap: Evli çiftten biri, ilişki olmadan önce ölecek olsa diğeri ona mirasçı olur mu? Soruyla kastedilen bu olsa gerek. Böyle bir durumda kalan, ölene mirasçı

olur. Mirasçı olmak için aralarında ilişkinin gerçekleşmesine gerek yoktur. Nikâh yapılmış olması yeterlidir.

13. Soru: Kişi üvey annesine bakmak yani nafakasını temin etmek zorunda mıdır?

Cevap: Meseleye hukuk boyutundan bakacak olursak üvey anne öz anne gibi değildir. Mahkeme öz anne hakkında nafakaya hükmeder, ama üvey anne için böyle hükmetmez.

Meseleye vicdani olarak bakacak olursak, annesi olmasa da babasına hizmet etmiş biri olmasından dolayı geçinmesi için gerekli olan nafakayı temin etmesi doğru olacaktır.

Bırakın üvey anneniz olmasını “**komşusu muhtaç iken tok yatan bizden değildir**” diyen bir peygamberin ümmetinden olarak komşuya yardım etmek gerekiyorsa, muhtaç olması durumunda üvey anneye yardım etmek elbette yerinde olacaktır.

Dipnotlar

- 1 el-Fetâvâ'l-Hindiyye
- 2 Bak; Fethu'l-Kadîr, Tuhfetu'l-fukaha, Zuhru'l-Müteehhilîn
- 3 El-Mevsua el-Kuveyti
- 4 Sünenü'n- Nesaî
- 5 et-Taberânî, Mucemu'l-evsât: 6332; es-Suyûtî, Cami'u'l-Ehadis: 22802
- 6 İbn Ebî Şeybe, el-Musannef bab: fî erbai rekeatin bade'l-iş'a: 7351 c:5 shf: 100. Ayrıca ilgili babda bu rivayetin dışında altı tane mevkuf rivayet de vardır.
- 7 Muhtasaru'l-Kudûrî
- 8 et-Tecnis ve'l-Mezid

Hikmetli Söyler

“Hayır işlerinde acele edin, çünkü arkanızdan acele gelen eceliniz var.”

Hz. Ebubekir (Radyallahü anh)

“Açıktan şeytana lânet edip de gizliden ona itaat edenlerden olma!..”

Ömer İbni Abdülaziz

“Duanız hemen kabul olacak dua edin denilse, ben duayı kendim için değil devlet büyükleri için yapardım. Çünkü benim iyiliğimle halk bir şey kazanmaz. Ama idarecilerin iyi olmaları ile Müslümanlar çok şey kazanır.”

Fudayl bin İyaz (Kuddise sirruhu)

“Vatan bizim canımız, medresemiz, evimiz her şeyimizdir. Vatanımızı düşmana kaptırırsak mâlik olduğumuz her şeyi de ona kaptırmış oluruz.”

Mahmud Efendi hazretleri (Kuddise sirruhu)

“Düşmanla oturup kalkan, sizin dostunuz olamaz.”

Sâdî Şirâzî

“Bölüşürsek tok oluruz, bölünürsek yok oluruz.”

Yunus Emre

*“Cesaret insanı zafere, kararsızlık tehlikeye,
korkaklık ise ölüme götürür.”*

Yavuz Sultan Selim Han

ZİKİRLER, DUÂLAR VE FAZİLETLİ AMELLER

RABÎ'ULEVVEL AYININ NAMAZLARI

Yirmi Birinci Gün (18 Kasım Pazartesi günü) **Namazı:** İki rekât kılınır. Her bir rekâta Fâtiha'dan sonra bir kere Müzzemmil Sûresi okunur. Kişi namazdan sonra secdeye kapanıp kalp huzuruyla:

«يَا غَفُورُ! تَغَفَّرْتَ بِالْغُفْرَانِ، وَالْغُفْرَانُ فِي غَفْرِ غُفْرِكَ يَا غَفُورُ!»

“Ey çok bağışlayan! Sen Ğufran sıfatıyla Ğaffâr oldun. Mağfiret Senin örtüp bağışlamanda gizlenmiştir. Ey Ğafûr!” diye zikreder ve ardından ne isteği varsa Allâh-u Te'âlâ'ya arz eder (se biiznillâhi Te'âlâ isteği kabûl olur). (Muhammed ibni Hatîriddîn, el-Cevâhiru'l-hams, sh:52-53)

REBÎULÂHİR AYINDA KILINACAK NAMAZLAR

Üçüncü Gece (29 Kasım Cumâ gününü 30 Kasım Cumartesi gününe bağlayan gece) **Namazı:** Dört rekât kılınır. Her rekâta Fâtiha Sûresi'nden sonra herhangi bir sûre okunur. Namazın ardından 40 kere:

«يَا اللَّهُ! يَا بَدِيعُ!»

“Ey Allâh! Ey Eşsiz Yaratan!” diye zikredilir. (Muhammed ibnü Hatîriddîn, el-Cevâhiru'l-hams, sh:53)

RASÛLÜLLÂH (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)İ ÖLMEDEN MUTLAKÂ RÜYÂDA GÖRMEK İÇİN HIZIR (Aleyhisselâm)IN ÖĞRETTİĞİ BİR NAMAZ

Enes ibni Mâlik, Rabî' ibni Huseym, Mücâhid, Atâ ve Tâvûs (Radiyallâhu Anhüm) gibi sahâbe-i kiramın ve tâbi'înin büyüklerinden rivâyetler yapmış, kendisinden de Süfyân-ı Sevrî ve Fuzayl ibni İyâz (Radiyallâhu Anhümâ) gibi büyük zatların rivâyetlerde bulunduğu, tâbi'înin ulularından ve ebdâlden (kırklardan) olan Kürz ibni Vebere (Radiyallâhu Anh)dan nakledildiğine göre;

Enes ibni Mâlik, Amr ibni Meymûn ve Hâris ibni Süveyd gibi sahâbe ve tâbi'înin ulularından (Radiyallâhu Anhüm) hadîs-i şerîf rivâyet etmiş, kendisinden de Ebû Hanîfe'nin hocası İbrâhîm en-Neha'î, Yûnus ibni Ubeyd ve A'meş (Radiyallâhu Anhüm) gibi büyük müctehidler rivâyette bulunmuş olan İbrâhîm et-Teymî (Radiyallâhu Anh) şöyle anlatmıştır:

“Bir kere ben Hadır (Aleyhisselâm)a: ‘Bana bir şey öğret ki onu gece içerisinde yaparsam Nebî (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)i rüyamda göreyim.’ deyince Hadır (Aleyhisselâm):

“Yaparım inşâallâh. Sen akşam namazını (özellikle cumâ gecesi) kıldığın zaman yatsıya kadar nâfile namaza devâm et, o sırada insanlardan kimse ile konuşma, kılmakta olduğun namazına (bütün kalbinle) yönel, her iki rekâta bir selâm ver. Her rekâta bir Fâtiha Sûresi ve yedi Kulhüvallâh oku.

Sonra yatsı namazını cemâatle kılıp bitirdiğin zaman evine gelene kadar kimseyle konuşma, vitri kıldıktan sonra uyuyacağın zaman iki rekât kıl ve her rekâta bir Fâtiha Sûresi ve yedi Kulhüvallâh oku.

Namazdan selâm verdikten sonra secdeye kapan ve o secdende yedi kere: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ تَعَالَى» ‘Estağfirullâhe Te‘âlâ’ diyerek istiğfâr ettikten sonra yedi kere:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ
وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.»

‘Sübhanellâhi velhamdülillâhi velâ ilâhe illâllâhü vellâhü ekber velâ havle velâ kuvvete illâ billâhi’l-Aliyyi’l-Azîm’ zikrini oku.

Sonra başını secdeden kaldır ve düz otur, ellerini kaldırarak:

«يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ! يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ! يَا إِلَهَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ!
وَيَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَرَحِيمَهُمَا! يَا رَبُّ يَا رَبُّ يَا رَبُّ!
يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ! صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ.»

‘Ey Hayy! Ey Kayyûm! Ey celâl ve ikrâm sâhibi! Ey öncekilerin ve sonrakilerin İlâhı! Ey dünyâ ve âhiretin Rahmânı ve Rahîmi! Yâ Rabbü! Yâ Rabbü! Yâ Rabbü! Yâ Allâh! Yâ Allâh! Yâ Allâh! Muhammed’e ve Muhammed’in Ehl-i Beyti’ne salât eyle.’ duâsını oku.

Sonra kalk ve ellerini kaldırarak aynı duâyı kıyâmında (ayakta iken) tekrâr et ve bunu yaparken kibleye yönelmiş bulun, sonra bir daha secde yap ve secdende (‘Yâ Hayyü!’ diye başlayan) aynı duâyı yap.

Sonra başını kaldır ve dilediğin yerde kibleye yönelik vaziyette uyu.

Ardından sağ yanın üzerine yat ve derin uykuya dalıncaya kadar:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ.»

‘Allâhümme salli alâ Seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî.’ diyerek Nebî (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)e salevât okumaya devâm et.” dedi.

Bunun üzerine ben ona: ‘Bu duâyı kimden işittiğini bana öğretmeni isterim.’ deyince: ‘Sen beni ithâm mı ediyorsun?’ dedi. Ben de: ‘Muhammed (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)î hak (din) ile Nebî gönderen Zât’a yemin ederim ki ben seni ithâm edici biri değilim.’ dedim.

Bunun üzerine **Hadır** (Aleyhisselâm):

«إِنِّي حَضَرْتُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيْثُ عَلِمَ هَذَا الدُّعَاءَ وَأَوْحِيَ إِلَيْهِ وَكُنْتُ عِنْدَهُ وَكَانَ ذَلِكَ بِمَحْضَرِّ مَنِّي فَتَعَلَّمْتُهُ مِمَّنْ عَلَّمَهُ إِيَّاهُ.»

‘**Muhammed** (*Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*)e bu duâ öğretilirken ben onun yanında idim, bu duâ kendisine vahyedildiğinde onun yanında bulunuyordum ve ben bu duâyı ona öğretenden öğrendim.’ dedi.

Böylece ben **Hıdr** (*Aleyhisselâm*)ın söylediklerinin tümünü yaptım ve yatağında sürekli **Nebî** (*Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*)e salevât-ı şerîfe okudum, fakat (**Rasûlüllâh** (*Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*))i göreceğim diye) aşırı sevincimden uykum kaçtı ve o hâl üzere (salevât-ı şerîfeye devâm ederek) sabaha çıktım ve güneş yükselinceye kadar mihrâbımda oturdum.

O sırada kendi kendime ‘Bu gece yaşarsam dün geceki gibi yapacağım.’ diye düşünüyordum ve nihâyet kuşluk namazını kıldıktan sonra başımı yere koymuşum ki uyku beni alıp götürdü.

O sırada melekler gelip beni alıp götürdüler, cennete soktular, ben orada kırmızı yakuttan bazı köşkler gördüm, yeşil zümrüitten birçok kasırlar gördüm, beyaz inciden birçok saraylar gördüm, bal ırmakları, süt ırmakları ve şarap ırmakları gördüm.

O kasırlardan birinde bana bakan bir câriye gördüm ki onun yüzü açık havadaki güneşin nûrundan daha parlak idi, onun saçının örgüleri kasrın üstünden yere doğru sarkmış idi.

Ben o meleklerle: ‘Bu gördüğüm kasırlar ve bu câriye kime aittir?’ diye sorduğumda:

«لِلَّذِي يَعْمَلُ مِثْلَ عَمَلِكَ.»

‘**Senin yaptığın gibi** (bu namazı kılıp bu zikir ve duâları) **yapanlara** âittir.’ dediler. Sonra bana cennetin meyvelerinden yedirdiler, şarabından içirdiler.

O sırada **Rasûlüllâh** (*Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*) geldi, yanında yetmiş peygamber ve yetmiş saf melek vardı ki, her saf doğu ile batı arasını dolduruyordu. Derken **Rasûlüllâh** (*Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*) bana selâm verdi ve elimden tuttu.

O zaman ben: ‘Yâ **Rasûlellâh!** -**Allâh** sana salât-ü selâm etsin.- **Hadır** (*Aleyhisselâm*) bu hadîsi senden işittiğini bana söyledi.’ deyince, **Rasûlüllâh** (*Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*) üç kere:

«صَدَقَ الْخَضِرُ، صَدَقَ الْخَضِرُ وَكُلُّ مَا يَحْكِيهِ فَهُوَ حَقٌّ وَهُوَ عَالِمُ أَهْلِ الْأَرْضِ وَهُوَ رَئِيسُ الْأَبْدَالِ وَهُوَ مِنْ جُنُودِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي الْأَرْضِ.»

‘**Hadır doğru söyledi. Hadır doğru söyledi. O ne anlatırsa o haktır, yer ehlinin** (en büyük) **âlimi odur. Ebdal’in** (kırkların) **reîsi odur. O, Allâh-u Azze ve Celle’nin yer-yüzündeki ordularındandır.**’ buyurdu.

Bunun üzerine ben: ‘Yâ **Rasûlellâh!** Bu ameli işleyenlerin benim gördüklerimden başka sevâbı olacak mı?’ deyince:

«وَأَيُّ ثَوَابٍ يَكُونُ أَفْضَلَ مِنْ هَذَا الَّذِي رَأَيْتَ وَأُعْطِيتَ، لَقَدْ رَأَيْتَ مَوْضِعَكَ مِنَ الْجَنَّةِ وَأَكَلْتَ مِنْ ثَمَارِهَا وَشَرِبْتَ مِنْ شَرَابِهَا، وَرَأَيْتَ الْمَلَائِكَةَ وَالْأَنْبِيَاءَ مَعِي، وَرَأَيْتَ الْحُورَ الْعِينِ.»

‘Senin gördüğün bu şeylerden ve sana verilen nîmetlerden daha fazîletli hangi sevap olabilir?! Gerçekten de sen cennetteki yerini gördün, oranın meyvelerinden yedin, şaraplarından içtin, melekleri ve benimle berâber diğer peygamberleri gördün ve iri gözlü hûrîleri gördün.’ buyurdu.

O zaman ben: ‘Yâ **Rasûlellah!** Bununla amel edene bunlardan başka bir şey verilecek mi?’ diye sorunca **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*):

«وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ نَبِيًّا إِنَّ مَنْ عَمِلَ هَذَا الْعَمَلَ لَيَلَّةً وَاحِدَةً كُتِبَتْ لَهُ بِكُلِّ قَطْرَةٍ نَزَلَتْ مِنَ السَّمَاءِ مُنْذُ خَلَقَ اللَّهُ الدُّنْيَا إِلَى يَوْمٍ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ حَسَنَاتٌ، وَيُمْحَى عَنْهُ بِعَدَدِ كُلِّ حَبَّةٍ تَنْبُتُ مِنَ الْأَرْضِ سَيِّئَاتٌ لَهُ وَلَمْ يَنْ عَمِلْ بِهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ.»

‘Beni hak (din) ile peygamber olarak gönderen Zât’a yemin olsun ki, bir gece dahî bu ameli işleyen için Allâh-u Te‘âlâ’nın dünyâyı yaratmasından Sûr’a üfürüleceği güne kadar gökten inen her damla sayısınca hasenât (sevaplar) yazılır ve yerden biten her tane adedince ona âit seyyiât (günahlar) hem kendisinden hem de öncekilerden ve sonrakilerden bununla amel eden mümin erkekler ve kadınlardan silinir.’ buyurdu.”

(‘Abdülkâdir Geylânî, *el-Ğunye*, 2/141-144; Ebû Tâlib el-Mekkî, *Kûtü’l-kulûb*: 1/90-91; İbnü ‘Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, rakam:1965, 16/429-430; el-Ğazâlî, *el-İhyâ*, 2/539-541; İbnü Manzûr, *Muhtasarı Târîhi Dimeşk*, 8/68; İbnü’l-‘Adîm, *Buğyetü’t-taleb fi târîhi Haleb*, 7/3304-3305; Ebû Muhammed Hasen el-Feyyûmî el-Kâhirî, *Fethu’l-Karîbi’l-Mücîb ‘ale’t-Terğîb ve’t-Terhîb*, 4/171-172; ez-Zebîdî, *İthâfü’s-sâde*, 5/514-515)

Faydalı Mâlûmât

1) Ebû Tâlib-i Mekkî (*Kuddise Sirruhû*): “Bu (mevzûda zikredilen Müsebbe‘ât zikri ve bu namazla ilgili) rüyadan sonra İbrâhîm **et-Teymî** (*Kuddise Sirruhû*) cennette yediği yemekler ve içtiği şaraplardan dolayı dört ay ne bir lokma yedi, ne de bir yudum su içti.” demiştir. (*Ebû Tâlib el-Mekkî, Kûtü’l-kulûb*: 1/18-19; *el-Ğazâlî, el-İhyâ*, 2/479)

2) Ebû Tâlib-i Mekkî (*Kuddise Sirruhû*) bu namazı zikrettikten sonra: “Bu namaza ve duâya her kim husn-ü yakîn (doğruluğuna dâir şüphesiz ve güzel bir inanç) ve sıdk-ı niyyet (gösteriş ve kibirden uzak doğru ve iyi bir niyet) ile her kim bu namaza ve duâya devâm ederse dünyâdan çıkmadan önce mutlakâ **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)i rüyâsında görür.

Büyüklerden bazısı bununla amel etmiş ve rüyâlarında cennete girdiklerini, orada peygamberleri gördüklerini, özellikle **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)i görüp onunla konuştuklarını ve ilim aldıklarını görmüşlerdir.

Bunun daha çok fazîletleri vardır ki îcâz (kısa yazmaya riâyet) için biz ihtisarda bulduk.” demiştir. (*Ebû Tâlib el-Mekkî, Kûtü’l-kulûb*, 1/90-91; *el-Ğazâlî, el-İhyâ*, 2/539-541; Ebû Muhammed Hasen el-Feyyûmî el-Kâhirî, *Fethu’l-Karîbi’l-Mücîb ‘ale’t-Terğîb ve’t-Terhîb*, 4/171-172)

3) Şu bilinsin ki; biz bu rivâyette Abdülkâdir Geylânî (*Kuddise Sirruhû*)ya âit “**el-Ğunye**” isimli eseri esas olarak aldık, zîrâ duâlar ve namazlarda okunacaklar hakkında en tafsîlatlı mâlûmâtı ve fazîlet bâbında ziyâde bilgiyi onda bulabildik.

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus şudur ki; bu rivâyeti **Ebû Tâlib el-Mekkî, İbnü Asâkir** ve **İmâm-ı Ğazâlî** (*Rahimehumullâh*) **Kürz ibni Vebere** (*Radiyallâhu Anh*)a nispet etmişlerse de **Abdülkâdir Geylânî** (*Kuddise Sirruhû*) **İbrâhîm et-Teymî** (*Radiyallâhu Anh*)a nispet etmiştir.

Zâten onlar da Müsebbe'ât zikrini beyân ederken **Kürz ibni Vebere** (*Radiyallâhu Anh*) ın Müsebbe'ât zikrini Şam ehlinden olan bir âhîret kardeşinden Kâbe'de zikirle meşgul olurken öğrendiğini, ona bunu kimden aldığını sorduğunda ise **İbrâhîm et-Teymî** (*Radiyallâhu Anh*)ın kendisine bu zikri öğrettiğini söylediğini beyân etmişlerdir. (*Ebû Tâlib el-Mekkî, Kütü'l-kulûb, 1/17-19; el-Ğazâlî, el-İhyâ, 2/429-430*)

Dolayısıyla hepsinin ittifâkı vechile **Hadır** (*Aleyhisselâm*) ile görüşen ve ondan bu ilimleri telâkkî eden zât **İbrâhîm et-Teymî** (*Radiyallâhu Anh*) olması hasebiyle **Kürz ibni Vebere** (*Radiyallâhu Anh*) bu namazı ve Müsebbe'ât zikrini ondan bir vâsıta ile rivâyet etmiş olmaktadır ki o da Şam'dan gelen kardeşim diye bahsettiği zattır.

Buna göre bu namazı ve Müsebbe'ât zikrini **Kürz ibni Vebere** (*Radiyallâhu Anh*)a nispet eden eserler son râvîye dayanmakta, **İbrâhîm et-Teymî** (*Radiyallâhu Anh*)dan nakledenler ise ilk râvîye isnâd etmiş olmaktadırlar ki aralarında bir çelişki yoktur.

4) İmâm-ı Zebîdî (*Rahimehullâh*)ın beyânı vechile; bu rivâyet hadîs-i şerîf olarak nakle edilmediğinden bunda muhaddislerin tenkidine mahal yoktur. Zâten Sûfiyye hazarâtı bu gibi zuhûrâtı müteber saymaktadırlar.

Dolayısıyla fazîletli ameller bâbında bu gibi rivâyetlerle amel edilir ve râvîler hakkında kullanılan “Zayıftır” ifâdeleri hoş görülür, hele bir de bütün ümmet bu rivâyeti kabûl ile karşılamışken buna îtirâza mecâl yoktur. (*ez-Zebîdî, el-İthâf, 5/427-428*)

MEŞHUR HADÎS-İ ŞERÎFTE BİLDİRİLEN 99 İSM-İ ŞERÎF DIŞINDA, KUR'ÂN-I KERÎM'DE VE HADÎS-İ ŞERÎFLERDE ZİKREDİLEN 100 İSM-İ ŞERÎFTEN ONUNCUSU «الْجَمِيلُ» İSM-İ ŞERÎFİ

Bu ism-i şerîf “Güzel ve iyi” mânâlarına gelmektedir.

Bu ism-i şerîf **Allâh-u Te'âlâ**'nın ismi olarak Kur'ân-ı Kerîm'de zikredilmemiştir ama hadîs-i şerîflerde mezkûrdur.

Nitekim **Abdullâh ibni Mes'ûd** (*Radiyallâhu Anh*)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*):

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَدْخُلُ النَّارَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ وَلَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ كِبْرٍ»، فَقَالَ رَجُلٌ: «يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي لِيُعْجِبُنِي أَنْ يَكُونَ ثَوْبِي غَسِيلاً وَرَأْسِي دَهِيئاً وَشِرَاكُ نَعْلِي جَدِيداً وَذَكَرَ أَشْيَاءَ حَتَّى ذَكَرَ عِلَاقَةَ سَوْطِهِ أَفَمِنَ الْكِبْرِ ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ!»، قَالَ: «لَا، ذَاكَ الْجَمَالُ، إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَلَكِنَّ الْكِبْرَ مِنْ سَفَهَةِ الْحَقِّ وَازْدَرَى النَّاسَ.»

“Kalbinde bir tâne ağırlığı kadar dahî îmânı olan, cehenneme (ebedî kalmak üzere) girmeyecektir ama kalbinde bir tâne ağırlığınca kibir bulunan da (o kibirden dolayı cezâ çekmedikçe) cennete girmeyecektir.” buyurmuştur.

Bunun üzerine bir adam: “Yâ **Rasûlellâh!** Elbisemin yıkanmış, başımın (yıkayıp, taranıp kokuyla) yağlanmış, ayakkabımın bağının da yeni olması benim hoşuma gidiyor.” dedi. Sonra kamçısının sapına varıncaya kadar bâzı şeyler(den) bahsederek: “Yâ **Rasûlellâh!** Bunlar kibirden midir?” diye sorması üzerine, **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*):

“Hayır, o güzelliştir, şüphesiz ki Allâh **güzel**dir, güzelliği sever. Lâkin kibir, hakkı tanımayan ve insanları hakir gören(in davranışı ve hareketi)**dir.**” buyurdu. (*Ahmed ibni Hanbel, el-Müsned, rakam:3789, 6/338; Müslim, es-Sahîh, el-Îmân:39, rakam:91, 1/93; es-Süyûtî, ed-Dürri'l-mensûr, 6/368*)

Yine bu ism-i şerîfin zikredildiği bir hadîs-i şerîfte Mekhûl (*Radiyallâhu Anh*), Âişe (*Radiyallâhu Anhâ*)nın şöyle anlattığını rivâyet etmiştir:

“**Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)in ashâbından bir cemâat kapıda beklerken, **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) onları karşılamak üzere dışarı çıkacağı sırada, içinde su bulunan bir kaba bakarak sakalını ve saçını düzeltmeye başladı. Ben: ‘Yâ **Rasûlellâh!** Sen de mi böyle yapıyorsun?’ dediğimde:

«نَعَمْ، إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ إِلَى إِخْوَانِهِ فَلْيَهَيِّئْ مِنْ نَفْسِهِ، فَإِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ.»

‘Evet, kişi kardeşlerinin yanına çıkacağı zaman kendisinden (dış görüntüsüyle alâkalı kısımları) **hazırlasın. Çünkü Şüphesiz Allâh güzel**dir, güzelliği sever.’ buyurdu.” (*el-Kurtubî, el-Câmi‘u li-ahkâmi'l-Kur‘ân, 7/191; ‘Alî el-Müttakî, Kenzü'l-‘ummâl, rakam:17196, 6/643-644; el-Harâitî, İ‘tilâlü'l-kulûb, rakam:352, 1/170; İbnü’s-Sünnî, ‘Amelü’l-yevm ve’l-leyle, rakam:173, 1/143*)

Bir kere **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*), **Abdullâh ibni Mes‘ûd** (*Radiyallâhu Anh*)a:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ»، قَالَ رَجُلٌ: «إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَنَعْلُهُ حَسَنَةً؟»، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ الْكِبْرُ بَطْرُ الْحَقِّ وَغَمَطُ النَّاسِ.»

“Kalbinde zerre kadar kibir bulunan cennete giremez.” buyurunca, bir adam: “Kişi elbisesinin ve ayakkabısının güzel olmasını seviyor(sa, bunun durumu ne olacak)?” diye sorduğunda, **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*): “Şüphesiz Allâh **güzel**dir, güzelliği sever. Kibir ise hakkı inkâr etmek ve insanları hakîr görmektir.” buyurdu. (*Müslim, es-Sahîh, el-Îmân:39, rakam:91, 1/93; el-Kurtubî, el-Câmi‘u li-ahkâmi'l-Kur‘ân, 7/191-192*)

Bu ism-i şerîfin Kur‘ân-ı Kerîm’de “İyi, güzel” mânâlarında kullanıldığına şu âyet-i kerîmeler misâl olarak zikredilebilir:

﴿وَجَاؤُ عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا
فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ﴾

“Böylece onlar (bir kuzu kesip) onun (kanını Yûsuf’un) gömleğinin üzerine (sürerek) bütünüyle yalan bir kan getirdiler. (Bu durumu gören Ya’kûb (Aleyhisselâm)): ‘Doğrusu nefisleriniz size (kötü işler arasında misli) görülmemiş bir işi hoş göstermiş. Artık (bana düşen, kadere îtirâz içermeyen ve rızâ ifâde eden) **pek güzel bir sabır**(dır).

(Olayın nasıl gerçekleştiğini canlandırırçasına) vafeder şekilde anlatmakta olduğunuz bu hâdiseye karşı Kendisinden yardım istenecek Zât ancak Allâh’tır.’ dedi.” (Yûsuf Sûresi:18)

﴿وَأَنَّ السَّاعَةَ لَأْتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ﴾

“Hiç şüphesiz ki o (kıyâmet) ân(1) mutlakâ gelicidir. (Dolayısıyla er veyâ geç Biz bu gibilerinden mutlakâ intikam alacağız.) O hâlde sen, (bu kesin vaadimizi göz önünde bulundurarak inkârcılardan hemen intikam almaya kalkışma da, hiçbir endişe içermeyen) **pek güzel bir görmezden geliş hareketiyle** (onların yaptıklarına) **aldırış etme.**” (Hicr Sûresi:85’dan)

Halîmî (Rahimehullâh) bu ism-i şerîf hakkında şöyle demiştir: “Bu ism-i şerîf bâzı hadîs-i şerîflerde zikredilmiş olup; ‘Güzel isimler sâhibi’ mânâsındadır.

Zîrâ çirkinlikler ve kötülükler (yaratılmak cihetinden Allâh-u Te’âlâ tarafından meydana gelmekte ise de edebe riâyeti bakımından) Allâh-u Te’âlâ’ya nispet edilemeyeceğinden dolayı isminin kötülük içerikli isimlerden müştak olması (alınması) da câiz olamaz. (Nitekim hayrı da şerri de Allâh-u Te’âlâ yaratıyorsa da hiçbir duâda ya da nidâda “Ey maymunların ve domuzların yaratıcısı!” denilemez.)

Sonuç olarak Allâh-u Te’âlâ’nın kıymetli isimlerinin hepsi de medâih (övgüler) ihtivâ eden sıfatlarından ve tamâmı hikmetli (yerli yerince) olan fiillerinden iştikâk etmiştir (doğmuştur). Allâh-u Sübhânehû ve Te’âlâ şeref ve nur sâhibidir.” (‘Alî Hicâzî, en-Nûru’l-esnâ fî şerhi esmâillâhi’l-hüsnâ, sh:280-281)

«الْجَمِيلُ» İSM-İ ŞERÎFİNİN HAVÂSSI

1) Her kim bu ism-i şerîfi 83 kere zikretmeye devâm ederse, Allâh-u Te’âlâ o kişinin gönlüne hakla bâtılın arasını temyîz (ayırıt) edecek bir nûr yerleştirir. (‘Alî Hicâzî, en-Nûru’l-esnâ fî şerhi esmâillâhi’l-hüsnâ, sh:539)

2) Ebû Hureyre (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem):

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِائَةٌ إِلَّا وَاحِدًا، إِنَّهُ وَثْرٌ يُحِبُّ الْوَثْرَ، مَنْ حَفِظَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَهِيَ: اللَّهُ الْوَاحِدُ.....»

“Şüphesiz Allâh-u Te’âlâ’nın doksan dokuz; yüzden bir eksik ismi vardır, şüphesiz ki O tektir, teki sever, onları ezberleyen cennete girer.” buyurmuş ve sonra bu isimleri sayarken 30. ism-i şerîf olarak el-Cemîl ism-i şerîfini zikretmiştir. (İbnü Mâce, es-Sünen, Du’â:10, rakam:3861, 2/1269-70)

“İbni Mâce” hadîslerinden olan bu rivâyet meşhûr esmâ-i hüsnâdaki 99’dan biraz farklıdır, nitekim el-Cemîl ism-i şerîfi onda mevcut değildir.

Şu bilinsin ki bu 99 ism-i şerîfte diğer meşhûr terkipteğinde bulunmayan 27 aded ism-i şerîf bulunmaktadır. Cennete girme gibi büyük bir müjdeye nâil olmak için meşhûr olan ve “*Tirmizî*”, “*İbni Hibbân*” gibi sahîh kaynaklarda mezkûr olan esmâ-i hüsnâyı okumanın yanısıra mutlakâ **el-Cemîl** ism-i şerîfinin de içinde bulunduğu bu tertîbi de kırâat etmek lâzımdır.

Zîrâ **Allâh-u Te‘âlâ** İsm-i Âzamı’nı isimleri arasında gizlemiştir, bu nedenle hiçbirinin zikri ihmâl edilmemelidir. Bu yüzden biz bu ism-i şerîfleri geçen ayki yazımızda metin ve tercümeleleriyle birlikte zikrettiyse de bu ay da en azından zikir olarak okunuşlarını tekrar yazmış bulunuyoruz.

İsm-i Şerîflerin Evvelindeki Duâ ile Birlikte Okunuşu:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى. اللَّهُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْمَلِكُ الْحَقُّ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمُنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْعَلِيمُ الْعَظِيمُ الْبَارُّ الْمُتَعَالِ الْجَلِيلُ الْجَمِيلُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْقَادِرُ الْقَاهِرُ الْعَلِيُّ الْحَكِيمُ الْقَرِيبُ الْمُجِيبُ الْغَنِيُّ الْوَهَّابُ الْوَدُودُ الشَّكُورُ الْمَاجِدُ الْوَاجِدُ الْوَالِي الرَّاشِدُ الْعَفُوُّ الْغَفُورُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ التَّوَّابُ الرَّبُّ الْمَجِيدُ الْوَلِيُّ الشَّهِيدُ الْمُبِينُ الْبُرْهَانُ الرَّؤُوفُ الْمُبْدِئُ الْمُعِيدُ الْبَاعِثُ الْوَارِثُ الْقَوِيُّ الشَّدِيدُ الضَّارُّ النَّافِعُ الْبَاقِي الْوَاقِي الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْمُعِزُّ الْمُدِلُّ الْمُقْسِطُ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ الْقَائِمُ الدَّائِمُ الْحَافِظُ الْوَكِيلُ الْفَاطِرُ السَّامِعُ الْمُعْطِي الْمُحْيِي الْمُمِيتُ الْمَانِعُ الْجَامِعُ الْهَادِي الْكَافِي الْأَبَدُ الْعَالِمُ الصَّادِقُ النُّورُ الْمُنِيرُ التَّامُّ الْقَدِيمُ الْوَتْرُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ.»

3) Bu ism-i şerîfin de içerisinde zikredildiği mühim bir duâ vardır ki bu muazzam duâ **İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe** (Rahimehullâh)a âittir.

Bu duâ evvelce (Temmuz 2018) dergimizde yayımlanmıştır. **Hafs ibni Gıyâs** (Rahimehullâh)ın beyânı vechile; kendisi **İmâm-ı Âzam Efendimiz**'e 40 sene yatsının abdesti ile sabah namazını kılabilmesi için gerekli kuvve-i mâneviyyeyi nasıl elde ettiğini sorunca, **İmâm-ı Âzam Efendimiz** ona elif-bânın bütün harflerini içeren Kur'ân-ı Kerîm'deki iki âyet-i kerîme olan Fetih Sûresi'nin 29. âyet-i kerîmesi ile Âl-i İmrân Sûresi'nin 154. âyet-i kerîmesinin harfleri ile başlayan ism-i şerîflerle duâ ettiğini söylemiştir.

Feth Sûresi'nin son âyet-i kerîmesinin ilk harfi "Mîm"dir, burada geçen 29 harften sonuncusu ise "Sâd" harfidir. Duâyı da bu harflerin tertibine göre yapmıştır. Duânın okunuşunda 29 duânın her biri "Allahümme ente!" ile başlayıp peşindeki duâda zikredilen bütün ism-i şerîfler, zımnında bulunduğu harfle başlamaktadır.

Bu duâdaki cim harfi ile başlayan kısımda el-Cemîl ism-i şerîfi de mezkûrdur ki duâ şöyledir:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ جَبَّارٌ جَمِيلٌ جَوَادٌ فَجُدْ عَلَيْنَا بِرِضَاكَ عَنَّا، أَسْأَلُكَ رِضْوَانَكَ وَالْجَنَّةَ.»

"Ey Allâh! Sen Cebbâr'sın (zorla da olsa dilediği mahlûku irâdesi yönünde mecbur bırakabilensin), **Cemîl'sin** (çok güzelsin), Cevâd'sın (pek cömertsin), **bize rızânı cömertçe bahşeyle. Rızânı ve cennetini Senden istiyorum.**" (Muharrem ibnü Muhammed ez-Zîlî el-Kastamûnî, Menâkıbü Ebî Hanîfe, sh:50-54)

4) Bu ism-i şerîfin içerisinde mezkûr olduğu duâlardan mühim biri de Safer ayının başında okunarak korkulardan kurtulmaya ve zelîl durumdan azîz olmaya vesîle olacak, **İmâm-ı Bûnî Hazretleri**'nin evliyâullahtan naklettiği bir duâdır ki bu duâ dergimizde (Ekim 2019) yayımlanmıştır.

İçerisinde bu ism-i şerîfin zikredildiği kısım şöyledir:

«اللَّهُمَّ يَا عَلِيُّ يَا عَظِيمُ يَا وَلِيُّ يَا عَلِيمُ يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ يَا رَحِيمُ يَا رَحْمَنُ يَا جَمِيلُ
يَا عَطُوفُ يَا كَرِيمُ يَا حَمِيدُ يَا رَوْوُفُ! أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْمَكْنُونِ فِي عِلْمِ غَيْبِكَ
الْمُضُونِ، وَسِرِّكَ الْمَخْزُونِ أَنْ تُفِيضَ عَلَيَّ مِنْ فَيْضِ جَمَالِكَ الْأَقْدَسِ وَكَمَالِكَ
الْأَنْفَسِ سِرًّا نُورَانِيًّا وَاسْمًا رَبَّانِيًّا حَتَّى أَتَصَرَّفَ بِهِ فِي النُّفُوسِ وَالْأَرْوَاحِ وَالْمُهَجِ
وَالْأَشْبَاحِ بِمُهَيِّجَاتِ الْمَحَبَّةِ وَمُبَهِّجَاتِ الْمَوَدَّةِ، يَا مَنْ يُفَرِّجُ عَنِ الْمَخْزُونِينَ،
يَا أُنَيْسَ الْمُسْتَوْحِشِينَ!»

"Ey Allâh! Ey pek yüce! Ey pek büyük! Ey hakîkî sâhip! Ey her şeyi bilen! Ey çok merhamet sâhibi! Ey çok iyilik sâhibi!

Ey Rahîm! Ey Rahmân! Ey **çok güzel!** Ey çok lütuf sâhibi! Ey çok kerem sâhibi!
Ey hamd olunmaya lâyük olan! Ey çok esirgeyen!

Korunmuş olan gayb ilminde saklanmış ismin ve gizli sırrın hürmetine Senden dilerim ki, pek mukaddes cemâlinin ve enfes kemâlinin feyzinden bana nûrânî bir sır ve rabbânî bir isim lutfedesin de, o sâyede ben onunla muhabbeti (sevgiyi) tahrik eden ve meveddeti (dostluğu) güzel gösteren vesîlelerle, nefislerde ve ruhlarda, bedenlerde ve letâiflerde tasarrufta (istediğim gibi yönlendirmede) bulunabileyim. Ey üzüntülülerin kederini açan! Ey yalnızlık hissine kapılanlara enîs ve yoldaş olan!" (Şeyh Ahmed ibni Ali el-Bûnî, Şemsü'l-me'ârifi'l-küb râ, Matbû Nûsha, 2/157-158)